

Új Élet

Az ifjú katolicizmus folyóirata

Tartalom:

A Prohászka Körök kongresszusa. — Rády Elemér: Elnöki megnyitóbeszéd. — Pfeiffer Miklós dr.: Katolikus világnézet. — Havas Vilmos: A jövő keresztény társadalma. — Pfeiffer László: A korporatív mozgalom. — Esterházy Lujza: A kat. akció lényege, jelentősége és külföldi eredményei. — Czvank László: A magyar kat. akció Szlovén-szón. — Sztranyovszky György: Kultúrtörékvéseink. — Rády Elemér: Jogászok munkaprogramja. — Siklóssy Imre: Az új tanárgeneráció útja. — Györy Kálmán: Fialat kat. tanítók munkaprogramja. — Major József: Történet szemléleti reformmunka. — Letocha József: A szövetkezési élet fontossága kisebbségünk szempontjából. — Ivánfy Géza: A szlovén-szóni magyarság és a szövetkezetek. — Felszólalások — indítványok — határozatok.

A Prohászka Körök megbízásából szerkeszti:

Rády Elemér

19-20

1933

szept.
október

II. év

8-9. sz.

Ára 8

Az új katholicizmus folyóirata

szociális és világnézeti folyóirat

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Budapesti szerkesztő:

Czakó József

Budapest IX.
Ráday u. 43-45.

Prágai szerkesztő:

Sinkó Ferenc

Praha-Pankrác,
Husová u. 8.

Erdélyi szerkesztő

Venczel József

Cluj-Kolozsvár.
Str. Universitii 10

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:

Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.

Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

SZERKESZTŐSÉG:

KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szemleli részét érintő levél, érdeklődés, cserепéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓHIVATAL:

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kč, 6 pengő, 180 leu. Egyes szám Ára 4 Kč.

Figyelem!

Megrendelte már?!

Új Élet könyvei:

1. szám

SPESZ SÁNDOR DR. főiskolai tanár nagy
220 oldalas tanulmánya

Okkultizmus és csoda

címen.

A könyv eddig német, olasz és szlovák nyelven jelent meg s ezt az aktuális, mindenképp érdeklő munkát a magyar közönség részére az Új Élet tette hozzáférhetővé.

A könyv ára csak:
kötve 25.— Kč.
füzve 20.— Kč.

Tárgyalja az okkultizmus mibenlétét, öszzes jelenségét, a spiritizmust, Konnerseuti Neumann Teréz esetét, ír a kassai csodagyerekekről Ivancso Imréről stb. stb.

**Rendelje meg, mert
nélkülözhetetlen!**

Mindkét könyv kapható kiadóhivatalunknál

Rožňava—Rozsnyó, Fő tér 4.

2. szám

KOSSÁNYI JÓZSEF a fiatal szlovenszkói magyar költő legújabb köteté az

Éjjéli kiáltás.

A fiatal költő, akire *Mécs László* hívta fel a szlovenszkói irodalmi élet figyelmét a magyar falu humuszából nőtt ki s ennek a magyarföldnek fájdmát, örömét éneklimeg verseiben.

A könyv ára:

15.— Kč.

Rendelje meg.

A Prohászka Körök folyó év július 21—22.-én tartották meg Érsekújvárott II. országos kongresszusukat. Ez a kongresszus a szlovenszkói magyar ifjú katolicizmus többéves fejlődésének eredménye volt. A mozgalom szellemi és gyakorlati programjának kifejlődését jelentették a két nap alatt elhangzott előadások és határozatok. A kongresszus — melyen az ország legkülönbözőbb vidékeiről száz fiatal magyar katolikus jelent meg, — elhatározta, hogy az egész kongresszus anyagát kiadja s ezáltal a nagyközönséget is megismerteti a mozgalom eddigi fejlődésével. — Ennek a határozatnak teszünk most eleget, midőn a kongresszusnak csaknem egész menetét az Új Élet olvasói elé tesszük. Az itt lefektetett határozatok nem jelentenek végleges megállást. Egyáltalán nem! A mozgalom szellemi és gyakorlati programjának tovább kell jutnia a II. Érsekújvári Kongresszus állomásán is. Ehhez a továbbhaladáshoz hívjuk munkatársul az Új Élet olvasóit is. — Minden olvasónknak, előfizetőnknek észrevételeit, hozzászólásait köszönettel vesszük. — Mozgalmunknak és lapunknak mindig hangoztatott feladata: közös munkára hívni minden katolikus, magyar embert. Az Új Élet kongresszusi száma sem akar más lenni, mint meghívás ehhez a közös munkához.

Az „Új Élet” szerkesztősége.

A kongresszus egész anyagát nem tudtuk egy számban összeszorítani, ezért kénytelenek vagyunk jelenleg *kettős számmot* adni ki. — Így is néhány előadásunkra már nem jutott hely. Lapunk 10. száma november elején, 11. száma pedig dec. 10-én jelenik meg.

A kongresszus megnyitása

A kongresszus ünnepélyes *Veni Sancte*-vel kezdődött, melyet *Mécs László* celebrált. Ugyancsak ő mondott ez alkalommal szentbeszédet is, melyben rámutatott, hogy a fiataloknak erkölcsi megújodása vezetheti csak biztos útra a szakadékok szélén járó emberiséget. A katolikus fiatalság feladata a krisztusi eszmék jegyében felelősségük tudatára ébreszteni a társadalom vezetőit.

A kongresszus résztvevői (kb. 100 prohászka és még 100 vendég) ezután átvonultak az Arany Oroszlán nagytermébe, — elsőnek *Vass Lajos*, a rendező érsekújvári Prohászka Kör. elnöke, üdvözölte a megjelenteket. — Utána következett az

Elnöki megnyitó beszéd

elmondotta: **Rády Elemér.**

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Egy idegességgel, nyugtalansággal túlfűtött atmoszférában élünk. A gazdasági válság katasztrofális méreteivel a bizonytalanság ködébe burkolt mindent és ez alatt a sötét ködréteg alatt minden megmozdul, az egyéntől a társadalmi osztályokon keresztül a nemzetekig minden új elhelyezkedést, új életformákat keres. Egy kialakulóban levő új világ vívja élet-halál harcát a régivel. És ebben a szinte apokaliptikus küzdelemben, midőn a régi társadalmi rend oszlopai egymásután recsegve dülnek össze, a feldobott jelszavak, a gazdasági krízis háttérében ott dolgozik tovább mindennek a mozgatója: a lelki krízis.

Hosszú volna végig tekinteni azon a lelki folyamaton, mely az emberiséget csak a francia forradalom felvetett eszméitől, a liberális-kapitalista fejlődésen keresztül, a mai lelki krízishez juttatta.

Ebben a nagy lelkiválságban, mely méhében hordozza a jövőt s mely mérhetetlen változások gigantikus méreteit veti előre, a régi eszmékbe csontosodott nemzedék tanácstalanul áll s a megkötöttségektől, gátlásoktól mentes ifjú nemzedékre vár az új élet kapujának a felnyitása.

Ez a nagy lelkiválság adja meg sok más probléma között tulajdonképpen a Prohászka Körök kongresszusának jelentőségét is. A kort mozgató nagy eszmék — a nacionalizmus — kapitalizmus — kommunizmus — és katolicizmus harcában egy kisebbségi néptöredék jövőjének az útját vagyunk hivatva megnyitni, mi, fiatal magyar nemzedék, kiknek a vállaira fog nehezedni ennek a népnek az irányítása.

Ennek a nagy felelősségnek a komoly tudata vezet bennünket, midőn ezen kongresszus alkalmával ezeket a nagy világramlatokat bonckés alá vesszük és a katolicizmus mellett foglalunk állást.

Mozgalmunk csaknem négyéves fejlődés után jutott el addig a kikristályosodásig, midőn ezen nagy világáramlatok chaoszában a katolicizmus részünkre a nagy szintézist jelenti, midőn egy széles társadalmi program alapigazságait merítjük eszmei értékeiből, melyek a kapitalizmus kizsákmányoló rendszerével szemben a szociális igazságot, a kommunizmus primitív materializmusával szemben a lélek magasabbrendűségét hirdetik s amelyek a nacionalizmust szélsőségeitől és kinővéseitől erkölcsi fenségükkel megfeszítják és megnemesítik.

Nagy feladat az, amire vállalkoztunk, midőn az elkopott és elhasznált keretek helyére az új társadalmi viszonyokhoz alkalmazkodó szellemi ujjáépítést és szervezést vállaltuk, midőn a nagy európai kat. rönesszánsz szociális és eszmei tartalmát kívánjuk kisebbségi magyarrá asszimilálni és az egyetemes magyar kultúréletbe Prohászka szellemének irányában új értékeket ültetni.

Tudjuk, hogy vannak és lesznek mindig szűkagyúak, akik ennek a jelentőségét nem tudják megérteni s vannak és lesznek olyanok is, akik munkánkat szeretnék elgáncsolni. Tudjuk, hogy minden lépésünket figyelemmel kísérik és a rosszindulatú interpretátorok száma sokkal több, mint a jóindulatúaké. Ezekkel a főrekvésekkel szemben csak egy feladatunk lehet: *törhetetlen energiával haladni azon az úton, melyen eddig haladtunk s a frázisokban magát kiélő hangulat-magyarság helyett a pozitív és alkotó munkával bizonyítani be értékeinket.*

Amit eddig tettünk — ne szégyeljük bevallani s ne legyünk túl szerények — olyan eredményeket jelent, melyeket kevesen tudnak a kisebbségi magyar életben elkönyvelni. Egyesületeink az ifjúsági mozgalmak legegységesebb és legtömörebb falanxát jelentik, melyek csendes, de annál kitartóbb és mélyebb munkával készítenek elő a jövőnek egy olyan nemzedékét, mely a társadalmi munkára a katolikus hit hafalmas erőrezervoirjából merít erkölcsi alapot s rendíthetetlen nemzeti meggyőződése nem frázisokban és bankettekben éli ki magát, hanem a kisebbségi magyar népért, a dolgozó magyar népkollektívumért kifejtett munkában. Azok a beszámolók, melyek egyesületeink részéről ezen kongresszuson el fognak hangzani, ennek lesznek a dokumentumai. De a mi munkánk a kisebbségi magyarság egyik legelterjedtebb folyóiratának a megindítása és fenntartása is. Sajtónk dokumentuma, hogy kitartó és hittel végzett munkával a legmostohább körülmények között is lehet értékeset alkotni. Az Új Élet ma az intelligencia tömegeit indította munkára a katolicizmus világnézeti síkján s dokumentuma lett mindenütt, ahol nem elfogultság uralkodik annak, hogy a katolicizmus nem pusztán tradíció, nem ataviszikus csökevény, hanem jövőt formáló társadalmi erő, melynek *kikapcsolása a kisebbségi magyar társadalmi életből olyan történelmi mulasztás és hiba lenne, melyért egykor a történelem ítélőszéke előtt is felelnünk kellene.*

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Mind olyan tények, olyan eredmények, melyek világosan

bizonyítják, hogy a katolikus rönesszázsz nagy világáramlata megérintette a kisebbségi magyarságot is, elsősorban pedig a fiatal nemzedéket és ennek az áramlatnak egyre növekvő hullámai, a materializmusszülte nyers erők ujjaéledésének korában is egy fiszfűlabb jövő perspektíváit nyitják meg.

Prohászka Ottokár írta valahol a naplójában, hogy a katolicizmus fettekből áll, az evangelium csupa cselekvés, csupa tett.

Ez a mély meglátás vezet bennünket, midőn az érzellemé, sokszor szentimentális érzélgősséggé zsgorodott valóságosság helyett a fettek katolicizmusát hirdetjük, midőn az élet minden megnyilvánulásába katolikumot, szellemet akarunk bevinni, midőn a társadalmi és nemzeti munka minden területén részt kívánunk magunknak. Tudjuk — hisz évtizedek álmodása megtanított bennünket, *hogya nem állunk bele szilárd világnézetünkkel az élet minden fejlődési vonalába ezeken a vonalakon nélkülünk is megindúlnak az eszmeáradatok — de ellenünk.*

Ezért most, midőn ezen kongresszusunkon gyakorlati munkaprogramunkat is kidolgozzuk, ez az elgondolás vezet bennünket. Oda állítani minden munkafontra a szabad pályáktól az állami állásokig, az ügyvédtől az orvoson, tanítón, tanáron keresztül a bírói stállumig azokat az embereket, kik világnézetünket vallják és nemzeti meggyőződésünk megengedhetetlenül szilárd.

Mozgalmunk nagy ereje, hogy független minden napi-politikai iránytól. *Erőnk az örök törvények, összefüggések felismerésében van s célunk nemzeti téren is a kisebbségi magyarság világnézeti felrázása s oly fiatal generáció nevelése, mely a széles népi rétegeink kulturális és gazdasági érdekeinek a megvédésére minden helyzetben alkalmas lesz.*

Ezért nem engedjük mozgalmunkat átcsúszni a politika ingoványos falajára, ezért nem fogadtunk el még anyagi támogatást sem politikai szervezetektől. Mozgalmunk és sajtónk saját erejéből lett erőssé és ezt a függetlenségünket, kritikai szabadságunkat nem adjuk fel.

Mélyen fiszfelt Kongresszus!

Kompromisszum nélkül szociális felfogás, szaktudás, határozott katolikus hit és megingathatatlan nemzeti meggyőződés, szilárd akarat, hajlíthatatlan gerinc: ezek jellemzik az új életbe induló ifjú, magyar, katolikus generációt.

Dolgozni jöttünk, dolgozni akarunk a züllésnek induló magyar nép megmentésének nagy napszámában — mondjuk Prohászkaival. Gerincesen valljuk meg katolikus hitünket, de *katolikus világfelfogásunk soha sem volt és lesz provokáló, másokat lekicsinylő, gyűlölködő, agresszív vagy elszigetelődő, hanem szilárd meggyőződés, mely alkotásban és tetteiben éli ki magát.*

Aki ezen felfogásunkat respektálja, aki segít nekünk ebben s célja a magyar kisebbségi ifjuság életlehetőségeinek a biztosítása, azt szívesen látjuk a magunk körében. Kezet nyújtunk minden főiskolás szervezetnek, melynek hasonló céljai

vannak, hisz épp katolikus felfogásunk kötelez, hogy mindenütt azt keressük, ami összeköt és nem azt, ami szétválaszt.

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Midőn ezen alkalommal is összegyűltünk, hogy közös munkaprogrammunkat kidolgozzuk, ezek a szempontok vezetnek — úgy hiszem — mindnyájunkat. Közös erővel, hitünk szilárd alapjain állva s vállalva kisebbségi sorsunk reánk rótt kötelességeinket akarjuk egyévi munkaprogrammunkat kidolgozni.

Ezen munkára kérem a Jó Isten áldását és a kongresszust ezennel megnyitom.

* * *

Az elnök ezután üdvözölte a kongresszuson megjelent vendégeket és a Prohászka Körök tagjait.

* * *

Ezután az egyes Prohászka-Körök üdvözlő szavai következtek. Prága részéről *Czvanek László*, Brünn részéről *Szatay Ferenc*, Pozsony részéről *Diósi Kornél*, Komáromból *ifj. Alapy Gyula*. Utána a megjelent vendégek üdvözlők a kongresszust. *Dr. Szeiff Géza* a csallóközi kulturegyletek nevében, *Schleicher Imre* a Prágai MAK nevében, *Bugán Ferenc* a szlovák katolikusok nevében, *Dr. Turchányi Imre* Érsekujvár katolikus közönsége nevében, *Schalkház Sára* a katolikus leányklubok nevében, *Dinnyés Károly* a katolikus fanitóság és a bécsi nemzeti kat. pedagógiai szövetség nevében, *Potocsny József* a rosznyói Legényegylet és a Sajó-Vidék nevében és mint az Új Élet kiadója, *Bolyky János* pedig az udvardi magyar falusi ifjúság nevében. *Rády Elemér* tolmácsolta Bubnics és Csárszky püspökök üdvözlését. Levélben vagy táviratilag üdvözölték a kongresszust: *Keberich Márton* szepesi segédpüspök, a *Pax Romana* (Kat. Főiskolai egyesületek világszövetsége) a *belga katolikus ifjúságok szövetsége* (J. O. C.), a kolozsvári *Majláth Kör* és a *csiki katolikus fiatalok*, a *fribourgi magyar egyetemi hallgatók Danubia egylete*, a *szlovák katolikus diákszövetség*, a *szlovensztkői magyar dominikánusok*, a *Korunk Szava* szerkesztősége, és *Biró Lucian* a szlovensztkői magyar kat. középiskolai ifjúság moderátora.

Utána a kongresszus üdvözlő táviratokat küldött az államfőnek, Ciriaci pápai nunciusnak, Kašpar prágai érseknek, Kupka brünni, Jantausch nagyszombati, Csárszky kassai, Bubnics rosznyói, Blaha besztercebányai püspököknek, Kheberich szepesi segédpüspöknek, Tahy ungvári apostoli kormányzóknak és Takács Menyhértnek, Jászó leköszönő főpapjának. Ugyancsak üdvözlő leveleket küldött a kongresszus a csehszlovákiai kat. diákszövetségnek, a csehszlovákiai Magyar Akadémiások Szövetségének és mindazoknak, akik a kongresszust levélben üdvözölték.

Ezután megkezdődött a kongresszus szellemi része.

I. rész.

Világnézetünk.

A katolikus világnézet.

(Bevezető előadás)

Elmondotta: Pfeiffer Miklós dr.

A XIX. század nagy szellemi bálványai: az individualizmus, a liberalizmus és a materializmus. Az *individualizmus* végső konzekvenciáiban csak az egyénre, önmagára gondol. Az „én“-t helyezi a gondolkodás és az élet középpontjába. Ezért szükségképen önzővé és szüklátókörfívé lesz. A gondolkodás, a bölcsélet terén szükségszerűen elvezet a szubjektívizmushoz, mely objektív, az én-en kívül fekvő valóságok és igazságok elfogadását és biztos felismerését gátolja, a szeptícizmushoz, mely mindenben kételkedik (ép azért, mert az én-en, sajátmagán kívül biztos megismerési tárgyat nem fogad el); végül az agnoszticizmushoz, mely eljut odáig, hogy semmit sem lehet biztosan megismerni, tehát a tudomány csődjéig. A *liberalizmus* az egyén gazdasági és egyéb tevékenységét függetleníti a szociál-etikától. Teljes anarchiához vezet. A *materializmus* pedig a világnézetnek durva, naív felületes leegyszerűsítése. Hosszabb ideig legfeljebb fél – vagy fertály – művelteket képes kielégíteni.

A XIX. század e három bálványa nem csak szellemi, de gyakorlati, egyéni és társadalmi, gazdasági és világpolitikai csődhöz is vezetett.

Nem csoda tehát hogy a világosabb fejek, a gondolkodóbbak derekasan ki is józanodtak belőlük. Megcsömörlöttek tőlük. Más szellemi ösvényeket keresnek. Más vezéreszmék felé néznek.

Igy fordulnak ismét azon vezéreszmék felé, melyek az egyén túlfengése helyett a közre és a közösségre irányítják a figyelmet: az önző szabadosság helyett a közérdekű fegyelmezettségre; az állati csak-anyagot-látás helyett a szellemire és lelkire.

Ít talákozik a modern ember a katolicizmussal. Hangsúlyozom: nem csak néhány, bár jószándékú, de elmosódott és világnézetileg kellően alá nem támasztott, kegyes és keneteljes keresztény jelmondatával; hanem oly keresztény világnézettel, melynek egészen határozott tudományos alapja, egészen határozott, a részletekig menő vezérelvei, egészen határozott egyetemleges és egyöntetű vezetése van. Ez a katolicizmus.

A XIX. századnak már a XVIII. századra, sőt bizonyos tekintetben még messzebbre visszamenő *individualizmusa, liberalizmusa és materializmusa az intelligenciánál, a szellemi elitnél kezdődött*. Onnét hatolt le az iskolázottság és társadalmi struk-

fura szempontjából alsóbb néprétegekig: az ipari proletárfőmegekig, melyek sokhelyütt ma már 50-től 95%-ig kikapcsolódtak a krisztusi világnézettől; továbbá a falusi földművesfőmegekig, mely utóbbiak nálunk ugyan legalább a vallási életformák tekintetében még talán nincsenek igen nagy választékban kikezdve, de például egyes franciaországi vidékeken már gyermekeiket is 50%-ban kereszteleflentül hagyják.

A mai fordulat is ugyanigy indul. Elsősorban a szellemi elit egy részét ragadja meg. Azt vezeti a katolicizmus felé. Főleg tudományos és irodalmi körökben hódít. Leginkább a fiatal generációnál. Így Franciaország legkiválóbb főiskolai hallgatóságának ma kerek 80%-a járul husvétii gyónáshoz, áldozáshoz. Még pedig túlnyomóan nem családi tradícióból, belenevelt megszokottságból, hanem az egyénileg maga számára belsejében kiharcolt katolikus világnézet eredménye gyanánt. Egy, vagy másfél emberöltő előtt ugyanazon francia főiskolák hallgatóiból alig 1—10% járult a husvétii szentségekhez. Részben azok is csak lopva és szinte szégyenkezve.

Ez ifjú katolikus intellektuellerk azután világnézetüket beleviszik tudományos munkájukba, föl a katedrákig. Beleviszik a publicisztikába. — A valódi krisztusi demokrácia szellemében, melynek semmi köze a liberalizmus nyárspolgári frázis-demokráciájához, elmennek az egyszerű nép közé. Kiszállnak a külvárosokba. A proletárijűtség közé. Ma már Belgiumban az ifjúmunkások közül ötször annyian vannak katolikus alapon megszervezve, mint marxi alapon. Még pedig pompás, legmodernebb szervezés technikával. Életerőtől duzzadva. Páris új-pogány periferiáin, nyomornegyedeiben pedig szinte az öskereszténységre emlékeztető krisztusi hódító munka folyik.

A XIX. század eszmebálványai *Nyugatról Kelet felé* indultak. Ugyanezt az utat teszi ma meg a lelkiség és a katolicizmus renesszánsza is. Nyugatról Kelet felé halad.

Ít ne tévesszen meg az, hogy egy nagy, felületesen nézve ujnak látszó kollektivistikus áram gyűjtőhelye, kiindulója ma nem Nyugat, hanem a bolsevik Kelet. Ideológiáját és marxi kollektívizmusát ez is Nyugatról importálta.

Az előbb jelzett Nyugatról Keletre haladó szellemi és nevezetesen katolikus renesszánsz *hozzánk is elérkezett*. Itt van közöttünk. Ha jól látom, már nem is csak gyengéd hajtás. Már erőteljesen növekvő gyümölcsfa.

Hogy ma itt oly szép számban gyűltünk össze a cseh-szlovákiai magyar katolikus főiskolásaink második országos kongresszusára, — mint már hallottuk is — kisebbségi magyar főiskolás-mozgalmunknak legerőteljesebb, legmegszervezettebb része a Prohászka-Kör; hogy ma az „Új Élet” az egész nagy magyar nyelvterületnek elismerten egyik legkiválóbb folyóirata, hogy — egy-két részlet-konkrétumot is említve — a prágai prohászkaok Prága nyomortanyáin végeznek népgondozást és összeállították a prágai magyar szegények kataszterét; hogy a brünni magyar főiskolások, technikusok,

medikusok, sfb. — Idén. husvét körül, vizsgaidejük kellő közepén, minthogy vasárnap akkortályt, nem lehettem ott, hétköznapra kívántak külön misét, gyónási és áldozási alkalmat és azon szép számban részt is vettek; hogy magyar katolikus főiskolásaink maguktól kívántak e kongresszus után a nyitrai nagy missziós kolostorban zárt lelki gyakorlatokat: hogy mindez minden pénzsegély nélkül, anyagilag szegény főiskolások és azok szegény pártolók költségen történik, még hozzá tengernyi megnemértéssel és rosszindulattal szemben: mindez nem véletlen. Mindez lényegében nem csupán egyesek tán fokozott ügybuzgalmának a gyümölcse. — Mindez nem egyéb, mint annak a biztos jele, hogy a szellemi, nevezetesen a katolikus világrenesszánsz hozzánk is eljutott.

Nem is csoda. Az individualizmus kényelmes, önző elkülönzése ma már lélektani és egyúttal gazdasági lehetetlenség. — A régi liberalizmus jelszavai a mai ifjuságnak nem imponálnak. Csödjüket túl világosan látja. — A szovjet-kollektívizmus durva materializmusa ifjuságunk túlnyomó részét lelkében visszataszítja. Legtöbbjük azt is látja már, hogy a gazdasági kollektívizmus, legalább mai szélsőségében, nem életképes, mert természetellenes. — A sokhelyütt modern csaknemzeti-erő-bálványozás köztünk való térhódítását pedig, melynél nemzeti szempontból is sokkal értékesebb, sokkal mélyebben és szilárdabban megalapozott a krisztusi nemzet-hűség, nem csak kisebbségi helyzetünk nem engedi, hanem az évszázadok óta kifinomult magyar jogászi gondolkodás sem.

E kongresszus nem elméletet akar nyújtani, hanem gyakorlatot. Útmutatást arra, hogy tudjuk a katolikus értékeket a mindennapi élet gyakorlatában aprópénzre váltani, fette alakítani. Ezért a katolikus világnézet teorifikus részletezésére, elméleti megalapozására ma nem térek ki.

Itt most röviden csupán annyit, hogy a *katolikus világnézet* alapja nem hangulat, vagy ájtatos érzés, hanem gondolkodás, belátás, meggyőződés arról, hogy vannak kívülünk lévő, tőlünk létükben független objektív valóságok és igazságok és hogy ezeket (legalább nagyjában) meg is ismerhetjük. Hogy az okok és okozatok hosszú során át gondolkodó elménk eljut egy legfőbb, első, kiinduló, teremtető okig, a teremtetőig, Istenig. Hogy a világegyetemben észlelhető bölcsesség és tervszerűség egy legbölcsőbb Tervezőre és Gondviselőre enged következtetni, ha azt minden csapongó fantázia nélkül, csupán józan, higgadt logikával végiggondoljuk. Azután magát az embert nézve és vizsgálva: annak lélektani és etikai struktúráját, főleg pedig az emberi lelkiismeret tényét, eljutunk oda, hogy az embernek Istennel valamiféle kapcsolata kell, hogy legyen. Az emberiség nagyjai között pedig végig tekintve eljutunk Krisztushoz, az Ő fenséges tanításához annak — ha és ahol komolyan veszik — óriási egyéni és társadalmi hatásával és áldásával. Rájövünk, hogy Krisztus, Isten fia, tanait és azok értelmezését nem hagyhatta az egyén szubjektív értelmezésének ezerféle, ezerféle foszló értelmezésére,

tehát végeredményben kaotikus anarchiájára: annál kevésbé, mert az ember természeténél fogva társas lény. Tehát rájövünk, hogy szükség van az Egyházra: még pedig nem csak laza kapcsolat, hanem egész pontosan meghatározott fan- és vezetői rendszer alakjában. Eljutunk a személyes vezető szükségességéhez. Ezt Péter utódában, a római pápában megtaláljuk.

Ez a katolikus világnézet elméleti felépítésének vázlatja dióhéjban. Aki ezen magát valamiképp egyénileg át nem dolgozta, annál a katolicizmus lehet tiszteletreméltó tradíció, lélektani megszokottság, hangulat, érzelem, esetleg a helyes gyakorlati élet kívánatos alátámasztója. De még nem egyénileg kiharcolt és kidolgozott világnézet. Pedig utóbbira kell törekednünk, ha intelligens katolikusok, katolikus intellektuelek kívánunk lenni. Hogy az ide vezető út nehéz és szövevényes, mint minden nagy dolog, az persze világos.

Mielőtt tovább mennék, összegezzük még tömören, egy mondatba foglalva, hogy mi a katolikus világnézet? A katolikus világnézet biztos objektív igazságmegismerést nyújtó, tudományos gondolkodásra, filozófiára alapított azon keresztény hitvallás, mely hit, erkölcs és szervezet dolgában egyetemet alkot a római pápa egyházi vezetése alatt.

Arra, hogy a krisztusi fanokat hogyan kell a mai kor égető kérdései megoldására felhasználni, kiváltképpen az utolsó évszázad pápái adnak pontos, részletes és biztos utmutatást. Ezek előttünk ma a katolikus világnézet legkonkrétebb elvi megnyilvánulásai. Ezen pápai megnyilatkozások alapján nyujtok néhány konkrét, aktuális vezérelvet, melyet e kongresszus előkészítő bizottságával közösen szedtem pontokba, melyek a cseszlovákiai magyar katolikus főiskolások Prohászka-körei programmatikus megnyilvánulásának vannak szánva.

A Prohászka-körök a krisztusi hit- és erkölcstannak a katolikus Egyház által értelmezett elvei alapján állnak. E katolikus világnézet elismeri a szellem és anyag, a lélek és a test kölcsönhatását. Elismeri, hogy az emberek nagy átlaga számára a helyes szellem-erkölcsi fejlődés szempontjából is fontos előfeltétel bizonyos fizikai és anyagi jólétnimum. Azonban ugyanakkor mint alapvető tételt vallja, hogy valamint a Teremtő **Szellem**, Isten alkotta és vezérli a látható, **anyag** világmindenséget, úgy az egyén és mindennemű emberi közösség életében is, ha azok boldogulását akarjuk, kell, hogy a szellemi vezérelje az anyagot, a lélek a testet.

Ezért a kongresszus Isten örök törvényeinek és a krisztusi igazságosságnak és szeretetnek az egész gazdasági, társadalmi, nemzeti és nemzetközi években való érvényesülésében látja a boldogulás első és legfontosabb feltételét.

E tekintetben főleg a következő elvek érvényesülését tartja szükségesnek:

1.) A gazdasági élet és tevékenység alá van rendelve a közjónak és az erkölcsi törvényeknek, nevezetesen a tisztességnek és a becsületességnek és annak, hogy mások kárán, mások kizsákmányolása útján senki vagyont ne szerezhessen. Tehát a gazdasági élet nem öncélú.

2.) A nemzetek és államok saját belső életükben és egymáshoz való viszonyukban a mindenki iránt érvényesítendő igazságosság és szeretet örök törvényeinek alá vannak rendelve: épp úgy, mint a magán emberek magán életükben. Ezért nem öncélúak. (Másképp elkerülhetetlen minden nem-

zet harca minden nemzet ellen, ez pedig minden nemzet végső elgyengülését, végpusztulását vonná maga után.)

3.) Szükséges, hogy minden állam összes berendezésével a közjót, azaz lakóssága kivétel nélküli összeségének javát szolgálja és, hogy minden állam törvényhozásában a mindenkivel szemben való igazságosság és szeretet elvei érvényesüljenek. Csak az ezen célkitűzéssel alkotott, csak az ezen szándékkal foganatosított rendelkezések birnak a valódi törvény kellékével a keresztény állambölcsélet értelmében. Ebben van egyuttal a legbiztosabb garanciája az államhatalom törvény-rendelkezései tiszteletben tartásának: amire mindnyájan épp katolikus világnézetüknél fogva is köelezve vagyunk.

4.) Szükséges, hogy a világ minden népének és nemzetének legyen meg a teljes boldogulás és a szabad kifejlődés lehetősége.

5.) Az isteni törvényeken, nevezetesen az egyéni áldozatkészségei és mindenki iránt érvényesítendő igazságosságon és szereteten alapuló, de emellett öntudatos, erőteljes és törhetetlen nemzethűség a katolikus világnézetnek fel nem adható, lényeges része. Ebből következik számunkra, magyar nemzetiségű katolikus főiskolások és intellektuelek számára az öntudatos, erőteljes, törhetetlen nemzethűség.

6.) Katolikus életünk és katolikus szervezkedésünk között, egyrészt, magyar nemzethűségünk köz, másrészt épp ezért nem csak hogy ellentét nem lehet, hanem ezek egymást kölcsönösen kiegészíteni hivatottak.

7.) Katolikus világnézetünkkel és magyar nemzethűségünkkel a legteljesebb harmóniában a minden nép, minden nemzet, minden faj, minden gyermeke iránti krisztusi testvériség alapján állunk, bármely valláshoz, vagy világnézethez is tartozzanak az illetők.

8.) Katolikus világnézetünkkel harmóniában valljuk, hogy különösen oly nemzetek kebelében, melyekben évszázadok óta tekintélyes számban vannak más felekezetek is, ezekkel a közös istenhit és általános vallás-erkölcsi kulturérdekek védelmére és az egész nemzet szellemi és anyagi jólétének ápolására a katolikusoknak közös testvéri feladataik vannak. Ezért mi magyar nemzetiségű katolikus főiskolások és intellektuelek nem katolikus magyar nemzettestvéreinkkel, kivált képen pedig krisztushívó magyar protestáns testvéreinkkel a főntemlített közös feladatokat valljuk és ezek érdekében velük együttműködni kívánunk.

9.) Az egyén valódi boldogulásának, harmónikus fejlődésének és helyes társadalmi, nemzeti és általános emberi beállítottságának előfeltétele az egyéni jellem, vallás-erkölcsi alapon történő kialakulása, kifejlődése. Ennek kiváló s nevezetesen intellektuelek számára is elsőrendűen fontos eszköze a lelki elmélyülés, elmélkedés, a lelkigyakorlat, a bűnbánat szentsége, mely az önismeretnek és lelkiönmegkönnyebbülésnek és az Isten-nel való kiengesztelődésnek egyaránt csodálatos eszköze, végül az Úr Jézus testének vétele, a szent áldozás, mely e földön a Üdvözítővel való lelki egyesülés. Erre nyujtson nekünk új lendítő erőt a jelen Szent Év, Krisztus Urunk világmegváltó keresztthalálának 1900-ik évfordulója.

A fentebbi pontokat a Kongresszus egyhangulag elfogadta, mint katolikus világnézetéből következő gyakorlati munkája irányító és aktuális alapját.

Varga Imre joghallgató indítványára a kongresszus egyhangulag elfogadta, hogy a katolikus világnézet elmélyítésére az 1933/34 iskolai évben az egyetemi városokban katolikus filozófiai kurzusokat rendez, melyeknek megtartására PFEIFFER Miklós dr.-t kérte fel. A kurzusok anyagát filozófiai kézikönyvben dolgozza fel egy bizottság, melynek tagjaivá a kongresszus Noszkay Ödönt, Pfeiffer Miklós dr.-t és Suhaj Béla dr.-t kérte fel.

A jövő keresztény társadalmának alapjai.

Előadta : Havas Vilmos.

Mult évi kongresszusunkkor megvitattuk a ker. szociológia alapelveit. Ezen alapelvek tükrében vizsgáltuk a mai társadalmi és gazdasági helyzetet. Megállapítottuk, hogy a mai társadalom nem keresztény, hanem pogány, megtagadta azon alapelveket, amelyeket Krisztus hirdetett: a szeretetet és az Igazságosságot; de megtagadta a természetes kinyilatkoztatás törvényeit is, amelyek minden élőnek jogot adnak a megélhetés eszközeihez mindaddig, amíg a természet elegendőt nyújt mindenki számára. A természetes és természetfeletti kinyilatkoztatás megtagadása nem járhat más következményekkel, mint aminőket ma láttunk: a társadalom lezüllésével az egész vonalon. Filozofiai elemekre visszavezetve a mai állapotot, a társadalom romlása az egocentrikus individualizmus és a rajta épülő liberalizmus következménye, mert a kapitalizmus semmi egyéb mint az egocentrikus individualizmus érvényesülése a közgazdaságban.

Eddig csak romboló munkát végeztünk magunkban és iparkodtunk végezni másban: leromboltuk lelkünkben a liberalizmus világnézetét és a kapitalista rendszer alapjait. Új építési módokat csak tapogatózva kerestünk és bizonytalanul, félénken próbáltunk egyes részletkérdésekben építő munkát végezni. Itt az idő, hogy szembe nézzünk a problémával és tiszta képet alkossunk magunknak arról, mit akarunk, hogy gondoljuk el a jövő társadalmát. Meg fogjuk ezt tenni a keresztény szociológia útmutatása mellett felépített azon társadalmi rendszer alapján, amely különösen osztrák szociológusok évtizedes munkájának eredménye és amelynek leszűrése az 1932. évben a „Studienrunde Katholischer Soziologen” kiadásában megjelent „Katholisch-soziales Manifest.”

A keresztény társadalomtudósok társadalmi elgondolása a rendi állam. Lássuk tehát először a rendiség bölcselleti alapját. A rendiség szembeállítja magát a pogány, liberális, mondhatnám egocentrikus individualizmus alapján felépült társadalmi rendszerekkel, mint amelyenek egyrészt a marxi elgondolású és a lenini megvalósítású szocialista állam, másrészt a kapitalista állam. Jegyezzük meg, hogy ezen ellentétes társadalmi rendszerek közös alapból: a liberális, pogány individualizmus eszméből indulnak ki. Ennek alapja az abszolút individuum, a független egyéniség, ami azt jelenti, hogy az ember autark, nemcsak önelrendelésű, hanem abszolút öncélú is, az ember független minden Istentől és emberi törvénytől, természetjogon független, elégséges önmagában, embertársához való viszonyát tisztán önmaga, saját tetszése és belátása szerint alakítja, vagyis az állam, az emberi közösség nem egyéb, mint az embereknek társadalmi szerződésen alapuló önkéntes társulása. Ezen felfogás azt mondja, hogy az ember meggondolva azt, hogy a többi emberekkel való együttéléstől rá nézve haszon származik, önként lemond jogainak és szabadságának bizonyos részéről a többi ember javára. Tehát egyszerű csere: adok, hogy kapjak. Az ezen abszolút individualizmuson alapuló társadalmi összefogó egységekben, az államokban, az egyed mint atom áll szemben az állammal; az állam felépítése centralisztikus; az államhatalom

minden közbeeső társadalmi szerv nélkül közvetlenül áll szemben az egyeddel, aki viszont közvetlenül érvényesíti befolyását az állam vezetésében az általa választott parlament útján. A centralsztikus államokban az államhatalom minden, ez szabályozza a polgároknak minden életnyilvánulását; ezer meg ezer törvényével, rendeletével körülbástyázza az embert, egyenlő jogot biztosít mindenkinek, de amint a kapitalisztikus államformákban látjuk, nem törődik azzal, vajjon ez az egyenlőjogu ember megtalálja-e létének anyagi alapjait, vagy zsákmányul esik-e az élelmesebb, lelkiismeretlenebb, önzőbb és brutálisabb embertársának. A jelszó: mindenki boldoguljon, ahogy tud. A marx-i szocialista állam pedig, ha mindenkinek ígéri is az anyagi megélhetést, ledegradálja az embert a gép eszközüvé: szerinte az ember maga is semmi egyéb, mint anyagi javakat termelő gép; és a maga utópista elgondolásában az egyenlőséget úgy akarja keresztülvinni, hogy tekintet nélkül az ember különböző foku és irányú képességeire, mindenkiből mindent akar faragni, ami a kultúra óriási hanyatlását vonhatná csak maga után. (A részletekbe itt nem tudunk belemenni, mert ez eltértene kitűzött feladatunktól, ennyit azonban szükségesnek tartottunk megjegyezni, hogy az ellentét révén annál világosabban domborodjék ki a rendiség alapfogolata.)

A rendiség alapfogolata: A társadalom az embert akarattól független, az emberi lélek ösztönszerű törekvéséből keletkezett, szerves képződmény. És ezen tan feltétlen igazságát bizonyítja úgy a történelem, mint a pszichológia. A történelem, de még a népiismeret sem ismer külön élő egyedeket; a legkorábbi időkig visszamenve az ember legalább is törzsszervezetben él, a pszichológia pedig tanítja, hogy az emberi kultúra egyik főfeltétele az embernek társas élete. Az emberi beszéd a szellemi élet fejlődésének egyik főtényezője; beszéd pedig csak ott keletkezik, ahol gondolataimat mással közölni akarom és tudom, ez pedig társas együttélést tételez fel. Az emberi gondolatok egymást termékenyítik meg az ellentétes gondolatok összeközlése pattantja ki egy új eszme szikráját. (Igy kapcsolódik bele a tévtan is az igazság szolgálatába, mert az igazság tisztább és világosabb megértésére ösztönöz.)

Hogy tehát a kultúra létrejöhesse, társadalomra van szükség; már csak azért is, mert az ember szellemi ereje — a kultúra alapja — korlátolt; a különélés arra kényszeríti az embert, hogy összes anyagi szükségleteiről maga gondoskodjék; ez pedig igénybe venné összes idejét és nem maradna elég idő szellemi foglalkozásra. Maga a kulturára való törekvés pedig a léleknek ösztönszerű, veleszületett tendenciája és így a társas együttélésre való törekvés is az. Ami pedig a lényeg alaptermészetéből folyik, ami az életerő folyamánya, az szerves képződmény. A társadalom tehát, mint a lélek ösztönös törekvésének eredménye, szintén szerves képződmény.

A rendi társadalom ezen a cáfolhatatlan alapigazságon nyugszik: a társadalom szervezet, organizmus. Ezen az alapigazságon belül lehet eltérés a rendiség hívei között, de a tényleg létező eltérések inkább elméleti jellegűek, amelyek a gyakorlati irányban való magvalósítást nem befolyásolják. Célzok itt az *Othmar Spann* által hirdetett és általánosan elfogadott univerzalizmus-elméletre, amelyet semmi körülmények között nem tudok magamévá tenni, Spann ugya-

nis a rendiség filozofiai megalapozását az univerzalizmusban látja. Tanítását a „Der wahre Staat” c. könyvében fejté ki. Nem tartom feleslegesnek a könyv Idevágó részével röviden foglalkozni, mert hiszen alapvető kérdéstről van szó és mert Othmar Spann, a rendiség teoretikusa, a mi körünkben is ismert és méltányolt szociológus, aki egész sor Idevágó munkában foglalkozik a kérdéssel.

O. Spann két elvet állít egymással szembe: az individualizmust és az univerzalizmust. Mindjárt itt jegyzem meg, hogy nála individualizmus az, amit mi pogány, liberális, egocentrikus individualizmusnak nevezünk. Ezen individualizmus szerint a társadalom az abszolút önálló egyedeknek összessége. A társadalom csak közös védelmi és önszervezési szerv. Ha az egyén az abszolút önálló, akkor a társadalom már nem lehet az, a társadalom csak összegezés, egy szám és semmi több. A társadalom nem valóban létező; egyetlen valóság az egyed. És ebből következtetett Spann az individualizmus filozofiai lehetetlenségét és ellenmondásba akarja kergetni önmagával, hogy t. i. a részek az egész előtt vannak, hogy a részek a valóság, az egész csak képzelt. De ezen okoskodással az individualizmus lehetetlenségét és ellenmondását nem lehet bizonyítani. Itt Spann követ el egy súlyos következtetési hibát: előadja az individualizmus tanítását és a végén az univerzalizmus-elmélet alapján akarja az individualizmust önmagával ellentétbe hozni. Következtetése akkor volna helyes, ha az individualizmus azt tanítaná, hogy a társadalom élő szervezet és mégis valóságnak csak az autark, abszolúte önálló, magában elegendő egyed tartaná. Erről az oldalról azonban az individualizmus nem mond ellen önmagának. Szemére veti azután Spann az individualistáknak azt, hogy nem ismernek társadalmi etikát, csak individualitást. És itt egészen helyesen állapítja meg azt, hogy az (egocentrikus) individualizmus szerint a társadalmi erkölcs követelményei tisztán hasznossági szempontok, amelyek az emberek egymással való érintkezését külsőleg szabályozzák. Az, hogy nem szabad ölni, lopni, csak azért tilalmak, mert a kölcsönösségen alapulnak. Nem a szellemiségnek a követelményei, csak a szükségszerűség parancsai.

Ezen individualizmussal szemben Spann az univerzalizmust hirdeti, amelynek lényeges alapelve az, hogy az eredeti tény, a primár, az elsődleges valóság, amelyből minden származik, nem az egyed, hanem az összesség, a társadalom. Az egyed csak *valamilyen* alkotórésze az egésznek, csak leszármazott. Minden szellemi valóság, amely az egyedben létezik, csak mint más szellem által kicsiholt valóság van. Nem a lélek mélyébe való leszállás hozza felszínre, hanem egy másik léleknek a ráhatása. Tehát minden szellemi folyamat, amely az ember lelkében véghez megy, mindig csak visszhangja annak, amit egy másik szellem termelt; ami annyit jelent, hogy a szellemiség az emberben mindig a közösségen alapszik, sohasem az ember önönlelkén. Szellem mindig csak más szellemmel ellentétben létezik, sohasem önmagában. Tehát a társas élet alapténye, hogy minden szellemiség csak társulásban létezhetik. A társulás az emberi szellemnek nem csak keletkezési feltétele, hanem alkotó eleme is. Úgy találja, ha magát mint gondolkodó lényt végiggondolja, arra a belátásra jut, hogy gondolkodása más egyén közbejövete nélkül egyáltalán nem volna. Továbbá: Lényege szerint nem maga az individuum van

teremtve, hanem az egyed feletti az eredeti valóság és csak ez kelti életre és alakítja az egyedet. Azután ismét: Az összesség támaszt életet, ezért elsődleges, az egyed az életre keltett, azért későbbi úgy logikailag, mint időbelileg. Az egyednek ezen felfogásából következik azután az erkölcsi törvénynek olyan felfogása, amely szerint az belőlem, mint a társadalom tagjából folyik, lényegileg csak annyiban érvényes reám, amennyiben máshoz való viszonyomra érvényes. Az erkölcs elsőformája mindig a szociális; az individualitás csak a lezármazott. Ebből következett, hogy az állam, a közösség nemcsak hordozója a jónak (mint Platón mondja,) hanem maga minden ízében erkölcsös, vagyis: *a jónak lényege*. Egy hasonlattal is él: miként a vas teljes egészében vas, épúgy a közösség minden ízében csak erkölcsös lehet.

Teljes meggyőződésem szerint, úgy az abszolút individualizmus, mint az univerzalizmus *itt feltüntetett* elmélete helyt nem álló, egyoldalú. Mindegyikben van igazság, de csak féltigazság és *a kettőnek a szintézise fogja a teljes igazságot adni*, amit szintetikus szóval *szociális individualizmusnak* is nevezhetnék, ellentétben az autark, vagy abszolút, vagy egocentrikus individualizmussal.

A szociális individualizmus kiindul abból az alapigazságból, hogy mindenkinek a lelke önérték, Istentől a lélekbe befektetett őserővel és hogy azon lelki erőnek a működése hozza létre a kultúrát és civilizációt. A lelki fejlődésnek, a kultúrának az alapja és ereje maga az egyéni lélek. Az egyén a primár, az elsődleges; a közösség, a társadalom szintén szükséges úgy az egyén lelkiségének, kifejlesztéséhez, mint a kultúra megteremtéséhez, de csak másodsorban, a lélekben levő erő az ok, a közösség a feltétel, amely mellett az ok hatni kezd. Ok és feltétel pedig két különböző dolog. A magban elrejtett erő az oka a mag kicsírázásának, a nedvesség és a meleg annak feltételei. Ami a magnak a meleg és a nedvesség, az a léleknek az emberi közösség, sőt kisebb mértékben mint a magnál. Az ember lelki életének kifejlődését tényleg nagyban előmozdítja az, hogy a másik szellemmel való érintkezésben ösztönzést kap, lökést kap a szellemi munkára. Tudjuk azt, hogy egy kijelentés bennünk igenlést vagy tagadást vált ki, de éppen az, hogy ezt is, azt is kiválthatja, bizonyítja, hogy nem egyszerű, kívülről jövő hatásról van szó, hanem mindenegyus lélek ugyanarra az ösztönzésre másként reagál lelki beállítottsága szerint, tehát a lélekben már megvan — még a kívülről jövő benyomás előtt — az illető állítással szemben való állásfoglalás, hiszen arra azonnal, esetleg ellentétes irányban, reagál. Tény az, hogy a léleknek ez az állásfoglalása tudatossá legtöbbször a külső benyomás révén válik. Ha a szellemiség fejlődésében a közösség volna az elsődleges szerep, ami egyenlő avval, hogy a közösség volna a szellemiség oka, honnan valók tehát azok a fogalmak, amelyek a lélek mélyén élnek és onnan törnek elő őrülést erővel? Hogyan kerül a lélekbe az Isten fogalma? Igaz-e, hogy Beethoven lánglelkének terméket nem az ő lelkének mélyéből törtek elő, hanem csak visszhangok voltak kívülről jövő benyomásokra? Spann tagadja, hogy Beethoven megkomponálta volna művelt, ha nem tudta volna, hogy más számára írja őket. Pedig mennyiszor írnak költők és írók és zeneszerzők csupán a maguk

gyönyörűségére, mert sokkal nagyobb élvezet a zenének az, hogy a lelkében élő erőt működteti, mintsem az a gondolat, hogy másoknak ír. A zseni belső ösztönzésből, mondhatnám belső kényszerűségből alkot és nem külső behatásra. Ez utóbbit legfellebb ösztönzésül szolgál és Irányt, szempontot ad.

A Spann-féle univerzálizmussal szemben mi Igenis individualizmust vallunk. De mivel az individualizmus jelszava az anarchizmusnak is, a kapitalizmusnak is, meg kell a mi individualizmusunkat különböztetnünk ezekétől. Ezek individualizmusa a teljesen független egyéniség tana, amely szerint az egyed pszichológiailag minden más körülmény közbejötté nélkül, függetlenül termel ki minden eszmét, erkölcsileg az önmaga ura, aki nem függ semmi Istent és erkölcsi törvénytől, tettelért senkinek sem felelős, társadalmilag csak a nagyobb haszon szempontjából, megfontolásból létesített emberi közösségeket. Ezzel szemben a mi individualizmusunk szerint a szellemi és erkölcsi erőt Isten fektette bele a lélekbe épügy, amint a magba belefektette a fejlődés képességét; a szellemiség működő erői a lélekben vannak; kifejlődésükhöz azonban szükséges a közösség. Az erkölcsi törvények nem az emberi közmegegyezésből keletkeznek, hanem a lélekbe isteni parancsként vannak belrva. A társadalom szerintünk a lélek belső szükségleteiből fakadó, tehát akarati hozzájárulásunk nélkül keletkezett társulás, amelynek célja az egyed szellemi és erkölcsi erőinek felszabadítása, működtetése és tökéletesítése az egyes emberekben, az összességben pedig az öszskultúra.

Az egocentrikus individualista társadalomnak a jelképe az erdő: a fák önállóan fejlődnek, a bennük megnyilvánuló természeti erő folytán, egyiknek a másikra semmi vagy csak nagyon csekély befolyása van. Az univerzálizmus szerinti társadalom jelképe egy állati szervezet. A társadalom azonban sem nem olyan, mint az erdő, sem nem olyan, mint a szervezet. Nem erdő, mert ebben a fák egymástól függetlenül fejlődnek, sőt minél szabadabban egyedülvalóbban állnak, annál jobban fejlődnek, míg az embernek szüksége van lelki erőt kibontakozásához a társadalomra. De a társadalom nem is hasonlít az élő szervezethez. Ebben a fő az egésznek az élete. A részek: gyomor, szív, máj, vér stb. csak azért vannak, hogy az egész organizmus életét lehetővé tegyék. A társadalomban azonban kézzelfoghatóan nem így áll a dolog. A társadalom nem különálló, önmagában céllal bíró organizmus; hamis azt állítani, hogy részlet: az emberek nem öncélúak, hanem csak eszközök az organizmusban. Hiszen ez a felfogás annyit jelentene, mint tagadni a lélek önállóságát, tagadni annak magában való értékét. Az erkölcsi törvény nemcsak annyiban kötelező reám, amennyiben ez embertársaimhoz való viszonyomból folyik (amint azt Spann mondja), hiszen Istenhez való viszonyomat szabályozó erkölcsi törvény kizárólag lelkembe írott törvény, az nem folyhat semmiképen embertársaimhoz való viszonyomból. Csak annyit igaz, hogy az erkölcsi törvény egyrésze tényleg embertársaimhoz való viszonyomat szabályozza.

Tehát Igenis individualizmus, de keresztény, szociális individualizmus, ellentétben egyrészt az autark individualizmussal, másrészt a Spann-féle univerzálizmussal.

Mikor egy új társadalom felépítésén dolgozunk, akkor elsősorban tisztában kell lennünk az emberrel és ennek a társadalomhoz való viszonyával. Ennek a kérdésnek a tisztázását célozták az előbb elmondottak.

Az ember tehát szellemi és erkölcsi társadalmi lény. Gélja, szellemi és erkölcsi erőinek teljes kifejlődése és ez a kultúra. Mivel szelleme anyaghoz van kötve, a test mintegy substrátuma a lélek működésének és azért a jól rendezett társadalom biztosítja minden ember számára azon anyagi feltételeket, amelyek szükségesek a lélek szellemi és erkölcsi erőinek szabad kifejlődéséhez. Mivel pedig a lélek relatíve öncélú és nem eszköze a közösségnek, azért minden egyes egyénnek feltétlenül joga, sőt kötelessége arra törekedni, hogy megszerezze a lelki életéhez szükséges eszközöket, az anyagiakat is. Minthogy pedig a társadalom éppen azért van, hogy az ember minden irányú kifejlődését szolgálja, a társadalom köteles minden egyes embernek különbség nélkül megadni mindazt, ami ezen cél elérésére alkalmas. Lélek és lélek között elrendeltség szempontjából nincs különbség; mivel tehát a legfontosabb dologban valamennyi ember megegyezik, egyenlő, a társadalomban is a legfőbb elv: az emberi egyenlőség elve. Ezzel szemben állónak látszik az az általános tapasztalat, hogy az emberek között igenis vannak különbségek: tudásban, értelmi és erkölcsi vonatkozásban, egészségi és konstitucionális tekintetben; azonkívül a tehetségek minőségében. Tény azonban az is, hogy ami különösen a tudást, egészségi és konstitucionális állapotot, sokszor az erkölcsiség fokát illeti, ennek a különbségnek az oka a mai társadalmi és gazdasági helyzetben és az ebből folyó egyéni viszonyokban van. Távol áll tőlem az az állítás, amely szerint az ember erkölcsi és szellemi értéke egyenes függvénye a gazdasági helyzetnek, hiszen ez materializmus volna; azonban nem tagadható, hogy az ember erkölcsi és szellemi fejlődésének egyik feltétele az anyagi létnek a biztosíthatósága. Csak heroikus lelkék tudják magukat ettől függetleníteni, a társadalom nagy részben pedig nem heroikus, hanem átlagegyénekből áll. A szellemi erők minőségét különbözősége pedig egyenes feltétele annak a sokágú kultúrának, amely az életet oly vonzóvá teszi; hiszen az emberi szellem korlátoltsága egyenesen szükséges, nélküle a kultúra gyönyörű épülete nem képzelhető el. Ezen az alapon tehát különbséget tenni ember és ember között szintén nem lehet. Társadalmilag különbséget az emberek között csak a kötelesség teljesítésének a mértéke állít fel. Ez a megállapítás azután magával hozza azt az elvet, hogy az emberek mind egyenlően szabadok. Szükségesnek tartom a szabadság fogalmának megállapítását annál inkább, mert hiszen ez a fogalom ma hamis értelmezésben létezik az emberek tudatában. Ezen liberális szabadságfogalom szerint az ember mindent tehet, amit akar. A szabadságnak keresztény értelmezése azonban nem ez, hanem: szabadság az a lehetőség, hogy az ember vállalja vagy nem vállalja hivatásának teljesítését. Ez az erkölcsi szabadság. Társadalmi viszonylatban pedig szabadság az, hogy az embernek lehetővé tételük, hogy a lelkében élő szellemi és erkölcsi erőket kifejlesztheti és azokat működtetheti elrendelése teljesítésében. Ezt a szabadságot mindenki számára egyenlőképpen kell követelnünk. Az

Igazságosság tulajdonképpen semmi más, mint ennek a szabadságnak a biztosítása mindenki számára.

Mikor minden embernek megadjuk az egyenlő szabadságot, akkor tulajdonképpen a közjót is szolgáljuk, mert a természet bölcs berendezésében úgy osztja el a tehetségeket, és a szellemi és testi képességeket, hogy azoknak szabad érvényesülése összhangba kerül a közösségnek érdekével. A közjó pedig semmi más, mint minden egyes ember igaz érdekének érvényesülése.

Tudjuk továbbá azt, hogy az életben, úgy mint az egész természetben, a fejlődés törvénye az uralkodó. Hivatásunk ép az, hogy erkölcsi és szellemi erőnket, a kulturát a fejlődés folyamán mindig magasabb fokra emeljük. Áll ez úgy az egyes emberre, mint az egész emberiségre és annak összes koraira. Minden nemzedék köteles a fejlődés lépcsőjén egy fokkal feljebb menni. A különböző fejlődési fokok különböző társadalmi berendezkedéseket kívánnak meg. *A társadalmi berendezkedés szempontjából egy elmúlt kornak intézményeire rámutatni és mivel azok akkor megjeleltek, egy későbbi kor számára is utánozandónak tartani, a történelmi érzéknek teljes hiányára, a fejlődés törvényének nem ismeretére vall. Egyről lehet csak szó: a régi, helyes elvet az új időknek és viszonyoknak megfelelően új ruhába öltöztetve, annak megvalósítására törekedni.* A fejlődés törvénye tehát elvként kimondandó oly értelemben, hogy a társadalmi és gazdasági viszonyok nem merevedhetnek meg, a fejlődéssel azok is lassan átalakítandók, a fejlődéssel ellenkező intézmények és berendezkedések nem tarthatók fenn mesterségesen, (Ennek typlikus megnyilatkozása a *szubvenció*. A szubvenció nem egyéb, mint injekció egy halálra szánt szervezet életének megnyújtására; ami rendes körülmények között szubvencióra rászorúl, az életképtelen; annak fenntartása éppen annyit jelent, mintha egy szervezetben minden áron benn akarnának tartani egy, a szervezet rendes működését akadályozó, idegen testet. Tehát a fejlődés törvényét szem előtt tartó társadalmi rendben nincs szubvenció.)

Az emberi közösségekről azt mondtuk, hogy céljuk és létjogosultságuk az egyén szellemi és erkölcsi érdekeinek a szolgálata; az anyagi érdekeké is, amennyiben ezek adják meg a lehetőséget a szellemi és erkölcsi erők működtetésére. *A fő, amiért minden közösség van, tehát az ember. Minden közösségnek csak annyiban van létjogosultsága, amennyiben az egyént ama céljának elérésében elősegíti.* Még pedig *minden egyes* tagjának az érdekeit kell szolgálnia; ha valamely közösség csak egyesek érdekeit szolgálja, másokét nem, vét önmaga és célja ellen. Önmaga ellen, mert a mellőzött elleniséget lát a közösségben és megvonja attól támogatását; célja ellen, mert hiszen a közösség célja minden egyes tagja érdekeinek az előmozdítása.

Minden társulás tehát az egyén érdekei miatt történik. Tudjuk azonban, hogy az emberek különböző tehetségűek, ennél fogva különböző irányu az érdeklődésük és a törekvésük; érdekeik is — az általános emberi érdekeken belül — különböző irányuak lesznek. Ebből következik, hogy az emberi társulások is többfélék a külön-külön célnak megfelelően. Így keletkeznek a társadalmon, az álla-

mon belül kisebb egységek, amelyek az egycélúakat tömörítették. Ezen pszichológiai és tapasztalati tény alapja a rendiségnek.

A rendiség tehát az a társadalmi forma, amelyben nem az atomszerűen önálló egyes ember áll szemben a centrális államhatalommal, hanem amelyben az egycélúak különböző kisebb egységekben foglalnak helyet, amelynek feladata, a közös érdekek előmozdítása, a közös cél elérésére. Világos, hogy az ilyen társulás elsősorban szolgálja a kitűzött célt, mert a közös erőfeszítés biztos sikerrel kecsegtet ott, ahol az elszórt egyéni törekvések részben hiábavalóak, részben rengeteg energiát pazarolnak el. Hogy a mai abszolút individualitáson alapuló centralisztikus berendezésű államban is törekvés nyilvánul meg az ilyen szükségesnek elismert közös erőfeszítésre, semmi sem bizonyítja jobban, mint az Iparkamarák, kereskedelmi, ügyvédi kamarák és más hasonló szakszerű társulások. Az intézményesen és elvileg szabad és egyedülálló ember ösztönszerűen érzi a társulás szükségességét és épen ez legjobb bizonyítéka a rendi szervezet szükségességének.

A középkori állam a rendiség állama. *A rendi szervezet természetességéből és szükségszerűségéből azonban nem következik az, hogy másoljuk le a középkori berendezkedést. Ha ezt tennők, összeütközésbe kerülnénk a fejlődés törvényével. Az elv: a rendiség helyes, de ezt a civilizáció és kultúra mai fejlődési fokához alkalmazva kell megvalósítani.* A lényeg ez: Isten az embert különböző tehetségekkel ruházta fel. Az ember akkor fogja hivatását és így az Isten akaratát teljesíteni, ha ezen tehetségeket Iparkodik működtetni, azokat kifejleszteni és így a kultúrának neki való, sajátos területén dolgozni. A rendiség pedig ezt az eredeti emberi célt szolgálja a lehető leghatásosabban. Ebben van a kétségtelen létjogosultsága.

Az ember elsősorban szellemi és erkölcsi tény. *A szellem és az erkölcs törvényei jogják tehát elsősorban irányítani a társadalom berendezését.* A gazdasági élet az anyagi élet feltételeit nyújtja és így elvileg csak sekunder fontossága. Mivel azonban a gazdasági élet helyes berendezettségétől függ az erkölcsi és szellemi erők szabad érvényesülése, nagyon fontos a gazdasági életnek olyan rendezése, amely lehetővé teszi ezen erőknek teljes működését. Különösen fontos feladatnak fog ez feltűnni akkor, ha a mai gazdasági rend vizsgálata azt mutatta meg nekünk, hogy ennek hibás volta oka legnagyobb részét annak a sok lelki, erkölcsi és testi nyomorúságnak, amely a mai társadalmat jellemzi: *Tagadjuk azt, hogy a gazdasági életnek külön öncélúsága van, amely az ember szellemi és erkölcsi céljaitól független.* Ellenkezőleg állítjuk, hogy a gazdasági élet alapelveit épen a szellemi és erkölcsi célok érdekében kell berendeznünk.

*
*
*

A gazdasági életnek alapkérdése: *a munkáról, a tulajdonról és a pénzről való felfogás és e felfogásnak érvényesítése.* Ezen alaptételekben való elgazodásnál biztos bázisul fog szolgálni a természeti adottságokban megnyilvánuló természetes kinyilatkoztatás. Mit mondanak hát a természeti tények?

Ha végignézek a természetben, rengeteg kincset és természeti erőt találok benne, amelyek az ember szolgálatára vannak rendelve már Mózes könyvének kijelentése alapján is. De ugyanaz a hely

megadja az embernek a földi küldetését is: *meghódítani a természetet és azt uralma alá hajtani*. Ebből következik, hogy az eredetileg nincs az ember számára meghódítva és nincs megfélemezten az emberi uralomnak alávetve, hanem az embernek kell azt meghódítani és uralma alá hajtani. Történik ez pedig munkával: testivel és szellelivel. Ha testemet táplálni, ruházni akarom, ha lakóhelyet akarok magamnak készíteni, ha akármilyen szellemi előnyt vagy értéket akarok elérni, munkát kell befektetnem. Gondoljuk meg, mennyi munkát igényel a kenyér, tej, főzelék, hús, míg az asztalra kerül, mennyit a ruha, míg azt magamra veszem, mennyit a ház, míg felépül; mennyit a vonat, míg engem visz; mennyit a rádió, míg hallgathatom stb. stb. És a legegyszerűbbet véve: az erdei gyümölcs is munkába kerül, míg asztalomra kerül: erdőbe menni, fáradságosan szedni, hazahozni. Nem munka ez mind?

Amíg én az Istenadta természeti kincset és erőt emberi használatra alkalmas értékkeé átváltoztatom, sok munkát kell befektetnem. Mi van tehát minden emberi használatra alkalmassá tett természeti kincsből és erőben? *Munka. A munka változtatja át a természeti kincset és erőt értékkeé.* A kapitalista teória ezt tagadja és nyomában csodálatosképpen Spann is, mert mindkettő szerint hasznosság adja az értéket. Pedig nem igaz; a hasznosság csak feltétele annak, hogy az ember értéket termeljen. Vegyük pl. a vasat. Hasznos a földben, mint vaskőzet? Dehogy hasznos! Ha kibányászom, kőolvasztom, formába öntöm, eszközt csinállok belőle, hasznossá válik. És mi tette hasznossá? A munka. Ehez a tételhez ragaszkodjunk körömszakadtig, mert cáfolhatatlan tény, mert az egyháznak is ez volt mindig a tanítása és mert *ennek a tételnek igazságosságán nyugszik minden munkásnak kétségbevonhatatlan joga a tisztességes megélhetéshez. Ezen az alaptételen nyugszik a követelés, hogy csak annak van joga az élethez, a megélhetéshez, aki dolgozik, aki a társadalom érdekében munkát fejt ki.* Gazdasági hitvallásunknak ez legyen az alaptétele. Ha a liberális kapitalizmusnak vagyunk ellenségek, akkor elsősorban minden más értékelméletnek is legelszántabb ellenségek kell hogy legyünk. *Minden gazdasági rendszer, amely kizsákmányolásra törekszik, ezt a tételt támadja először és ennek érvényességét igyekszik tagadni.* És sokszor sikerrel, mert még olyan írók és közgazdászok is, akik a kapitalizmus hatásait sajnálják és keresztényellenesnek tartják, nem jutnak el addig a belátásig, hogy a baj gyökeréig kell hatnunk és ez a hamis értékelmélet. És sajnos, hogy teológusok és moralisták is vannak, akiknek agyát annyira megfertőzte a kapitalista bacillus, hogy tagadják az egyetlen igaz, a természetes és a természetfeletti kinyilatkoztatás által is támogatott értékelméletet: *A munka értékelméletét, azt, hogy minden közgazdasági értelemben vett érték termelője egyedül és kizárólag a munka. Tehát ismételve: a természetben nincs érték, csak kincs és erő (ami az Isten adománya minden ember számára); a természeti kincsből és erőből értéket kizárólag a munka termel.*

E tantételből folyik minden egyéb közgazdasági igazság. És ezek között az első az, hogy *az élet javaihoz csak annak van joga, aki közvetve vagy közvetlenül hozzá járul értékek termeléséhez, amit úgy fejezünk ki, aki társadalmilag szükséges munkát végez.* És ezen

a ponton kell szembe helyezkednünk azzal az elmélettel, amely csak a direkt termelő munkát tekinti munkának. Közvetett termelő munkát végez a különböző fokú tanító, mikor a tudás közvetítésével lehetővé teszi a magasabb fokú termelést; munkát végez a feltaláló, amikor a termelés eszközeit tökéletesíti; munkát a rendfenntartó közeg, amikor a termeléshez szükséges nyugalom biztosításával lehetővé teszi a termelést; munkát az erkölcsi értékek termelője és hirdetője, mert az erkölcsi értékek adják meg azt a lelki alapanyagot és lelkiállapotot, amely a testvérség, szabadság és igazságosság érvényesülését biztosítja, és épen ezen erkölcsi elvek érvényesülése legbiztosabb alapja a nyugodt, biztosított munkának; munkát végeznek a szellemi értékek termelői és közvetítői, mert a szellemi értékek fejlesztik a tudást, tökéletesítik a gondolkodó, következtető és ítélőképességeket, vezetik rá az embert az igazság mindig tökéletesebb megismerésére; minden gazdasági haladásnak alapja pedig a természet törvényével való alapos megismerkedés. Így függ össze a termelő munkával még a legelvontabb és külsőleg a gazdasági élettel semmi vonatkozásban nem lévő tudomány is. És mindez, amit itt induktíve elmondtam, bizonyos deduktíve is mindazok előtt, akik tudják, hogy az életnek egy egységes elve van, hogy a lélek különböző képességet az egy osztatlan léleknek a tulajdonságait, hogy épen azért az emberi lélek különböző működési teret egymással összefüggésben vannak. És ép ez az igazság mondatja velünk azt is, hogy *a gazdasági életnek nincs külön öncélúsága*, a lélek többi működési terettől független öntörvényszerűsége, rajta is uralkodnak a szellemi és erkölcsi elvek; ezeknek kell érvényesülniök a gazdasági életben is.

A munka értékelméletéből folyik a *magántulajdonnal* szemben elfoglalt álláspontunk is. Itt is vissza kell mennünk a munka által teremtett értékre és a gazdasági életnek hivatására.

A gazdasági élet célja, hogy megszerezze minden ember számára azon anyagi feltételeket, amelyek minden egyes embernek lehetővé teszik lelki értékének kiaknázását, ezen az úton a lelki tökéletesedést a szellemi és erkölcsi képességek minél nagyobb fejlesztésével és így az Istenhez való közeledést. Ez minden embernek a feladata, tehát mindenkinek önmagával szemben való kötelessége mindent elkövetni, hogy a lelkítőkéletesedését szolgáló anyagi eszközök birtokába kerüljön. Ez olyan kötelessége az embernek, amelyről a természeti jog alapján nem mondhat le; ép oly kevésbé mondhat le erről a jogáról, mint ahogy nem áll jogában az életet magától eldobnia. Ez a kötelesség azután magában foglalja a *munkakötelességet*, hiszen csak munkával szerezhetem meg az életfenntartáshoz szükséges értékeket, de magában foglalja a jogot is, amelynél fogva a társadalomtól követelem, hogy bocsássa rendelkezésemre azon eszközöket, amelyek nekem céлом elérését lehetővé teszik. Hiszen a társulásnak ép ez a célja. De az önmagammal való kötelességem és — ami ugyanaz — a társadalommal szemben való jogom, természetjogi alapja a *magántulajdonnak*.

Hogy életemet fenntarthassam, rendelkeznem kell az ezt lehetővé tevő anyagi eszközökkel. A rendelkezés joga pedig az illető dolgokra való tulajdonjogot tételezi fel. Mert ha a szükséges hasz-

nálatti eszközök nem képezik tulajdonomat, akkor más elveheti őket tőlem és így megfoszthat az élet lehetőségétől. Ez az alapja a magántulajdonnak és azt hiszem megdönthetetlen alapja. A *magántulajdonhoz való jog tehát természetjog*. Ép oly lényeges azonban annak a megállapítása, milyen tulajdonra vonatkozik ez a természetjog. A tulajdon ugyanis kiterjedhet a használati és a termelő eszközökre egyaránt. Hogy megdönthetetlen bizonyossággal mondhassunk ítéletet, ismét vissza kell térni az alaptételre: a gazdasági élet egyetlen célja, létfenntartásunk biztosítása. Mi biztosítja létünket? Csak a *használati eszközök*, mert hiszen ezeket fogyasztom, hogy életemet biztosítsam. A magántulajdon joga tehát feltétlen természetjog a használati eszközöket illetően. De nem áll ez a termelőeszközökre vonatkozólag. A termelőeszközök tulajdonára nincs szükségem feltétlenül, hisz azokat nem fogyasztom el, ezek csak eszközeim arra, hogy használati értékeket termeljek. A termelő eszközök magántulajdonban vagy köztulajdonban tartása mindig attól függ, melyik mód szolgálja jobban az elsőrendű érdeket; a használati eszközök igazságos elosztását. Mithelyt valamely rendszer nem szolgálja ezt az elsőrendű érdeket, módosítandó, esetleg teljesen megváltoztató. A tételt tehát így állíthatjuk fel: Míg használati eszközök magántulajdona feltétlen, addig a termelő eszközök magántulajdona csak feltételes, függ attól, mennyiben teljesíti hivatását: az elosztást. Abból, hogy a termelőeszközök eddig magántulajdont képeztek, nem lehet azt következtetni, hogy ennek tovább is így kell lennie. Ez attól függ, melyik termelési mód biztosítja jobban a használati eszközök igazságos elosztását. E kérdésben elvi álláspontnak helye nincs, itt csak a hasznossági szempont lehet az irányadó.

Ha most azt nézzük, hogy a fejlődés mai álláspontjának mi felel meg legjobban a termelőeszközök tulajdonára vonatkozólag, azt fogjuk látni, hogy ezen a téren a *százalékos meggyezés az igazságos*. Tudjuk azt, hogy a XIX. és XX. század gazdasági fejlődését a *gépek* determinálták. Ezek vették át az emberi munka egy jó részét és egész helyesen. Az ember végeredményben nem anyagi értékeket termelő gép, hanem szellemi és erkölcsi értékek termeléseére van hivatva. Amily mértékben veszik át a gépek az anyagi termelést, oly mértékben szabadul fel az ember szellemi energiája, oly mértékben fokozhatja a munkát igazi hivatása szolgálatában. A gépek munkába állítása tehát semmi más, mint annak az isteni parancsnak teljesítése: hódítsátok meg a földet és annak minden erőit és hajtsátok uralmatok alá. Az a gazdasági rendszer tehát, amely csak a gépek kiküszöbölésével tud boldogulni, elavúlt, idejét múlt, pusztulásra érett. A komplikált gépek munkába állítása és üzemben tartása pedig a magántulajdon rendszere mellett óriási tőkét igényel, amelyek csak a kapitalista gazdálkodási rendszer mellett teremthetők elő, vagyis a pénznek jövedelmezősége alapján. A pénznek jövedelmezősége, vagyis a *kamat pedig tipikus kapitalista intézmény, amely úgy a ker. erkölccsannal, mint a munka érték-elméletével szöges ellentétben áll*. Mivel pedig a *nagy üzemek*, mint magántulajdonok, csak a kamat alapján dolgozhatnak, ami erkölcstelen, az következik, hogy ezeket a *magántulajdon köréből ki kell vonni*. Melyek hát az ilyen nagy üzemek? Elsősorban a termelő

eszközöket gyártó üzemek, azután a tömegcikkeket és elsőrendű szükségleti cikkeket előállító üzemek, valamint azok, amelyeknek terményei a közjó ellen használhatók (pld. hadi anyag, mérges gázok, robbanó szerek, mérgek stb.). Hogy azután ezek a magánbirtoklásból kivont üzemek milyen köztulajdont képezzenek, állami vagy rendt-e, azt megint a hasznosság szempontja fogja megadni.

És milyen álláspontot foglaljunk el a kis üzemekkel szemben? Állásfoglalásunk akkor lesz helyes, ha igaz társadalmi és gazdasági alapelvekből fog folyni. A kérdésbe belevágó ilyen elvek pedig az egyéni szabadság és a közjó. Az egyéni szabadság követelménye, hogy mindenki képességet a neki sajátos téren működtethesse; ha tehát valaki akár ipari, akár mezőgazdasági kis üzemet akar önállóan, mint magántulajdont vezetni, akár pedig önállóan akar valamilyen szellemi pályán működni, ahhoz neki egyéni szabadságánál fogva joga van. A társadalomnak nincs jogában őt ezen akarata végrehajtásában megakadályozni azért, mert ezen működése nem ellenkezik a közjával. Sőt ilyen kis üzemek magántulajdona szükséges is lesz bizonyos mértékben. Tudjuk, hogy a gépek csak átlag munkát, szériamunkát szolgáltatnak. Csak a kis üzem képes minőségi árut előállítani. Már pedig mindig lesznek emberek, akik minőségi árut óhajtanak tömegáru helyett; ezeknek a szükségletét a kis ipar van hivatva kielégíteni. De különösen erre a tételre vonatkozik egy előbbi megállapításom: nincs szubvenció. A nagy ipar vagy kis ipar létjogosultságát mindig a kereslet szabja meg. Hogy milyen arányban létezzen egymás mellett a köztulajdont képező nagy üzem és a magántulajdont képező kis üzem, azt nem doktrinér elvek fogják megmondani, hanem a statisztika, amely megállapítja az egyik és másik termék fogyasztási arányszámát.

Mivel pedig elvként kimondottuk, hogy a munka mindenkinek a kötelessége, éppen képességének működtetése miatt, másrészt pedig, hogy gazdasági értékeket csak munka termel, következik, hogy kapitalista magántulajdon nem létezik, vagyis az üzem, esetleg vállalkozás tulajdonosa maga kell, hogy vezesse üzemét, magának kell elsősorban dolgoznia, nem válhat más munkája eredményének kiszípolozójává. Amely üzemtulajdonos nem vesz tevékeny részt a munkában, elveszti abeli jogát, hogy tulajdonként birtokolja az üzemet, mert a tulajdonjoggal együtt jár a munkakötelezettség. *Tulajdon és munka szorosan és lényegileg egymáshoz tartoznak*, egymástól el nem választhatók. A birtoklásnak elengedhetetlen feltétele tehát a munka.

Rátérünk most a gazdasági életnek harmadik főtenyezőjére: *a pénzre*. A pénznek a gazdasági életben nagyon fontos szerepe van. Ha mindig nagy szolgálatot tett az embernek a csereforgalomban, még sokkal nagyobb szerepet tölt be a mai differenciált gazdasági és kultúrgények mellett. Egyik eszköze az egyéni szabadság érvényesülésének is; mert hiszen mindenkinek lehetővé teszi, hogy egyéni hajlamai szerint szerezhesse be magának a különböző használati cikkeket. Tehát *a pénz a legáltalánosabb csereeszköz*, amellyel minden közforgalomban lévő értéket megszerezhetek. A különböző használati cikkek értéke különböző a benne fekvő munka mennyisége és minősége szerint. A különböző értékű, de különböző hasz-

nálátú dolgok is egy általános értékjellel mérhetők csak, mert másképen nem hasonlíthatók össze. Hogyan tudnám ugyanis másként gazdaságilag viszonyba hozni egy tanító munkájának értékét és egy pár cipő értékét. Ezek egymással közvetlenül össze nem mérhetők, de lehetővé válik értékük kifejezése és összehasonlítása egy közös *értékmérővel*, a pénzzel. A pénznek harmadik funkciója az, hogy *munkajegyűl szolgál*. Régebben, kezdetleges kultúrfokon elképzelhető volt, hogy valaki munkabérért termékben kapja, de ma és különösen szellemi munkásnál ez teljesen elképzelhetetlen, már csak azért is, mert különböző szükségletek vannak; ezeknek a megszerzését megint csak az általános csereeszköz teszi lehetővé. Összefoglalva, tehát azt mondjuk, hogy a *pénz: csereeszköz, értékmérő és munkajegy*. Ma azonban a pénznek még más szerepe is van: érték is meg tőke is. És a pénznek ezen tulajdonsága oka nagyrészt a mai gazdasági nyomorúságnak.

A pénzt ma valóságos értéknek tekintik, pedig nem az; érték csak annyi van benne, amennyi a benne levő munka, tehát a papírban, festékben, egyszerűen az előállításában ráfordított munka, de semmiesetre sem lehet a viszony olyan, hogy tízkoronásnak valódi értéke tényleg tíz korona, az ezerkoronásnak értéke tényleg ezer korona. Az ezerkoronásnak az a tulajdonsága, hogy tényleg ezer korona értéket vásárolhatok rajta, csak közmegegyezés alapján van és nem a benne rejlő érték miatt. Tehát a pénz csak jele az értéknek, lehet annak mérője, de maga ténylegesen nem érték. A mai felfogás szerint azonban tényleg érték; annyira érték, hogy ma minden valódi értéket pénzben fejezek ki. Hiszen a könyvvitel is nem alapszik máson, mint a pénznek ezen értékelésén. A vállalat, vagy üzem tulajdonosa nem arra kíváncsi, mennyit termel, mennyit embernek a szükségletét elégtette ki, vagy mennyit az általa termelt cikkek használati értéke, hanem mennyit érnek azok pénzben kifejezve és végeredményben, mennyit hasznot hoznak a vállalkozónak. Pedig a helyesen felfogott termelésnek a célja nem a haszon, nem a pénzben kifejezett érték, hanem a reális szükségletek kielégítése. A pénzgazdálkodás teljesen kiforgatja a termelést mivoltából, megváltoztatja annak természetes feladatát és célját és önző célok szolgálatába állítja azt, aminek a célja a közjó.

A pénznek azután van ma még egy másik tulajdonsága, az hogy tőke. A tőke rákfenéje a mai gazdasági rendnek és jelenti azt a hatalmat, amellyel érték birtokosa más munkáját kizsákmányolhatja. A mai kapitálisztikus felfogás tőke alatt a termelő eszközt érti; pedig a termelőeszköz, mint magántulajdon még nem tőke és a keresztény gazdasági rendben lehet magántulajdon, de nem lehet tőke, mert a keresztény felfogás nem ruházhatja fel a magántulajdont avval a hatalommal, hogy a munkást megfossza munkája eredményétől, hogy meglopja az értéktermelő munkájának gyümölcsétől. A mai közfelfogás annyira erkölcstelen, hogy megbünteti az éhezőt, ha a péküzletben egy zsemlyét lop, de szentesíti és természetesnek tartja, hogy a tőkés nem dolgozik, nem termel semmiféle értéket, de élvezi az értéket; ha pedig maga értéket nem termel és mégis értékeket fogyaszt, akkor csak úgy juthat hozzá, hogy mástól ellopja munkája eredményét.

A tőkehatalomnak legeklatánsabb kifejezője a *pénz mint tőke*. Értéket csak emberi munka termel, de sem termelőeszköz, sem érték, mert a kalapácsot hlába teszem az üllőre, nem fog vasat kalapácsolni, csak ha emberi kéz fogja meg; különben is a kalapácsban már emberi munka van. A pénz pedig még csak nem is érték, csak értéknek a jele és mégis értéket hoz. Hogyan? A pénzt kölcsönbe adom, kapok utána kamatot, amelyen értéket vehetek. A gazda, hogy termőbbé tegye a földjét, gépeket, műtrágyát akar beszerezni, pénz nincs, kölcsönt vesz fel a bankból. A műtrágyát elszórja, a géppel dolgozik, a termés nő. Aratás előtt jégeső elveri a termést; munkájának eredménye odaveszett, de a pénzt vissza kell fizetnie, még kamatot is. A pénz tehát abból is tud értéket csinálni, ami nincs, mint a mi esetünkben láttuk. És ha figyelemmel kísérvük a termelést az egész vonalon, azt fogjuk látni, hogy ma a termelés órtási százalékban el van adósodva. Egyes országokban ez való-ságos nemzeti csapás, mert épen a nemzet legegészségesebb, leg-munkásabb, értéktermelő részét, a parasztságot viszi a tönk szélére a kamat. Órület! Egy nem létező valami, egy fiktív tulajdonság képes az egész gazdasági életet tönkre tenni és szorgalmas, dolgozó kezeknek tízezreit megfosztani munkájuktól és a mindennapi kenyértől. Ha egészséges társadalmat akarunk teremteni, akkor először ettől a rákfenétől kell megtisztítani a gazdasági életet: a kamattól. Jelsza-vunk tehát: kamat nincs.

Előadtuk a keresztény társadalom és az egészséges közzgazda-ság alapelveit. Feladatunk most az, hogy az elmondottakat minden oldalról megvitassuk és a Prohászka Köröknek közzgazdasági és társadalmi elveit egy rezolúcióban leszögezzük.

Az előadó a következő rezolúciót terjesztette a kongresszus elé:

1. A társadalom az emberi lélek szükségleteiből az egyéni és köz-kultura érdekében természetes módon keletkezett szerves fejlődmény.
2. A társadalom célja az anyagi lét biztosítása mellett az ember erkölcsi és szellemi erőinek teljes kifejlődése. Ez csak társadalomban érhető el.
3. A társadalomnak a Krisztus által hirdetett örökérvényű erkölcsi elveken kell nyugodnia.
4. A legfőbb elv az egyenlő Isteniúság elvén nyugvó igazság és szeretet.
5. A társadalom felépítése az egyéni szabadság és közjó elveinek helyes szintézise alapján történik. Tehát:

Centralizáció és decentralizáció egymást bensőségesen átövezik. **Csak** centralizáció az egyéni szabadság veszedelme, **csak** decentralizáció a közjó kára.

Szabadság az a lehetőség, hogy az ember kifejlesztheti, működtet-heti erkölcsi és szellemi erőit és elhatározhatja akar-e, vagy nem a lelkében élő rendeltetési szózatnak engedelmeskedni és tehetségét a saját és a köz érdekében működtetni.

Közjó a keresztény szeretet és igazságosság elveinek érvényesülése minden társadalmi intézményben és a társadalmi élet minden megnyi-latkozásában.

6. Az élet egyik alaptörvénye a fejlődés. A fejlődés lehetőségét megfelelő törvényekkel és társadalmi berendezkedéssel feltétlenül bizto-sítani kell.

7. Minden társulás célja az összes tagok erkölcsi, szellemi vagy anyagi érdekeinek a védelme, illetve előmozdítása. Tagjaival szemben csak olyan jogai vannak, amelyeket a közjó és ennek keretén belül az egyének java megkövetel. Minden társulás, mint jogi személy, csak azért élvez jogokat, hogy azokkal összes tagjainak érdekeit szolgálhassa. Olyan jogai

nem lehetnek, amelyek a tagok érdekei ellen valók. Egyetlen tagjának sem szüntetheti meg, sem nem korlátozhatja jogait, vagy egyéni szabadságát, ha azt a közjó kifejezetten nem kívánja.

8. Az emberek a társadalmi élet minden vonatkozásában egyenlők. Különbséget köztük csak az erkölcsi és szellemi nivó és a köziránti kötelességteljesítés mértéke állít föl. Minden közhasznú tevékenység a társadalom érdekeit szolgálja, ezért ezen az alapon nincs különbség közöttük.

9. A gazdasági élet a szellemi és erkölcsi élet anyagi alapjait nyújtja, tehát eme célok érdekében alakítandó. A gazdasági élet öncélúsága fikció.

10. A természeti kincseket és erőket gazdasági értékévé csakis szellemi, vagy testi munka változtatja át. Tehát: **közgazdasági értelemben egyedüli értéktermelő a munka.**

Munka a szellemi és testi erők működtetése az egyén és a közösség érdekében, szellemi, erkölcsi, vagy anyagi értékek termelése céljából.

Mindenkinek, aki társadalmilag hasznos munkát végez — és csakis ennek — joga van az anyagi, erkölcsi, szellemi életet lehetővé tevő anyagi javak őt megillető része.

Az emberiség célja a szellemi és anyagi kultúra: ez csak munkával érhető el, tehát minden ember kötelessége a munka, de egyúttal joga is, mert joga van a saját egyéniségének teljes kifejtésére, ami szintén csak munka által történik. A társadalom tehát köteles minden tagjának munkaalkalmat adni.

11. Az élet biztosítása szükségessé teszi, hogy a használati eszközök föltétlen birtokunkban legyenek, ezek magántulajdona természetjog. A termelő eszközök magán vagy köztulajdonban való birtoklása a közjó által határozottatik meg, a mindenkori fejlődési fok alapján. (Lásd a Quadragesimo Anno kőv. részét: „Bizonyos fajta javaknak a közösség számára való fönntartását teljes joggal lehet követelni, mert a velük járó túlságos hatalmat a közjónak veszedelme nélkül nem szabad magánosoknak átengedni“.)

12. A társadalom kötelessége mindenki számára hozzáférhetővé tenni azon termelő eszközöket, amelyek az illetőnek hivatásszerű munkájához szükségesek. Másrészt: Termelőeszközei elvben csak annak lehetnek, aki velük hivatásszerűen dolgozik.

13. Az egyéni iniciativa, mint a haladásnak egyik főrúgója biztosítandó a gazdasági életben. Az egyéni iniciatívával együtt jár az egyéni felelősség.

14. A termelés a közösség érdekében történik, tehát főfeladata a közösség valódi szükségleteinek a kielégítése. (Tervgazdálkodás.)

15. Az egyéni szabadság gyakorlása szükségessé teszi, hogy az ember munkabéretét tetszése szerint használhassa fel, tehát a munkabéret egy általános csereeszköz alakjában (pénz) kapja meg.

16. A pénz természeténél fogva csereeszköz, értékmérő és munkajegy, de nem érték, nem termelőeszköz, értéket nem termel, terméke nem lehet, tehát a jövő keresztény társadalomban kamatot nem hozhat.

17. A pénz vagy valamelyik érték birtokolása semmiképen nem adhat módot arra, hogy az embert elvonja hivatása teljesítésétől: a munkától, tehát nem biztosíthat munkanélküli megélhetést.

A kongresszus ezeket a pontokat a Prohászka—Körök szociálgazdasági programja alapjául egyhangulag elfogadta.

Szalay Ferenc indítványozza ezen szempontok alapján:

egy szociológiai és nemzetgazdaságtani kézikönyv kiadását.

A kongresszus az indítványt elfogadta és a kézikönyv összeállítására bizottságot választott, melynek tagjai Havas Vilmos, Czvank László, Dr. Pfeiffer Miklós, Rády Elemér, Vass Lajos és Schleicher Imre.

Czvank László indítványozza, hogy

ezen elvek tanulmányozása legyen a Prohászka Körök ezévi munkájának egyik programpontja. Különösen kívánatos, hogy mérlegeljék, milyen út vezet a mi körülményeink között a legbiztosabban ezen elvek gyakorlati megoldásához. Ezen munka alapján kidolgozott gyakorlati munkafelkötés képezne többek között a jövőévi kongresszus tárgyát.

A kongresszus az indítványt elfogadta.

A korporatív rend.

Előadta: **Ikvay-Pfeiffer László.**

Az a rettenetes összevisszaság, elvtelenség és reménytelenség, mely korunk világnézeti, társadalmi, gazdasági és kulturális síkján megnyilvánul, szörnyű depresszióként nehezedik az egész emberiség vállaira. Kétségtelenül meg kell állapítanunk, hogy elérkeztünk a keresztény kultúra kríziséhez, de ne nevezzük ezt a fejlődési szakaszt keresztény kultúrának, mert a reneszánszszal megindult nagy bomlási folyamat folytán annyira eltávolodott azoktól a keresztény elvektől, melyek ezt a termékeny fejlődést megindították, hogy ma lényegében sokkal inkább pogány, mint keresztény. Használjuk inkább Spenglerrel a fausztli kultúra kifejezést. Szóval elérkeztünk a fausztli kultúra legnagyobb válságához. És ezt ösztönszerűleg mindeki érzi, az egész emberiség, mint ahogy a juhok megérik a közeledő vihart. Ennek a katasztrófának előszele egy ideges, kapkodó, szinte hypnotikus pszichózis alatt tartja a XX. század orientációnélküli, reményvesztett, energiateljes emberét. Megindult a tapogatózás, innen korunk oly színes világnézeti sokrétűsége: a tudata legmélyén reszkető modern ember a leglehetetlenebb eszmékhez nyul: buddhizmushoz, spiritizmushoz, materializmushoz, csakhogy ezt a rettegést leküzdje, lelkiismeretét elhallgattassa.

A fiatal generáció, mely már mentes a „régii jó világ” iránti szentimentális ragaszkodásól, tudott csak egy lépéssel tovább menni és a pusztá tényfelismerésen felül egészséges kritikával fellépni a „régii jó világ” büneivel szemben, mely kora minden gyümölcsét leszakította, de felelőtlen mulasztásának büntetését reánk háritotta.

A fiatalok generációja, azonban nem áll meg a kritika negatívumánál, hanem pozitív, határozott megoldásokat követel. A századforduló világnézetszurrogátumaival, »splendid isolation«-jével, szkepszisével szemben a fiatalok internacionáléja világnézeti alapra helyezkedett, legyen az akármilyen világnézet: Róma vagy Moszkva. Ez az elvi százszázalékosság nemcsak világnézeti, hanem kulturális, szociális, gazdasági síkon is konzekvensen megnyilvánul. Egyik ilyen határozott megoldást: a társadalmi megújulásnak azt a formáját, mely a középkori rendi állam lényegének a mai keretébe való átültetésében látja a mai szörnyű chaoszból való kivezető utat, szeretném most röviden és világosan felvázolni.

Mielőtt a korporatív eszme fogalmával megismerkednénk, tegyük vizsgálat tárgyává azt a rendszert, amelyben élünk és azt, amelyiket a mai rendszerrel szembe szoktak állítani. Hogy a szigorú tárgyilagosságnak eleget tehessünk, állítsuk fel azt a kriteriumot, melyet az egyes társadalmi rendszereknek ki kell elégíteniök, hogy életképes formációk legyenek. Foglaljuk tehát szóba a társadalom célját. A társadalom célja, hogy tagjainak biztosítsa azokat az anyagi és szellemi előfeltételeket, melyek magasabb céljaik elérésére szükségesek, másszóval a társadalomnak mindig kultúra-serkentőnek és sohasem kultúra-gátlónak kell lenni. Ehhez fogjuk tehát mérni az összes társadalmi rendszereket. Előre kell bocsátanom, hogy itt nem pusztán társadalmi kérdésekkel fogunk foglalkozni, ha-

nem gazdaságiakkal is, mert a kettő annyira egybe van fonódva, hogy külön-külön tárgyalni őket lehetetlenség, különösen a kapitalizmusnál, ahol a gazdasági faktornak döntő befolyása van a társadalmi rétegződésre, sőt ugyszólván a társadalmi kérdést teljesen elmaterializálta, gazdasági problémává tette.

Vizsgáljuk meg tehát, hogy a kapitalizmus megfelel-e társadalmi céljának, tényleg kultúra-serkentő-e. Ne feleljünk erre a kérdésre egy egyszerű és tudománytalan nem-mel, hanem nézzünk csak a dolgok mélyére. E rövid előadás keretében nem térhetünk ki a kapitalizmus részletes ismertetésére — ezzel hallgatóim nagyjában úgyis tisztában vannak — de, hogy a dolgok mélyére szállhassunk, megpróbálom a kapitalizmus lényegét néhány szóval jellemezni. Ehhez bizonyos történelmi, ill. inkább szellemtörténeti távlatból kell néznünk a tényeket, hogy az összefüggéseket minél élesebben megláthassuk. Itt a kapitalizmus legnagyobb ismerőjéhez Werner Sombart-hoz fordulunk és magunkévá tesszük azt a kitűnő meglátást, hogy minden gazdasági és társadalmi rend szellemi, sőt filozófiai, eszmei gyökerekre vezethető vissza. Nekünk tehát most azt a korszellemet, azokat az uralkodó eszmeáramlatokat kell boncolgatnunk, melyek a kapitalizmus szükségszerű előhívói voltak. Hogy ezt a fejlődési folyamatot, mely idevezetett, megértsük, vissza kell mennünk a XIII. századba, a keresztény középkornak e hőskorába, mely Aquinói szt. Tamásban megtalálta a maga zseniális filozófusát, Danteban pedig a maga ihletett költőjét. Ez a kor, a XIII. és a XIV. század egy egységes, hatalmas és felséges kulturfejlődés hajnalhasadásának lászott, azonban már ekkor felütötték fejüket azok a kereszténység integráló erőivel szemben működő differenciáló erők, melyeknek végső konzekvenciái — bármily paradoxul is hangzik — ma, 1933-ban éreztetik legvégső hatásukat. Giordano Bruno talán ezeknek a differenciáló erőknek első tudatos képviselője, majd következik azoknak a filozófusoknak hosszú sora, kik egy-egy téglát kiemelnek a kereszténység szt. Tamás által betetőzött monumentális egységű dómjából akaratlanul is előkészítői lettek a reformációnak, de főképp a reneszánsznak, mely a Nagyrómai Birodalom alkonyán uralkodó, »differenciáltság«-nak nosztalgijából született meg. »A virág elfedte az oltárt« jellemzi kitűnően Babits Mihály a reneszánszt egyik előadásában: a virág lett a fontos, nem a lényeg: az oltár és megszületik a barokk-ember. A reneszánsz természetes velejárója a humanizmus, mely az ember szemét Istenről a világra, de főképp önmagára fordította, s theocentrikus világnézetből anthropocentrizmus lett. A barokk-embertől négy nagy lépés vezet Descartes on, Spinozán, Humon keresztül Kanthoz. Kant ugyan az ő »csillagos ég felettem és az erkölcsi törvény bennem«-jével még egy magasztos etikai nivót képvisel, de mivel mindent az észből akar megmagyarázni racionalizmusával megint egy nagy lökést adott a végső felbomlás felé. Az angol racionalizmus a kontinentális aufklárizmussal és encyklopedizmussal olyan atmoszférához vezettek, hogy a francia forradalom 1789-ben csak kirobbanása volt az összeurópai eszmeáramlatoknak. »Liberté, egalité, fraternité« írta zászlajára az egész haladó emberiség, csak elfelejtette, hogy a szabadság nem zabolátlanság, hogy az »én« korlátlan szabadsága veszélyezteti a »te« szabadságát és a szabadság eszméjét az egoizmusban fogta fel, abban, hogy

nekem a boldogulásomhoz jogom van még holttesteken keresztül is. És ezzel kezdetét veszi az individualizmus korszaka.

A Bastille bevételével leomlott a középkori kereszténység nagy-szerű várának utolsó bástyája és kezdetét veszi a rosszulértelmezett szabadság-eszme gátnélküli garázdálkodása. A polgári liberalizmus hamarosan elterjed, nagy megértéssel találkozik, éppen mivel az ember kapzsiságának tömjénez és bekerül az államok alkotmányába.

Adam Smith, Riccardo és Liszt a klaszikus nemzetgazdaságtan képviselői a korlátlan szabadság-eszmét gazdasági principiumokká értékelik át és a középkori céhrendszert paralizáló, már régebben működő gazdasági romboló erők, melyek a nagyfokú kamatszédésben, munkások kihasználásában és tiszteségtelen meggazdagodási törekvésben nyilvánulnak, így polgárjogot nyernek. A klasszikus nemzetgazdaságtan a nemzetgazdaság öncéluságát hangsúlyozza, melynek külön céljai vannak, az etikának semmi beleszólása sincs a nemzetgazdaságba, mindenki csak önmagának felelős. Ezzel megindul a céhrendszer és céhgondolkodás minden maradványának radikális eltakarítása, a nemzetgazdaság már nem a szó eredeti értelmében vett nemzetgazdaság, mely a nemzet, a társadalom ellátását tartja feladatának, a középkori u. n. Nahrungsideal, hanem a nemzetgazdaság magángazdaságok összesége. A termelés középpontjába a kapitalista magánvállalkozó kerül, ki saját kockázatára (riziko) termel, ezért azonban igényt tart a vállalkozás egész hasznára. A gazdasági élet szabályozója már nem a fogyasztás, hanem a kereslet és kínálat törvénye, a szabad konkurrencia, szóval az ár nem reális, hanem függ az előállított árú tömegétől; ha sok van belőle olcsó, ha kevés — drága. Az egyén úgy termel, ahogy akar, az állam nem avatkozhat bele magánügyekbe, az állam különben is az egyedek egymásközi szerződésének köszöni létét — tanítja az abszolút individualizmus. (J. J. Rousseau contract social-ja és Th. Hobbes államelmélete.)

A kapitalizmus öncéluságára legjellemzőbb, hogy törekvése nem a szükségletek kielégítése, hanem pusztán a profit, a haszon. A pénz is cél lesz, nem eszköz és eddigi csereeszköz és érték-mérő jellegéhez elveszi a tőke-jelleget, korának e karakterisztikumát, a produktivitást. Egy kis ideig látszólagos általános megelégedést szül a fiatal kapitalizmus. Induló dynamikája mindenkit elszédít. Folyik a kiépítés, tőkebefektetés. A technika még az örültiramu fejlődés után kullog, tehát mindenkinek van kenyere, sőt még kevés is a munkás. Azonban már nagyon korán, az 1860 as évek elején fellázadnak Gerhardt Hauptmann takácsai és összetörik a szövőgépeket, az emberiséget elragadta a kapitalizmus szédítő dynamikája, mint a szilaj mén és nem tudta már megállítani. A termelés és fogyasztás közti disszharmónia egyre jobban nő, sőt anarchikus méreteket ölt. Óriási túlprodukción keletkezik, úgyhogy az árak megtartása miatt kávéval fűtik a vonatokat, tonnaszámba súlyosztják a gabonát a tengerbe, meggyújtják a texasi olajforrásokat, míg a másik oldalon éheznek. Piackonco-kért öldöklő verseny indul, melyben a kisüzem tönkremorzsolódik, sőt ez a piacirigység a világ regrettetesebb, szinte apokaliptikus arányu háborujába kergeti az emberiséget, melynek hatása még egy évszázad múlva is érezhető lesz.

Míndez gazdasági téren. De nézzük milyen hatása van a kapi-

talizmusnak társadalmi téren. A gazdasági liberalizmus a középkori védelmi szervek felrobbantásával árván és pőrén odaállította az embert a gazdasági élet porondjára éppen akkor, amikor a technika rohamos fejlődésével a legnagyobb szüksége lett volna védelmi szervezetre a gépek ellen. A társadalmat az abszolút individualizmus atomizálta és ezzel kiűtötte kezéből az utolsó fegyvert, amivel védekezhetett volna. Megindult az irtózatos küzdelem ember és ember között, kik tegnap még mint testvérek, vagy céhtársak álltak szemben, másnap már farkasokként lesték mikor vájhatják fogukat egymás lankadó testébe és ki lesz a győztes. Ebben az embertelen küzdelemben persze minden egyre összpontosult: a kenyérre, ill. akiknek ez már megvolt: a haszonra, természetesen így Isten, haza, szeretet, becsület üresen kongó szavak lettek a nagy tömegek számára. A kapitalista Shylock lelkület ma minden téren megnyilvánul és pénzzé, haszonná értékel át mindent, máskép már nem is tud gondolkodni, csak dollárban, svájci frankban és holland forintban. A művészet reklám lett és üzlet, színházainkban, moziainkban kassza-darabok futnak, könyvet csak akkor adnak ki, ha rentábilis, valakinek társadalmi tekintélye hitelképességétől függ, a vallás csak tömegfékező erő, a művésznőt hangjáért fizetik és ha nem vonz legalább három telt házat, kihajjítják, mint a kifacsart rongyot. A szerelmet megveheted magadnak. Sőt ez a businessman-mentalitás még filozófust is talált magának James-ben, ki megírta a pragmatizmust, a hasznosság bölceletét. Az egész élet fejtetőre van állítva, úgyhogy végeredményben azért élünk, hogy gazdálkodjunk és nem azért gazdálkodunk, hogy éljünk. A haszon megfordította célhierarchiánkat, a Moloch lett a végcél.

A kapitalizmusnak ez az őrült dynamikája természetellenes és beteges eltulodásokat okozott a társadalom rétegződésében. A tőke törvényei következtében a vagyon egyre jobban kevesek kezében összpontosult, kik mesés vagyonukkal óriási, szinte természetellenes haszonra és hatalomra tettek szert: gyufa-, olaj-, cipőkirályok, kiknek az élet minden öröme nyitva áll, míg a másik oldalon a nagytömegek alól kicsuszott a biztos gazdasági talaj és a legfantasztikusabb nyomorba zuhantak, elvesztve mindenüket, munkájukat kénytelenek áruba bocsátani, ha ugyan a gép még ki nem szoritotta őket. (Ez a kifejezés is tipikusan kapitalista, mely még a munkába, sőt magában a munkásban is árút lát.) A tőkekoncentráció és a nyomában járó elproletarizálódási folyamat napjainkban is egyre ijesztőbb méreteket ölt.

A világháborúval elérkeztünk a klasszikus kapitalizmus, vagy ahogy W. Sombart nevezi, a Hochkapitalizmus végére, melyet a teljes szervezetlenség és a homo oeconomicus magáraultsága jellemez és kezdetét veszi a későpolgári kor, vagy Spätkapitalizmus. Ennek jellemzője az osztálydifferenciálódás. A liberalizmus által semmibevett integráló erők újra jelentkeznek, előtörnek, mégpedig félelmetes erővel és más nemtermészetes irányban, Mint ahogy az állatok is csapatba verődnek, hogy a természet viszontagságai ellen védekezzenek, úgy a magárahagyott társadalmi egyed a céhek védelmét elvesztve új védelmi szervezetbe tömörül: az osztályba. Két ilyen osztály van: a vagyontalanoké, vagy kizsákmányoltaké és a vagyonosoké, vagy kizsákmányolóké. A társadalom teste horizontálisan van felhasítva. Ez a hézag egyre, nő, a két osztály egyre jobban távolodik

egymástól, közöttük már semmiféle szolidaritás nincs, ez csak az osztálytestvérek között lehetséges, sőt a két osztály között gyűlölködés folyik, ez az osztályharc, mely egyre szörnyűbb perspektívák felé mutat: a végső kenyértörésre. Ezt látta meg XI. Pius, mikor a Quadragesimo Anno-ban így ír: »A mostani viszonyok között a munkaezők kereslete és kínálata az embereket két osztályra, két, harcos táborra osztja. Ezeknek a piaci pártoknak a viszálykodása a munkapiacokat harctérre változtatja, amelyben a két párt heves küzdelemben viaskodik egymással. Mindenki érzi, hogy sürgősen kell segíteni, mert ez az állapot az emberi társadalom legszörnyűbb veszedelme.« Az osztálydifferenciálódás mellett a későpolgári kor legjellemzőbb jelensége: a szociálpolitika. A meglevő bajokat mindenki érzi és némi enyhítésre történtek már kísérletek. Csakhogy a szociális kérdést szociálpolitikai injekciókkal, nőgyeleti teákkal megoldani nem lehet. Alig foganatosítottak egy új szociálpolitikai reformot, a szociális baj más formában ütötte fel fejét. A 70-es években a 11 órás munkaidő óriási vívmány volt; asszonyok serdületlen gyermekek éjszakákon keresztül dolgoznak, egészségügyi intézkedéseknek, munkásbiztosításnak, hire, hamva sincs és ma a szociálpolitika vívmányaként lassan elérkeztünk a 48 órás munkahéthez, az ártalmas mérgek (higany, arzén) eltűntek gyárainkból, gyermekek elmozdítását a törvény szigorúan tiltja és mindezen intézkedések ellenére előbbre jutottunk talán, nem vigasztalanabb a mai helyzet az akkoriánál?

A szociálpolitika nagy csödjének magyarázata, hogy a szociális bajokat csak okozatában és nem okában gyógyította, a lázt mesterséges orvosszerekkel leverte, de a láz okozóját meggyagyta. Minden gazdasági ténykedés magvát: a szükségletet kellett volna megrendszabályozni, melyet a kapitalista rendszer annyira deformált és kihasznál, mikor mesterségesen új és új szükségleteket teremtett és ezeket kiraffinálta részabadiíva az emberiségre a hirdetések légióit, a plakátok négyzetkilométereit, hogy az új árunak — tekintet nélkül arra, hogy tényleg reális szükséglet elégít-e ki, vagy nem — a posteriori teremtsen piacot. Legjobb példa erre a divat, tavalyi kalapjainkat eldobjuk, nem azért, mert elnyűttük, hanem mert Borzalino egy új modellt hozott ki és gondoskodott róla, hogy ez »divat« legyen. Itt érkeztünk el a kapitalizmus tulajdonképeni sarkalatos hibájához: a termelés és fogyasztás anarchiájához.

Most már nyugodtan kimondhatjuk a nem-et arra a fentebb feltett kérdésre, hogy a kapitalizmus betöltötte-e társadalmi hivatását, sőt tovább is mehetünk, magunkévá tehetjük Dr. P. Horváth Sándor O. P. véleményét (»Eigentumsrecht nach dem hl. Thomas v. Aquin), hogy a »keresztény gazdasági rendet csak a kapitalizmus romjain építhetjük fel.«

De itt felvetődik a kérdés, vajjon melyik lesz az a keresztény gazdasági rend? Talán a kommunizmus, melyet a kapitalizmussal szeretnek szembeállítani? Vizsgáljuk meg milyen eszmei forrásokból fakad a kommunizmus. Mikor a kapitalizmus szédítő dynamikája mindent látszólag elmaterializált, társadalmi, kulturális, etikai művészeti, filozófiai problémát gazdasági faktoroktól tett függővé és minden emberi ténykedés középpontjává a hasznot tette meg, megjelent Marx Károly és megszáditva ettől a haszonpszichózistól elhamarkodott, fe-

lőletes általánosítással arra konkludált, hogy minden emberi ténykedés materiális alapokra vezethető vissza, kultúra, művészet, szellem, vallás csak überbau és ez a történelmi materializmus, a marxizmus egyik szakroszankt dogmája. A másik komponens Hegel dialektikája, melyet Marx a materiálisban fogott fel; ez a kommunizmus másik fő ideológiai alapköve a dialektikus materializmus. Egyszóval, — noha a marxizmus a kapitalizmus határozott reakciója — mégsem tudott ennek abszolút individualizmusán felülemelkedni és az éppen általa hangoztatott hegeli dialektikát nem merete százszázalékosan alkalmazni: a polgári liberalizmus durva materializmusával szemben elmulasztott szélső spiritualista álláspontra helyezkedni, tehát a kapitalizmus főhibáját megtartotta.

De nézzük mi következik ebből gazdasági síkon? Ez abszolút individualisztikusan fogja fel a társadalmat, mely szerint az individuumunk szummája. Célja a jelenlegi fennálló osztályok közötti feszültséget szítani az osztályharccal, hogy forradalom keletkezzék és ezáltal egy osztálytalan társadalomhoz jusson el. Ebben a »jövő társadalmában« nincsen érvényesülés és tönkremennés, hanem csak az egész szolgálata. Mindenki a gépnek egy kerek, mely tervszerűen végzi munkáját már nem a kereslet és kínálat fikciójára hagyatkozva. A társadalom központja az állam, mindenki mechanikusan alája van rendelkezve, ez szabályoz mindent. Egyéni kezdeményezés nincs, sőt személyiség sem. Magántulajdon nem létezik, minden a közösségé, az egésznek tett szolgálata fejében részesül azon javakban, mely élete fenntartásához szükséges. Oroszország ennek a szocialista gazdasági és társadalmi berendezkedésnek nagy kísérleti állomása.

Tehát láttuk a kapitalista és kommunista rendszert. Egyiket sem tehetjük magunkévá, mert mindkettő materialista alapon áll és így a társadalom célját nem tudják megvalósítani. Mi tehát a megoldás?

Katolikus szociológusok között már nagyon régen egy egészen új társadalmi rend eszméje kezdett kibontakozni. Ketteler püspök volt az első, aki kiadta a jelszót: »Vissza a rendi államhoz!« A gondolatot a Vogelsang P. Weiss O. P.-féle keresztényszocialista mozgalom felkapta és odafejlesztette, hogy ma különösen nyugaton, komoly vetélytársa a marxizmusnak. A korporatív eszme egészen komoly és szigorúan tudományos művelőkre akadt a nemzetgazdaságtan fiatal, univerzalisztikus irányában. A rendi állam visszaállítását célzó mozgalomra különösen serkentően hatott XI. Pius Quadragesimo Anno-ja, mely a Rerum Novarum általános principiumaival szemben már határozott utasításokat tudott adni a keresztény társadalom felépítésének legelőnyösebb módjára vonatkozólag.

De foglaljuk össze és vegyük sorra azokat az indítékokat, melyek a korporatív gondolat előhívói lettek. A kapitalizmus gyermekkorában a liberalizmus látszólagos humanus eszméi sok jóhízemű embert elragadtak sorainkból, de amint a klaszikus kapitalizmus megmutatta oroszlátkörmeit, a katolicizmus erős ellenzéki álláspontra helyezkedett az uralkodó rendszerrel szemben. Talán a katolicizmus volt az egyetlen, mely már akkor meglátta a rendszer etikátlanságát és vétőt mert kiáltani, elszenvedve a sok gúnyos mosolyt és a korszerűtlenség vádját, amellyel az akkori társadalom túlnyomó része elárasztotta. A későpolgári korokban bekövetkezett osztály-differenciálódás és az osztály-

harc aberrációt kiváltották a kat. szociológusokból az osztályharc kiküszöbölését célzó törekvést. A keresztény etika osztályharc-ellenes, mikor az individualizmussal szemben azt tanítja, hogy az ember mint szociális lény (Zoon Politikon, mondja Aristoteles) rá van utalva a társadalomra. Amint a társadalom összejtje: a család sem atya, anya, gyermekek, hanem az ezekközti sajátos viszonyok finomszövésű hálója, éppoly kevésbé a társadalom az individuumok szummája, hanem közben is van valami: az egyed és a társadalom között, aminek közvetítésével az egyed a társadalomba kapcsolódik. Ezek a közvetítők azok a szervezetek, közösségek, melyek az egyed védelmét biztosítják. A középkorban ez az ember természetébe ágyazott tömörülési ösztön a céhrendszerben jutott kifejezésre. Azonban jött az individualizmus és a belőle kinőtt kapitalizmus ill. kommunizmus, mely az embernek ezt a természetébe írt egyesülési törekvést tagadta és eszménye az osztálytalan társadalom volt. Következésképpen a céhrendszer védőbástyáit szétrobbantotta és az embert védtelenül magárahagyva kiszolgáltatva a technikai fejlődés kénye-kedvének. Azonban az egyesülési ösztön — éppen azért, mivel az ember természetében gyökerezik — újra megnyilvánulást keresett és nem találva meg a régi kereteket, mint az eldugaszolt láva új utat keresett magának, ahol azután félelmetes erővel tört elő: az osztályban. Az osztály tehát természetellenes, mert gyűlöleten alapszik és társadalomromboló természetű, negatív, szemben a céhszerű közösséggel, mely pozitív, társadalomképző alakulat. A korporatív mozgalom belátta, hogy az osztálydifferenciálódás tulajdonképpen az ember egyik természetes, integráló erejének aberrációja, tehát minden törekvése oda összpontosul, hogy ezt az aberrációt visszaterelje a helyes irányba. Magától értetődően úgy, hogy ezt a természetes egyesülési ösztönt gátló körülményt, mely azt az aberrációba kergette — kiküszöbölje. Ez a gátló körülmény pedig az abszolút individualizmus (kapitalizmus, kommunizmus.) Tehát nem úgy mint a szociálpolitika: az okozatban akar rajta segíteni, hanem radikálisan egy új társadalmi formával: a modern köntösbe öltöztetett középkori rendi berendezkedés eszméjének visszaállításával, mely nem csak hogy számít ezekkel a társadalomképző és közvetítő közösségekkel, vagy az új terminologia szerint korporációkkal, hanem erre építi fel az egész társadalmat. Így azután helyreáll a társadalom egysége, melynek célja többé már nem az egyéni nyereséskedés, hanem a közjó. A kapitalizmus hübelebalázs termelésével szemben a korporatív állam termelése a fogyasztásra, a szükségletek kielégítésére van irányozva, szóval — ne ijedjünk meg a kifejezéstől — tervgazdálkodásra. Ezzel azután a kapitalizmus legsarkalatosabb hibáját; a termelés és fogyasztás anarchiáját sikerült kiküszöbölnünk a nélkül, hogy feladtuk volna a magántulajdont (természetesen itt egészen más értelmet kap a magántulajdon, mint a kapitalista rendben) és a nélkül, hogy elkoldultuk volna a kommunizmus gazdasági programját, amellyel lassan ideologiai igáját is nyakunkba vettük volna. Igenis, létezik a kapitalizmus kiküszöbölésére más mód is, mint a kommunizmus és ez a korporatizmus.

A középkori rendi állam fogalmát nagyjából ismerjük. Már maga a magyar szó »rend« elárulja, hogy rendet, nyugalmat, sztatikát jelent a kapitalizmus idegölő dinamikájával szemben. A középkori rendi

állam a hierarchikusan felépített egymás felé és mellérendelt rendekből és céhekből állt, minden rend széleskörű autonómiával rendelkezett sajátos szakkörén belül, kötelessége volt céhtagjait legmesszebbmenő védelemben részesíteni, a mesterek közötti surlódásokat, konkurrenciát kiküszöbölni, pillanatnyilag munka nélkül álló tagjait munkához juttatni, a fiatalság szakképzéséről gondoskodni stb. egyszerűen szólva az a rendi szellem jó volt és áthatotta a középkori társadalmat (mert bizony később a liberalizmus keletkezése idejében ez a szellem megcsontosodott, pusztá formálizmussá vált), egy-egy rend olyan volt, mint egy család. Ez a szakonbelüli széleskörű autonómia azonban nem jelentette azt, hogy az egyes céhek nem vetették volna alá magukat a rendelkezési érdekeknek; a keresztény társadalom szelleme teljesen az egységre volt beállítva; a közjó, a bonum commune volt minden társadalmi megnyilatkozás indítéka. Így tehát a középkori államot egy testhez lehetne hasonlítani, melyben a rendek az egyes szervek; ezek összeműködése, a test fenntartására és egészségére van irányítva, semelyik szerv nem terjeszkedhet szomszédja kárára, nem sajátíthatja ki más szerv működéseit és jogait.

Hogy hogyan fest a középkori rendi állam modern keretekben, azt megkíséreljük bemutatni. Ennek a típusnak magja a jogilag elismert és monopoliumpielgő szindikátus, melyben a különböző szakok szerint munkások és munkaadók arányosan képviselve vannak. Ezeket a szindikátusokat végül a szindikátusok konföderációja, fogja össze. A szindikátusok mindig magasabb és magasabb helyi, tartományi és országos szervezetekbe tömörülnek, ezek megint föderációt alkotnak, míg legvégül beletorkolnak a konföderációk csúcshivatalába.

Tehát: Munkások részéről: Munkaadók részéről épígy:

Szindikátusok	Szindikátusok
Helyi szervezetek	Helyi szervezetek
Tartománysszervezetek	Tartománysszervezetek
Országos szervezetek	Országos szervezetek
Föderációk	Föderációk
Konföderációk	Konföderációk

Rendi kamara.

Az organizációs létra csúcshivatalai a Rendi Kamarába (hivatásszervezetek parlamentjébe) torkolnak, mely két kamarával rendelkezik: a Nemzetgyűléssel és a Korporációk Központi Választmányával. A termelés alárendeltebb funkcióit a szindikátusok látják el, melyek feladata a termelés és fogyasztás összehangba hozása. A korporációk a gazdaságfeletti magasabb állam- és igazságügyi funkciókat végzik, ezek feladata különösen a munkaadó- és munkás érdekek kiegyenlítése.

A katolikus korporációs mozgalom megvárja míg a tömeghangulat megéri a korporációs rend kiépítésére. Más felfogásokkal szemben a katolicizmus lelki reformmal, az emberiség erkölcsi megújításával akarja a célját elérni, melyre mint minden társadalmi megújulás alapjára és előfeltételére XI. Pius nem győzte eléggé a közvélemény figyelmét felhívni. Sokan talán mosolyognak ezen az »együgyű«, békés terven, ezeket csak a kereszténység első századaira emlékeztetem, mikor minden erőszak nélkül, rengeteg véraldozat és mártírhalál ellenére is, sőt talán éppen ezek által, sikerült a lelkek

reformjával egy egységes és átfogó szellemi és gazdasági kultúrát teremteni, mely a világtörténelemben egyedül áll. Tehát a legelső teendő a keresztyény gazdasági rend kiépítésére a világnézeti egység megteremtése, mely nélkül minden erőlködés hiábavaló. Az erkölcsi megújulás révén elérhető, hogy a terrort kikapcsolva, az emberiség maga jöjjön rá a korporációk kiépítésének fontosságára és így az egész rendszer alulról felfelé és nem felülről lefelé épülne ki, mintegy a népből nőne ki, illetve a társadalom nőne bele a korporációk keretébe. De a lelki reformokkal paralell nagy gazdasági feladatok is várnak a korporatív rend harcosaira. A legnagyobb probléma hogyan fog megtörténni az átlépés a kapitalizmusból a korporatív rendbe. Ennek a megválaszolásánál megint vissza kell idéznünk a későpolgári kort, az ú. n. spätkapitalizmust. Ezt a hochkapitalizmus korlátlan gazdasági szabadosságának reakciója jellemzi, a természet védekezése a szabad verseny fikciója ellen, ennek korlátok közé szorításával. A későpolgári korban rengeteg kartellszerű szervezet keletkezik a horizontálisan felhasított társadalom felső részén, szóval a tőkés oldalon és viszont a hasadási vonal alján elhelyezkedő munkások szakszervezetekbe tömörülnek. Ezek mindkét részen kiküszöbölhetetlen védelmi szervezetek, melyeket a felrobbantott céhrendszer pótlásául hozott létre a fejlődés. A liberalizmus száműzte szolidaritás újra feltámadt, ha torz alakban is mint osztályszolidaritás. A korporatizmus harcosainak feladata a természetes integráló erőt helyes irányba terelni, szóval a fent és lent létező, szak szerint megfelelő védelmi szervezeteket (a kartellszerű, ma még kapitalista alakulatokat a ma még osztályharcos szakszervezetekkel) összekapcsolni, azaz a horizontálisan felhasított társadalmi testet vertikális tagoltsággá feloldani. Ez az u. n. inkorporációval történik meg, mégpedig az osztályfeletti szolidaritás felbresztésével. Ez az osztályharcos felfogás szerint lehetetlen. Már pedig mi be fogjuk bizonyítani, hogy a két osztály között igenis fűződnek szolidáris szálak. Az ipari munkásnak nem érdeke a mezőgazdasági munkás magas napszáma, mert ezáltal az ő bére lesz kisebb. Vagy pl. hogy érdeke a nyomdásznak kőműves »elvtársának« magas bére, mikor emiatt neki drága lakbért kell fizetnie? Az egy szakmában dolgozó munkaadó és munkás között nagyon sokszor van szolidaritás. Most tehát már csak a munkaadó — és munkás-szervezetek szakszerinti integrális inkorporációjáról van szó.

Mindezek előrebocsátásából már önként következik az új közgazdaság és társadalom korporatív képe, melynek rövid sémáját most megkíséreljük felvázolni. A társadalom teste már nincs horizontálisan felhasítva, hanem vertikálisan tagolva: ezek a korporációk, melyekben a különböző hivatások, foglalkozási ágak egyesülnek. A korporációnak két funkciója van: egy intenzív és egy extenzív. Az intenzív funkció a korporáción belül marad és az illető szakág működését végzi: tagjait védi, munkához juttatja, a korporáción belül szabályozza a termelést, hogy bizonyos termékből ne legyen túlprodukción, de viszont a szükségletet kielégítse. Gondoskodik az illető szak tanoncainak szakszerű neveléséről, az egyes üzemek közti ellentétek kiküszöböléséről. Az extenzív működés abban áll, hogy a korporáció társadalomalkotó erőt megnyilvánulónak: a más korporációkkal való

együttműködésben (pl. a vas- és szén-korporáció, melyeknek érdekei bizonyos téren összeesnek) továbbá a korporációfeletti érdekek respektálásában és a közjó előmozdításában. A korporációk, mint a társadalom testének szervei végzik különböző életműködésüket, így tehát az államot megszabadítják sok gondjától és ezer feladatától: attól, hogy törvényhozó és végrehajtó hatalma mellett üzletember, közzgazda, vasutas, dohányszükségleteink kielégítője, magánvállalkozó, szociálpolitikus stb. stb. is legyen egyszerre és ez a sok mellékes feladat főfeladatának rendes elvégzését lehetetlenné tege. A korporatív rendszerben az állam visszanyeri eredeti, természetes jelentését, hogy t. i. a korporációk feletti érdekek és a közjó öre, nem fullad tulzó etatizmusba, se nem a hochkapitalizmus impotens strómanja, melynek semmi beleszólása u. n. magánügyekbe. Megvan tehát az egészséges munkamegosztás korporáció és korporáció között, különböző, majdnem személyes relációk finomszövetű szálai szövik be a társadalmat, az individualizmus izolált embere belekapcsolódik a társadalom pezsgő, éltető áramköreibe. A mai tarka-barka parlamenteket, melyek minderről beszélnek, de pártpolitikai célkitűzéseken nem tudnak felülemelkedni és elhibázott, igazságtalan rendszerű választásokon alapúinak — kiegészíti a hivatásszervezeti parlament, melyben minden szak a munkások és munkaadók számának arányában van képviselve. A korporációk közötti egységet az egynéphez tartozás érzése és a közös világnézeti, vallási platform adják meg. De vigyázni kell, hogy ez az egynéphez tartozás a józan nacionalizmus határain belül maradjon, mert a nemzeti öncélúság, sovinizmus veszélyes explóziós erői ártalmak lehetnek a korporatív egység szempontjából annál is inkább, mert a nemzeti öncélúság tipikusan liberális jelenség.

Mielőtt ismertetésem befejezném, röviden három pontba foglalom azokat az előnyöket, melyek a korporatív társadalmi és gazdasági elgondolást az összes többi fölé helyezik.

1. A korporatív rend a termelést és fogyasztást összhangba hozza, ezzel a túlprodukción és valamely áru nagy hiánya ki van küszöbölve, melynek következtében a kereslet és kínálat romboló törvényének kibontakozási lehetőségei is megszűnnek. A kapitalizmus termelési anarchiájának eliminálásával megszűnik a tőke fikciója, vagy legalább is jelentősége összezsugorodik, ez automatikusan maga után vonná a pénz tőkejellegének elvesztését és eredeti feladatának: érték-mérő és csereeszköz karakterének zavartalan betöltését. A termelés és fogyasztás sztatikája már csak reális szükségletek kielégítését biztosítaná, tehát a reklám feleslegessé válna, valamint a divat is elvesztené jelentőségét. Továbbá a prostitúció és a kapitalista társadalom ezer más fonákja önként eltűnne. Ezzel tehát az ember magasabb céljainak elérése lehetővé volna téve.

2.) A korporatív rend a legreálisabb, mert nem alapszik fikciónon (szabad verseny, kereslet és kínálat törvénye) se nem bizonytalan kísérlet, mint a kommunizmus és más hasonló, eddig még meg nem valósított, csak papíron és fantáziában létező rendszerek, hanem a már egyszer létezett és bevált gazdasági és társadalmi rendszernek a fejlődés megkívánta módosításokkal való visszaállítása.

Ennek a rendszernek már a fejlődés is segítségére siet: a kar-

tellszerű alakulatok és szakszervezetek képződésében, melyeket csak helyes irányba kell terelni és a természetes egység utáni törekvést a korporációk kiépítésének szolgálatába állítani. Reális, mert számít ezekkel a fejlődés-nyújtotta, természetes adottságokkal.

3. A korporatív rend a keresztény szellem legmegfelelőbb gazdasági és társadalmi formája. Fentebb részletesen kifejtettük, hogy minden gazdasági és társadalmi berendezkedés bizonyos szellemi, eszmei gyökerekre vezethető vissza, márpedig a keresztény középkor theocentrikus orientációja a rendi berendezkedésben találta meg legadekvátabb társadalmi és gazdasági megnyilvánulását. Ez a rend, amely a leghivebben tükrözi a keresztény világnézetet, mert a keresztény etika törvényeinek keretében akarja célkitűzéseit megvalósítani. Ha a rendi állam visszaállításán fáradozunk a Quadagesimo Anno szellemében cselekszünk, mert XI. Pius félreérthetetlenül a rendi állam mellett tör lándzsát, mikor így ír: »Más megoldás alig lehetséges, mint a társadalmi szervezetben olyan jólrendezett szerveket, rendiségi alakulatokat teremteni, amelyeknek az egyesek nem valami munkapiaci párt-hoz tartozásuk, hanem sajátos társadalmi hivatásuk — foglalkozásuk — alapján volnának a tagjai.«

Mi tehát mindezek után a mi közvetlen teendőnk? Ezt két mozzanatban jelölném meg. Az első, hogy

a korporációk kiépítésének előfeltételét, a világnézeti és kulturális egységet szellemi eszközökkel megteremtsük. Továbbá tanulmányozzuk és propagandáljuk a korporatív mozgalmakat minél tüzetesebben.

Ebből a célból a korporatív mozgalom főbb képviselőit fel fogom sorolni és a bibliográfiát megadni. A korp. gondolat legismertebb képviselője talán Othmar Spann bécsi egyetemi tanár, a nemzetgazdaságtan univerzalisztikus irányának uttörője, vele sokban nem értünk egyet. Művei közül a Hauptpunkte der universalistischen Staatsauffassung c. könyve (Erneuerungsverlag, Berlin, 1931. 2. Auflage) az amelyben a korporatív eszmét kifejti. Ajánlom különben tőle a Korunk Szavában megjelent »Az univerzális állam« c. ismertetést, amely tulajdonképpen fenti művének magyar ny. összefoglalása. A korp. eszme legismertebb svájci képviselője, ki a Quadagesimo Anno célkitűzésehez legközelebb áll, Dr. Jakob Lorenz, a zürichi E. T. H. magántanára, kinek az Új Életben megjelent a »Társadalmi rendszerek típusai« a kérdés világos szintézisét nyújtja. Korporativer Aufbau c. brosürjét melegen ajánlhatom. (A Schweizerische Studentenvereine kiadása Verlag Otto Walter A. G. Olten-Konstanz, 1932) A francia Svájc nagy korporatistái: abbé Savoy és M. Piller. Hollandiai képviselője: Jos. van der Velden. Az ő műve: Die Berufständische Ordnung (Kath. Tatverlag, Köln, 1932). A szakirodalomban figyelemre méltó még Wilhelm Andrea-tól. Staatsozialismus und Ständestaat (1931. O. Fischer Jena) és Nell-Breuning S. Y. műve: Die soziale Enzyklika (Kath. Tat-Verlag, Köln 1932) Továbbá a Bücherei des Ständestaates c. gyűjteményében megjelent kiadványok. Szerkeszti: Dr. Longert, Berlin. A korp. mozgalom folyóirata: Das Ständisches Leben címen jelenik meg Spann és Longert szerkesztésében.

A szellemi propaganda mellett kat. szakszervezeteket, munkás- és intellektuelli-egyesületeket, szövetkezeteket kell alapítanunk.

Svájc sokrétű kat. szervezetei, szövetkezei (V. Ó. a Prohászka-kör Rerum Novarum kiadványában) annyira kivannak építve, hogy a

svájci kat. diákegyesület folyóirata már konkrét tervekkel foglalkozik a kat. szervezetek összekapcsolására vonatkozólag. Mi még alig rendelkezünk ilyen szervezetekkel. Tehát legelső teendőnk ezek megteremtése.

A kapitalizmus már agonizál. A kommunizmust nem tehetjük magunkévá. »Az első (t. i. a kapit.) mondotta XIII. Leo a Rerum Novarum-ban — a szociális kérdés helyes megoldására teljesen képtelennek bizonyult, a másik (t. i. a kommunizmus) pedig olyan orvoslást kíván, mely magánál a bajnál rosszabb s az emberi társadalmat még szörnyűbb veszedelembé döntené.« Hát akkor mi a megoldás? ötlük fel a kérdés. Erre pedig XI. Pius-szal felelünk: »Tehát a rendiség helyes felújítása a szociálpolitikai célkitűzés.« És már úton is vagyunk feléje. A korszellem kezd visszatérni a katolicizmus örök kultúrértékeihez, azokhoz a nagyszerű szt. Tamási eszmékhez, amelyek nélkül — mint a történelem mutatja — nem lehet élni. A világ kiábrándult a materializmusból. Ez az új korszellem pedig új gazdasági és társadalmi berendezkedést is fog hozni: keresztény korporatizmust. Azt a magasbaívelő, gyönyörű kultúrfejlődést, melyet a reneszánsz megakasztott, tovább kell építenünk. És ez a szellem már érik. Nyugaton egy egészen új spiritualizmus bontogatja szárnyait, melynek nyomán lényeg »megújúl a föld színe«. A mi korunk a forrás, a keresés. És most újra működésbe fognak lépni a katolicizmus örök útmutató, etikai erői, melyek mint az őrangyal a tévelygőt — elvezetik az örökké elbukó embert és társadalmát oda, amiért minden nap így imádkozunk: »Jöjjön el a te országod«. Ebben az országban pedig az »Add meg nekünk a mindennapi kenyerünket« már önként következik.

Én hiszek egy jobb jövőben, hiszem, hogy a felnövekvő generáció, melyben ily komoly segitleniakarás van, meg fogja oldani korunk égető problémáit, mert Pesch-sel tartok, aki így ír a Volkswirtschaft c. munkájában:

„Aki hisz az emberiség jövőjében, nem veszitheti el a reményt, hogy a tömeglélek képes magasabbra is emelkedni. Az erkölcsi rend e magaslatára való felemelkedés rejti magában a megoldás zálogát”.

A kongresszus az előadás kapcsán felvetett munkafeladatokat magáévá tette és a Prohászka körök tudományos munkatervébe iktatta.

II. rész.

A Katolikus Akció.**A Katolikus Akció lényege, jelentősége, külföldi eredményei.**Előadta: **Esterházy Lujza.**

Több mint tizenegy évteltmár el azóta, amióta Szentatyánk, XI. Pius pápa egy csodálatos eszmét, egy grandiózus programot hirdetett ki a világnak — ennek az eszmének, ennek a programnak neve: Katolikus Akció. Álljunk meg egy pillanatra ennek a programnak rendkívül jellemző elnevezésénél és gondolkozzunk azon, vajjon mit fejez ki ez az elnevezés: Katolikus Akció? — Katolikus Akció magyarul annyit jelent, mint katolikus tett, katolikus cselekvés. Vajjon mire követhetünk ebből az elnevezésből? Ugy-e bár arra, hogy a Szentatya, aki teljes egészében felismerte az emberiség elképesztően sivár helyzetét, *felismerte egyuttal azt a lélektani igazságot is, hogy ezen az anyagilag és erkölcsileg elsovadó emberiségben már csakis a krisztusi tett, a krisztusi cselekvés segíthet* — semmi más. Hitvitázással, apologetikával ma már nem segíthetünk az utvesztett tömegeken, mert az emberek tulontul el vannak csigázva érveink átgondolására és mert pusztá szavak ma már képtelenek áthatolni a lelkek fásult közönykérgén. *Egyedül a tettekben tetet öltő krisztusi lelkület vonzhatja a hittől elidegenedett modern ember lelkét Istenhez*, problémáinak egyetlen megoldásához. Ugy mint az Ur Jézus Galileában és Júdeában, híveinek is körül kell hát járniok jót cselekedvén, lelki-teszt gondozásban kell, hogy részesítsék a tömegeket ők is, — mert csakis ezáltal lehet a modern embert ráeszméltetni arra, hogy Isten létezése eleven valóság és hogy egyedül az istenhítből fakadó, mindenkit felölelő szeretet alakíthatja emberhez méltóvá az életet.

Hogy ez az istenhítt újraélesztő krisztusi cselekvés mennél intenzívebb méreteket ölthessen, akarja a Szentatya azt, hogy *ne* csupán a papok gondozzák az emberi lelkeket, de gondozzák azokat az Ur Jézus világi hívei is. A Szentatya tehát azt akarja, hogy az emberi lelkek Isten számára való megnyerése érdekében a világiak is jézusi cselekvést fejtsenek ki embertársaikért. A világiak krisztusi cselekvésének mennél nagyobbarányú elterjedését akarja megvalósítani XI. Pius pápa a Katolikus Akcióban.

A Katolikus Akció XI. Pius pápa uralkodásának legnagyobb és legzseniálisabb elgondolása. Legnagyobb és legzseniálisabb azért, mert általa lehetségessé válhatik az emberi

társadalom Krisztusban való ujjaszületése. És ezért, a mai pogányságba süllyedő világ Krisztushoz való visszavezetése érdekében a Szentatyá mulhatatlanul szükségesnek tartja a Katolikus Akciót. *Olyannyira* szükségesnek, hogy kifejezetten akarja azt, hogy mindnyájan részt vegyünk a Katolikus Akció munkájában. *Akarja és nem pusztán kívánja. Vagyis köteleességévé teszi minden egyes öntudatos katolikusnak a Katolikus Akcióban való közreműködést.* Az emberiség boldog vagy boldogtalan jövőjére nézve *sorsdöntő* fontossággal bír, hogy a világ katolikusai *hallgatni* fognak-e a pápa szavára, *reagálni* fognak-e a pápa felhívására vagy sem. Mert nefelejtjük el, micsoda *tragikus* következményekkel járt az, hogy a világháboru előtti katolikus társadalom nem szívelte meg XIII. Leó pápának a „*Rerum Novarum*” enciklikában foglalt figyelmeztetését és tanácsát. Ha az akkori katolikus társadalom megszívlelte volna a „*Rerum Novarum*” előrelátó figyelmeztetéseit, akkor merem állítani, hogy ma *nem* volna osztályharc, *nem* volna munkanélküliség, *nem* volna véres bolsevizmus a világon. Ne essünk hát a világháboru előtti katolicizmus hibájába mi is, hanem kövessük Szentatyánk hívását, teljesítsük Istentől sugalmazott akaratát és indítsuk meg a Katolikus Akciót — addig, amíg még nincs későn.

Hogy azonban ezt megteheszük, meg kell, hogy ismerjük a Katolikus Akció lényegét, elsősorban tehát precíz fogalmat kell, hogy alkossunk magunknak arról, hogy voltaképpen mi is az a Katolikus Akció?

A)

A Katolikus Akció lényege és jelentősége.

„A Katolikus Akció a világi hívek katolikus alapon való megszervezése azon célzattal, hogy az egyház hierarchiájának vezetése alatt tevékeny részt vegyenek annak apostoli munkájában. A Katolikus Akció tehát a világiak szervezett apostolkodása az Isten országának terjesztése céljából. Apostolkodás mind az, ami a lelkek javára szolgál, ami az egyedek és a társadalom életében Krisztus országlását előmozdítja.”

Ezek az idézetek Pfeiffer kanonok urtól származnak és bennük dióhéjban megtaláljuk mind azt, amit XI. Pius pápa és a püspöki kar a Katolikus Akció lényegéről ismételtelen kifejtettek. Világosan látjuk belőlük azt, hogy XI. Pius pápa szükségesnek tartja a *világi* katolikusok öntudatos közreműködését Isten országának terjesztésében. *Az emberiséget elpogányosítani törekvő áramlatokkal szemben XI. Pius pápa mozgósítani akarja a világ valamennyi öntudatos katolikusát a krisztusi világnézet gyakorlati diadalrajtútságának érdekében. Ezt a mozgósítást nevezi a pápa: Katolikus Akciónak.*

I.

Miért van szükség a Katolikus Akcióra? A Katolikus Akcióra, tehát a világiak szervezett apostolkodására, szükség van azért, mert a hitetlenség előtörése következtében eddig soha nem tapasztalt mértékben veszélyeztetve van az emberiség földöntúli örök boldogsága, de földi boldogulása is. A

hitetlenség elsősorban az ember végcéljának, Istennel való egyesülésének, az örök boldogságnak megvalósulását veszélyeztetni ugyan, de ezzel karöltve oly végtelenül sivár életkörülményeket teremti, melyek az emberi társadalom egészséges földi boldogulását is meghiúsítják. Ott van például a hitetlenségből eredő gazdasági liberalizmus, mely azt hirdette, hogy a gazdasági élet független a valláserkölcstörvényeitől. Ennek az elméletnek elsőfokú leszármazottja a mammonisztikus kapitalizmus, amely önző nyereségvágytól hajtva kizsákmányolást, gazdasági válságot és főmegnyomort szült szerte a világon. És ott van ennek az elméletnek másodfokú leszármazottja a marxi kommunizmus, mely osztályharc és terror útján akarja uralomra juttatni a proletariátust, hogy azután az egész társadalmat a materializmus lelkefien gépemberiségévé gyurhassa.

A hitetlenség okozza továbbá azt a túltengő nacionalizmust is, amely más nemzetek megkárosítása árán akar előnyöket szerezni saját nemzetének. Ez a minden ízében pogány nacionalizmus nem riad vissza sem a háborúk felidézésétől, sem pedig a gyengébb nemzetek elnyomásától. Elvakult önzésében nem akarja észrevenni azt, hogy amikor mindezáltal pusztulásba dönti ellenfeleit, ugyanakkor saját nemzetének létalapjait ássa alá.

A hitetlenség tehát az általa szült önzés szociális és nacionális tévtanai által lerombolta az emberiség földi boldogulásának alapjait. De menjünk tovább. A hitetlenség a magán és a kenyérkeresési életben is szörnyű pusztítást végez, mert szabad utat enged a legalacsonyabb emberi ösztönöknek. Eredményképpen ott van napjaink hallatlan arányú bűnözése, a sikkasztások, a panamá, gyilkosságok tömege. És ott van a családi élet bomlása és a szabad önkiélés, amely a beteg, megfertőzött, idegbeteg egzisztenciák egész légióját termeli ki naponta.

XI. Pius pápa éles szemmel látja mindezt a pusztítást, amelyet az egyre terjedő hitetlenség az emberiségben végez. *Quadragesimo Anno* című enciklikájában leplezetlen nyíltsággal megállapítja azt, hogy pogányságba sülyedt ismét a világ. És férjias nyíltsággal kiáltja oda a világnak, *hogy egyedül a Krisztus tanításához való visszatérés mentheti meg az emberiséget attól a végromlástól, amelybe ez az új pogányság menthetetlenül belesodorja.* XI. Pius pápa lángoló meggyőződéssel hirdeti továbbá azt, hogy *egyedül az Evangélium tanainak gyakorlati keresztülvitele formálhatja emberhez méltóvá az emberiség földi életét.* Hogy az evangélium elvei a gyakorlati élet minden vonatkozásában megvalósulhassanak, a Szentatya felhív minden öntudatos katolikus férfit és nőt, hogy lendületes odaadással sorompóba állva, szeretfűk teljes latbavetésével igyekezzenek megnyerni emberfarsaikat a krisztusi világnézet számára. Lényegében véve ez a Katolikus Akció és ebben látja XI. Pius pápa az egyetlen mentséget a vesztébe rohanó emberiség számára.

II.

Igen sok katolikus, aki a válságokban vergődő emberi társadalom érdekében mulhatalanul szükségesnek tartja a keresztény világnézet diadalrajutását, mégis úgy vélekedik, hogy a hit terjesztésének feladata kizárólag a papok dolga. És éppen ebből a felfogásukból látszik, hogy még nem értették át a pápa nagyszabású gondolatát. Bár a Szentatyia is azt vallja, hogy a hit terjesztése *elsősorban* a papok feladata, ugyanakkor hangsúlyozza azt is, hogy ez *nem kizárólag* az ő feladatuk. Mint ahogyan minden öntudatos kommunista személyes kötelességének tartja a kommunista elvek terjedését előmozdítani, ugyanugy, sőt még sokkal fokozottabb mértékben kell, hogy kötelességének tartsa minden egyes öntudatos keresztény a krisztusi lelkület terjedésének előmozdítását. Mint ahogy az egyes kommunisták sem bízzák fanaik terjedését kizárólagosan a vezetőkre, ugyan úgy nekünk sem szabad hitünk terjesztését kizárólagosan a papokra háritani. Mert hiába fáradoznának a papok, ha a világi katolikusok nem támogadják munkájukat, akkor a krisztusi világnézet nem fog diadalt üthetni a gyakorlati életben.

Miért?

Elsősorban a nagy paphiány miatt. Vannak sokezer lelkét számláló plébániák, egyéttlenegy pappal. Fizikai lehetetlenség, hogy ez az egy ember intenzív lelkigondozást fejtheszen ki. Teljes képtelenség, hogy pasztorációs munkája mindenkit felölelhessen. Idejét teljesen igénybeveszik az istentiszteletek, a hittanórák, a temetések és egyéb templomi funkciók. Hol marad ideje az ifjuság és a felnöttek szociális, karitatív és kulturális gondozására?

Másodszor pedig, rengeteg sok ember elvesztette bizalmát a papokhoz. Egyrészt azért, mert a hitellenes propaganda fellázította őket hit és Egyház ellen. Másrészt azért, mert akadnak sajnos papok, akik nem állanak hivatásuk magaslatán, miáltal elidegenítik az embereket nem csak önmaguktól, de a hitől is.

Végül, mert még a legideálisabb lelkületű papok, erejük teljes megfeszítése dacára sem férközhetnek mindegyik ember lelkéhez. Ott van az ingadozók, a közönbösök nagy serege. Templomba nem járnak, szentbeszédet nem hallgatnak. Személyes ismeretség sem köti őket a paphoz. A pap nem találkozik velük családi életük, munkájuk vagy szórakozásaik színhelyén. *A világi apostolok helyzete ebből a szempontból már sokkalta kedvezőbb.* Minden egyes öntudatos világi katolikusnak számtalan alkálma nyilik feszelen formában összejönni hifelenekkel, ingadozókkal és közönbösökkel. Vannak gyakorlati katolikusok, akik jóformán egész életüket az ilyen hitől eltávolodott emberek környezetében élik le. De a pap vajjon hol keresse velük a lelki kapcsolatot? Áthidalhatalannak látszó szakadék tátong hát az Egyházat hivatalosan képviselő pap- és rengeteg sok ember között.

Ezt a szakadékot áthidalni, összekötő kapocsnak lenni az Egyház és a föle eltávolodott emberfömeg között: ez a világi apostolok feladata, ez a Katolikus Akció alapgondolata.

Hogy azonban ezt a feladatot eredménnyel teljesíthessék, minden öntudatos katolikus eleven reklám kell, hogy legyen híte számára. A ma emberei föbnyire nem tudják, mekkora életértéket jelent a hit. Ismeretlen fogalom ez számukra, amelyet hiába igyekeznénk észbeli érvekkel elmagyarázni nekik, mert nem értenék meg szavainkat. Szükség van hát arra, hogy a hittől távolálló emberek az öntudatos katolikusok diadalmasan harmonikus életalakításán eszméljenek arra, hogy az eleven hit vigaszt, optimisztikus energiát, derüt és boldogságot visz bele még a legnehezebb életbe is. A ma emberei sóvárogva szomjaznak a boldogságot. Fel fognak hát figyelni az olyan katolikusok példájára, akik még a küzdelmek és szenvedések idején is békés derüt merítenek hitéletükből. *Az ilyen katolikus jó reklám lesz híte számára, környezetében érdeklődéssel párosult vonzalmat fog kelteni a keresztény világnézet iránt. Az emberekkel ugyanis meg kell értetni, hogy az Evangélium tényleg annyit jelent mint: Örömhír. És ezt is csak úgy fogják megérteni, ha a gyakorlati katolikusok egész magafartása sugározni fogja a megváltozottság, az istengyermekség boldog lelki megelégedettségét.*

De nem elég, hogy az öntudatos katolikus csak reklám legyen híte számára. Ezenkívül **mágnés is kell, hogy legyen, mágnés, mely a szeretet erejével az Istenhez vonzza környezetét.** A gyakorlati katolikus mindenképp előtt szeretetet kell, hogy osztogasson mindenkinek, akivel az élet útján találkozik. *Szeretetet kell, hogy osztogasson minden embernek, tekintet nélkül azok világnézetére, vallására, fajiára, nemzetiségére, osztályára, pártállására.* A hitélet valódiságának a szeretet a fémjelzése. Az Ur Jézus megmondotta: „Arról ismernek meg az emberek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymáshoz”. Jézus szeretete volt az a mágnés, mely az embereket magához vonzotta. Az őskeresztények szeretete volt az a mágnés, amely az ókor pogány fársadalmát ellenállhatatlan, szelid erővel meghódította a keresztény hit számára. *Napjaink új pogányságában is egyedül a gyakorlati katolikusok melegen sugárzó, tevékeny szeretete lesz az a hatalmas mágnés, amely istenközelségbe fogja vonzani a hitetlen emberek tömegét.*

Ahhoz, hogy valaki hitének reklámja és mágnese lehessen, nem szükséges papnak lennie. Minden egyes gyakorlati hitéletet élő katolikus lehet saját hatáskörében ilyen reklám és ilyen mágnés. Valóságos közvetítőállomás lehet a hittől eltávolodottak számára, közvetítő állomás, aki a lelkek eltompult antennáinak ellenállhatatlan erővel közvetíti az Isteni Leadó szeretefhullámaif.

A Szentatya elgondolása szerint a világi katolikusokra vár az a feladat, hogy ott, ahol a papok lelkigondozása nem jut el, ők kedveltessék meg a lelkekkel a krisztusi világnézetet. A Katolikus Akció feladata épen az, hogy a beléje tömörült világi katolikusok:

1. Magatartásukkal megkedveltessék a keresztény világnézetet.
2. Céltudatos szervezeti munkával diadalra segítsék azt az élet minden vonatkozásában.

A Katolikus Akció célja tehát végeredményben abból áll, hogy papok és világiak vállvetett munkával krisztusivá alakítsák a magánéletet, a kenyérkereseti életet, a szociális életet, a gazdasági életet, az iskolát, a művészetet, a sajtót, a karitatív és népjóléti munkát, a törvényhozást, az igazságszolgáltatást, a közigazgatást: egyszóval az egész életet.

A Katolikus Akció szerzte a földkerekségen meg akarja alapozni Krisztus országlását azáltal, hogy apostolai a szeretet tüzevel mindenütt új életre gyullasztják a hit kialakuló mécsesét.

III.

Gondoljuk csak el, micsoda mérhetetlen jelentősége van a Katolikus Akciónak! Gondoljuk csak el, micsoda jelentősége lesz annak, ha minden családnak, minden iskolának, minden hivatalnak, minden üzemnek lesznek apostolai, akik életalakításuk példájával és krisztusi tettekkel vonzani fogják környezetüket Isten felé! Gondoljuk csak el, micsoda jelentősége lesz annak, ha lesznek majd apostolok a munkaadók között, akik meg fogják nyerni munkaadó-társaikat a krisztus-szeretefből eredő szociális igazságosságnak! Gondoljuk el annak jelentőségét, ha a munkásságnak is lesznek saját munkásapostolai, akiknek befolyása alatt társaik meg fogják érteni azt, hogy nem a materialista munkásmozgalom, hanem csakis a krisztusi munkásmozgalom segítheti emberséges sorshoz a proletariátust. Gondoljuk el végül annak beláthatatlan jelentőségét, ha törvényhozó testületeknek és nemzetközi szervezeteknek is lesznek apostolai, akik meg fogják győzni kollégáikat a közélet Krisztus szerinti berendezésének egyedül célravezető voltáról! Micsoda nagyszerű eredménye volna annak, ha ezeknek a magnyert tényezőknek politikája ezentúl Istentől inspirálna, vagyis ha az általuk hozott törvények és intézkedések az Evangélium tanait juttatnának érvényre úgy a bel- mint a külpolitikai közéletben! Ekkor aztán tényleg létre fog jöhetni a krisztusi igazságosság a szociális, gazdasági és közigazgatási életben, ami a belpolitikai békét fogja biztosítani és létre fog jöhetni a népek természetjogainak tisztelésén alapuló igazságos béke a nemzetközi életben is. És ez az, amit a Szentatya elérni akar: a keresztény szolidarizmus megvalósítása által létrehozni Krisztus békéjét Krisztus országában!

Micsoda grandiózis láthatárokat nyit a Katolikus Akció az emberi társadalom jövő fejlődése számára! És ami a legmegkapóbb: ezek a grandiózis lehetőségek egy zseniálisan egyszerű elgondoláson alapulnak, mely, mint láttuk abból áll, hogy minden egyes emberi közösségnek legyenek saját, homogén apostolai. Apostolai, akik környezetük közé kovászként elvegyülve, áthatják azt a krisztusi tanok szeretetével és azok követésének elszánt akaratával.

Ennek a zseniális elgondolásnak szerzője XI. Pius pápa, aki „Quadragesimo Anno” című enciklikájában a következő-

képpen ad kifejezést korszakalkotó eszméjének: „Hogy egész társadalmi osztályokat a Krisztustól való elpártolás után Krisztusnak visszanyerjünk, azok soraiból kiválasztott, jól képzett segítőkre van szükség, akik társaik gondolatvilágát és főkérvéseit jól ismerik és a festvéri szeretet szelid erejével szívükhöz férni tudnak. Az első és közvetlen apostolok a munkásság közt munkások legyenek, az iparos- és kereskedővilág apostolai pedig ebből a világból kerüljenek ki, stb.“

Azt hiszem ezek után mindnyájan egyet fogunk érteni abban, hogy a Katolikus Akcióban a Szentlélekből inspirálódó pápának egy olyan programot nyújt a világnak, mely megoldhatja annak mindegyik sajnó problémáját, mert az egyéni és társadalmi élet összességét Istenre állítja be. És épen ebben rejlik a Katolikus Akció mérhetetlen jelentősége az emberiség földöntúli és földi élete számára.

IV.

Hogy a Katolikus Akció létrejöhessen és óriásméretű programján eredményesen dolgozhasson, szükség van:

1. Apostoli lelkületre.
2. Erős szervezethez.
3. Céltudatos, egységes vezetésre.

1. Apostoli lelkület.

„Az apostoli lelkület hozza létre az apostolkodási mozgalmat. Amikor mozgalomról beszélünk, akkor tulajdonképpen lélekről beszélünk, a lelkek együttes megmozdulásáról. A mozgalom hozza létre a neki megfelelő szervezeteket. Lelki mozgalom nélkül a szervezet üres ráma, belső tartalom nélküli üres egyesületesi“.

Az apostolkodási mozgalom létrejöttének előfeltétele tehát az egyre erősödő és terjedő apostoli lelkület? Nézzük most hát, miben is fog nyilvánulni ez az apostoli lelkület? *Az apostoli lelkület abban fog nyilvánulni, hogy hitéletünknek nem csupán individuális, hanem szociális jellege is lesz, vagyis, hogy nem csupán saját magunk fogunk istenközelségbe törekedni, de istenközelségbe fogjuk segíteni embertársainkat is.* Arra fogunk törekedni, hogy Istent ne csupán szeressük, de meg is szerettessük. Ezt elérendő, olyan életalakításra fogunk törekedni, mely alkalmas arra, hogy a hittől eltávolodott festvéreink előtt rokonszenvenné, vonzóvá tegye a krisztusi világnézetet és az abból eredő magatartást.

Ennek az apostoli lelkületnek egyetlen forrása a mély hitélet. A hitélet pedig a liturgia örök forrásaiból táplálkozik. És épen azért, amiért a Szentatya oly életbevágóan szükségesnek tartja a Katolikus Akciót, azért tartja oly fontosnak, hogy *a világi hívek tudatos liturgikus életet éljenek.* Liturgikus életet élni annyit jelent, mint tudatos tevékenységgel résztvenni a Szentmise Áldozat bemutatásában és gyakran részesedni a Krisztus által lelkünk megszentelésére rendelt szentségekben. A liturgikus élet által bekapcsolódunk Isten kegyelmeinek áramkörébe. Aki ebbe az éltető áramkörbe bekapcsolódik, az szünet nélkül fölfekezik azzal a termékeny szeretettel, amely

az Eucharisziából fakad. Ez, az Eucharisziából fakadó és lelünkbe beleolódó szerefet tesz minket képessé az igazán kitartó, odaadó apostoli munkára. Eucharisztikus élet, tehát liturgikus élet nélkül nincsen igazán intenzív hitélet. Intenzív hitélet nélkül pedig a világiak apostolkodása feljes lehetetlenség. Hiszen nem adhatjuk embertársainknak azt, amit mi magunk sem birunk. A Szentatya megmondotta: „A Katolikus Akció elsősorban krisztusi szellem és csak azután organizáció“.

2. Erős szervezettség.

A szervezettség a Katolikus Akció sikeres működésének második alapfeltétele. Erős szervezettség, jól működő szervezetek nélkül nincsen nagyszabású, következetes munka. A Katolikus Akció fel kell ölelje az élet minden vonatkozását. Szüksége van hát a legkülönbözőbb szervezetekre, hogy általuk eredményes munkát fejthessen ki minden téren. Kellenek azért munkaadó és munkásszervezetek, ifjúsági, szociálkaritatív, kulturális és propaganda szervezetek stb.

A Katolikus Akciónak nincsen sztereotíp szervezési formája. Mindegyik országban az ott uralkodó viszonyokhoz és szükségletekhez képest alakítja meg szervezeteit. Szervezeteinek formájában azonban három főtypust már is megkülönböztethetünk :

Olaszországban a plébániai sejtrendszer dominál. Mind egyik plébániában megalakult külön-külön a férfiak, nők, ifjak és leányok csoportja. Ezeknek vezető tagjaiból, valamint a plébánosból alakul meg a Plébániai Tanács. A Plébániai Tanács képezi a Katolikus Akció alapsejtjét. Kebelén belül azután megalakulnak a különböző szakosztályok, pld. a karitatív, kulturális, szociális stb. szakosztály. *A Plébániai Tanácsok delegáltjaiból* azután megalakul *az Egyházmegyei Tanács*, amely az illető egyházmegye Katolikus Akcióját irányítja. A püspöki székhelyen irodával rendelkezik és különböző intézményeket és tanfolyamokat létesít a szociális, karitatív és kulturális munka számára. *Az Egyházmegyei Tanácsok delegáltjai képezik az Országos Tanácsot*, amely a főegyházmegye székhelyén Központi Irodával rendelkezik. Az Országos Tanács kidolgozza a Katolikus Akció egységes programját az egész ország számára, szakközlönyöket, utasításokat ad ki az egyes szakosztályok részére, ellenőrzi az egyes Tanácsok munkáját, éber figyelemmel kíséri az élet összes jelenségeit, nagyszabású statisztikai munkát végez és széleskörű propaganda tevékenységet fejt ki. Az országos Tanács szervezi meg az országos jellegű katolikus megnyilvánulásokat és az tartja fenn a kapcsolatot a külföld Katolikus Akciójával, melynek tanulmányozására delegáltakat küld ki.

Belgiumban a Katolikus Akció szervezkedése a hivatási csoportok differenciálódásának jegyében áll. Világosan kidomborodik ez például az ifjuság szervezeteinél. Belgiumban van Főiskolás Szövetség, Közép- és Szakiskolás Szövetség, Ifjúsági munkás Szövetség és Ifjú földmivesek Szövetsége. Ezek az egyes homogén Szövetségek plébániai csoportból, kerületi

szövetségből és Országos Központból állanak. Minden egyes homogén szövetség tagokat delegál egy központi heterogén szervbe, amelynek neve: Association Catholique de la Jeunesse Belge. Ez a heterogén szerv egyesíti önmagában a különböző homogén szövetségeket és pedig úgy a plébániában, mint a kerületben és a központban. Ez a heterogén szövetség irányítást ad a homogén szövetségeknek akkor és ott, ahol egyöntetű katolikus fellépésre, rendezésre vagy működési kooperációra van szükség.

Németországban oly nagyszámu és jólműködő katolikus egyesület létezett már régóta, hogy ott nem látták szükségesnek új szervezeteket létesíteni. A Katolikus Akció tehát megelégedett azzal, hogy egyesítette önmagában az összes működésben levő egyesületeket, amelyeknek egységes irányítást ad. A hatalmas „Volksverein”, a „Caritasverein” a „Borromeusverein” sfb. *mint egyesületek* csatlakoztak a Katolikus Akcióhoz, amely egy egységes katolikus program megvalósításának munkájába irányította be azokat.

Az olasz sejtrendszer, a belga szövetségi rendszer és a német egyesületi rendszer képezi a Katolikus Akció eddig létrejött három fő szervezeti típusát. A többi országokban hol ezeknek variánsai léteznek, hol pedig annyira kezdetleges stádiumban van minden, hogy azokban Katolikus Akcióról még nem igen lehet beszélni.

De bármily alakot ölt magára a Katolikus Akció szervezkedése, egy pontban mégis meg kell egyeznie valamenyinek:

A Katolikus Akciónak sehol, semmi körülmények között nem szabad politizálnia. Ez a Szentatya kifejezett utasítása, amelynek értelmében a Katolikus Akció számára szigorúan tilos bármilyen politikai párt szolgálatába állani. Tilos ez akkor is, ha valamely párt kifejezetten katolikus pártnak vallja magát.

A pápa nem engedi, hogy valamely párt — lett legyen az kifejezetten katolikus párt is — kisajátítsa a Katolikus Akciót politikai céljainak megvalósítása érdekében.

Ami a Katolikus Akció egyes tagjait illeti, a Katolikus Akció nem kívánja tagjaitól azt, hogy csak a kifejezetten katolikus politikai pártokhoz tartozzanak. Az persze köztudomású, hogy egyetlen katolikusnak sincs megengedve egyházellenes pártokhoz csatlakozni. De ezen az általános tilalmon túl a Katolikus Akció szabad kezet hagy tagjainak abban, hogy melyik politikai pártot támogassák. Csak mindegyik tagjától, igenis, elvárja azt, hogy ki-ki a maga pártjában igyekezzék előmozdítani a krisztusi világnézetnek megfelelő álláspont és intézkedések érvényesülését.

Bár a Katolikus Akció mint intézmény nem politizál, mégis igen nagy hatása lesz a közélet keresztény kialakulására, mert felnőtt tagjai által krisztusi befolyást gyakorol a törvényhozásra és a közélet többi tényezőjére. *Ifjusági egyesületeiben pedig arra törekszik, hogy egész embereket, jellemeket neveljen, akik mint a jövő törvényhozói, bírái, tisztviselői, munkaadói, munkásvezérei, újságírói és választói, képesek legyenek az egyes nemzetek életét igazán kereszténnyé, tehát igazán emberségessé alakítani.* Ezáltal a befolyásoló és nevelő munka által tehát felbecsülhetetlen szolgálatot tesz a Katolikus Akció a nemzeteknek és az államoknak.

3. Egységes, céludatos vezetés.

A szentatyja ismételtelen kifejezésre juttatta azt, hogy a Katolikus Akcióban főmörülő világiak szervezkedése az Egyház hierarchiájának vezetése alatt kell, hogy álljon. Minden mozgalomnak szüksége van egységes, céludatos vezetésre. Ezért a Katolikus Akció sikeres működésének harmadik előfeltétele éppen ez az egységes vezetés.

De „az Egyház hierarchiájának vezetése alatt“ nem jelenti azt, hogy a Katolikus Akcióban csak a papoké legyen a vezetés, a világiakra pedig csak az utasítások végrehajtásának szerepe vár. Nem, ez teljesen helytelen értelmezése volna a pápa szavainak. Mert a Katolikus Akció a világiak szervezete kell legyen. Benne a világi hívek kezdeményezése és munkája kell, hogy kifejezésre jusson. A vezetőemberek túlnyomó többsége éppen világiakból kell, hogy álljon. „Az Egyház hierarchiájának vezetése alatt“ csupán azt jelenti, hogy a püspöki kar és annak megbízottai odahassanak, hogy a Katolikus Akció működése mindenkor összhangban legyen az Egyház tanításával és az Egyházifő intencióival.

Ezért a Katolikus Akció valamennyi szervezetehez egyházi tanácsadó van beosztva, aki tanácsadás és ellenőrzés útján hivatva van ezt az összhangot biztosítani. Mivel azonban a Szentatyja akarata szerint a Katolikus Akcióban vezetőszerep vár a világiakra is, a Katolikus Akció célirányos vezetése céljából kötelessége a világiaknak lelkileg, szellemileg és gyakorlatilag képezni magukat arra, hogy erre a vezetőszerepre tényleg képesek is legyenek. A vezetőképzés tehát a Katolikus Akciónak olyan „sine qua nonja“ mely nélkül egyetlen lépést sem tehet céljai megvalósítása felé,

B.

A Katolikus Akció külföldi eredményei.

Megismerkedtünk tehát a Katolikus Akció lényegével, jelentőségével, alapkellékeivel, lássuk már mostan, milyen eredményeket tudott felmutatni azokban a külföldi országokban, ahol az már egy néhány év óta működésben van. Az eredmények vizsgálásánál nem szabad elfelejtenünk azt, hogy a Katolikus Akció még igen fiatal mozgalom, tehát a megindítás és a szervezkedés nehézségeivel küzd még azokban az országokban is, melyek katolikus társadalmá leghamarabb reagált a Szentatyja hívására. A kezdeknek még máig is fennálló nehézségei ellenére azonban, igen jelentős eredményeket értek el különböző téren pld:

1. A hitélet és apostoli lelkület felkeltésében.
2. A szociálkaritatív apostolkodásban.
3. Az ifjuság megszervezésében és a keresztény ifjumszervezmény mozgalom megindításában.
4. Vezetőket képző kurzusok és iskolák létesítésében.

I.

A hitélet és az apostoli lelkület felkeltése érdekében bámulatra méltó arányokat öltött a külföldön a lelkigyakorlatos mozgalom. Franciaországban, Belgiumban, Németországban, Hollandiában, Olaszországban egymás után jöttek létre a lelkigyakorlatos házak. Ezekben egymást érik a különböző lelkigyakorlatok és pedig a hivatásbéli és lelkiéleti differen-

ciálódás jegyében. Ezenkívül igen nagy súlyt helyeznek a speciális apostolkodási lelkigyakorlatokra is, amelyek célja az apostoli egyéniség kialakítása. Egy-egy ilyen lelkigyakorlatos ház tehát valóságos melegágya az apostoli lelkületnek, miáltal lelki tartalékforrását képezik a Katolikus Akciónak. Gondolható, micsoda fáradozásba, mennyi aprólékos munkába került ezeknek a házaknak létesítése egyrészt és hogy mennyi utánjárást igényel a lelkigyakorlatokra való toborzás és az egymást követő lelkigyakorlatok időbeli beosztása, kihirdetése is. Ez a fáradságos munka azonban máris meghozza a maga eredményét: a világi apostolok lelkes táborzásán évente egyre több ember vesz részt a lelkigyakorlatokon és kerül istenközeltségbe a lelkigyakorlatos házak csendes békéjének Urjézusi atmoszférájában. A lelkileg megújódott emberek közül pedig egyre többen jelentkeznek a Katolikus Akcióban való közreműködésre.

A lelkigyakorlatos mozgalmon kívül Európaszerte létrejött egy igen jelentős másik mozgalom is és ez az *Eucharisztia Keresztes Lovagjainak mozgalma*. Ennek a mozgalomnak célja, az eucharisztikus élet ápolása és elmélyítése által szociális apostolokat nevelni az Úr Jézus számára. Ez a mozgalom azt tudatosítja tagjaival, hogy az Eucharisztia a legszociálisabb szentség, mert abban maga az Isten osztogatja Önmagát nekünk, embereknek. És ezért arra akarja rávezetni tagjait, hogy a gyakori szentáldozásért való hálaadásként ők is oszto-gassák magukat embertársaikkal. Ennek a mozgalomnak tagja lehet minden férfi, nő és gyermek, aki kötelezi magát arra, hogy lehetőleg gyakran fog résztvenni a Szentmiseáldozat bemutatásában, hogy lehetőleg gyakran fog egyesülni az értünk magát feláldozó Ur Jézussal a szentáldozásban és hogy meg fog ragadni minden alkalmat arra, hogy az ima, a szenvedés, az életalakítás és a szociális tettek apostolkodása által Krisztus országlását előmozdítsa. Ennek a mozgalomnak külön, időszaki közlönyei is vannak, ezek Németországban: „Rufer zum Kreuzzug“, Franciaországban: „Croisade Eucharistique“. Az Eucharisztia Keresztes Hadjáratainak seregei tehát valóságos lelki káderei a Katolikus Akciónak.

II.

A Katolikus Akció szociálkaritativ apostolkodásának egyes eredményei.

Ezek közül a legjellegzetesebbek azok az eredmények, melyeket a Katolikus Akció:

1. A külvárosi perifériák testi-lelki gondozásának,
2. Az élet kisiklottjai talpraállításának,
3. A pasztorációt alátámasztó népegészségügyi gondozásának terén elért.

1. A külvárosi perifériák testi-lelki gondozásának mozgalma a párizsi Katolikus Akció indította meg. A munka első fázisát a külfeltek életkörülményeit megismerendő környezettanulmányok képezték. Ezek a környezettanulmányok

arra döbrentették a vizsgálódókat, hogy a világváros külfelekeinek vérfagyasztó nyomorában egy új pogányság van keletkezéskor. Egy új pogányság, melyet a gazdasági és szociális kizsákmányolás termel ki borzalmas arányokban. Mert ezeknek a szerencsétlen külfelekei lakók lelkéből élefkörülményeik embertelen kegyetlensége öli ki a hitet, ez a reménytelen kinlódás dönti őket az istengyűlölet karjaiba. Ezt az új pogány nemzedéket Istennek visszanyerni sokkalta nehezebb feladat, mint akár a legsötétebb maláj vagy néger néptörzsek megnyerése. Mert amíg ezek a primitív pogány törzsek a kereszténységről még nem hallottak, addig ezek a nyomorszülte új pogányok a proletariátus ellenségét látják a kereszténységben. Ezek a mindentől kinullázott tömegek úgy vélik, hogy a kereszténység a kizsákmányoló kapitalizmus szövetésége, hogy tehát a kereszténység cserbenhagyta, elárulta a proletariátust a gazdagok kedvéért. Ez a felfogás szítja azt a sokszor fanatikus gyűlöletet, melyet ezek a nyomortól felörlődő lelkek az Egyházzal szemben tanúsítanak. Ez az ellenszenv teszi oly rendkívül nehézé ezeknek a tömegeknek Krisztushoz való visszavezetését. A Katolikus Akció párizsi hőselkü apostolai azonban mégis nekiláttak ennek az emberfeletti feladatnak megoldásához. A környezettanulmányok folyamán látták azt, hogy a fesi-lelki sorvadásnak ebben a pokoli világában órajárásnyira nincsen templom, mintahogyan nyoma sincsen a népgondozás legegyszerűbb intézményeinek sem. És ezért a Katolikus Akció munkatársai mindenféle **szükségkápolnákat** létesítettek, a kápolnák mellé pedig **deszkából összetákoló paplakokat** az új „plébános” számára. Ezek a külfelekei hírhírdetők úgy kezdtek neki elidegenedett nyájuk bizalmát megnyerni, hogy hozzája hasonlóan a legszélsőbb szegénységben éltek ők is. Ezek az utfőeknek elnevezett hőselkü papok, önténtes világi segítőtársaikkal karöltve csakhamar nekiláttak a *nyomortanyák lakóinak meglátogatásához*, miközben élelmiszert, ruhaneműt, háztartási cikkeket vittek nekik. Majd pedig anya és csecsemőgondozókat, segélyállomásokot és napközi gyermekotthonokat létesítettek a szükségkápolnák mellé. Lassan megnyerték a külfelekei ifjúság ragaszkodását is, főleg azért, hogy különböző sportegyesületeket szerveztek meg számukra. Idővel, a Katolikus Akció építész és köművestagjainak segítségével egészséges lakásokat kezdtek emelni a putrik és oduk helyébe. Ezzel párhuzamban a lakáshigiénia elemi fogalmainra tanítgatták gondozottaikat. Ennyi szeretet, ennyi segíteni akarás látásra lassan-lassan engedni kezdett a külfelekek bizalmatlansága. És ekkor egyre föbben kezdtek eljárógatni a szükségkápolnába és a kulturdélutánokkal kapcsolatos hitoktatásra. Míg aztán az idők múltával egymásután meg lehetett alakítani a hitnek megnyert külfelekek katolikus egyesületeit. Ezek azután hatalmas gócpontjaivá és mozgatóivá váltak a külfelekek érdekében folyatott további hitéleti, szociális és kulturális apostolkodásnak. Ennek az óriási mozgalomnak kez-

deményezője és vezére Páter Lhange jézustársaságbeli atya, akinek vezetése alatt világi segítőtársak és egyesületek hatalmas serege dolgozik azon, hogy a kültekre száműzött tömegeknek visszaadja Istenfent és vele együtt az istengyermekséghez méltóbb, emberségesebb földi életet.

Ez az immár klasszikussá vált párizsi példa követőkre kezd találni Európa majdnem mindegyik metropolisában. Így például áldozatos odaadással *kezdik követni a párizsi példát a prágai, majd a budapesti és varsói* Katolikus Akció hőselkü Krisztfushordozói. Igen, ők megérdemlik ezt a jelzőt. Mert magát Krisztust viszik el a tömegeknek és vele együtt szeretéftől sugárzó testi-lelki gondozást a nyomor elcsigázott áldozatainak. Nyomukon istengyermeki kulturák sarjadoznak és ezeknek a krisztusi honfoglalóknak lesz köszönhető, ha ez anyagi és erkölcsi pusztulás romjain új, emberhez méltó élet fog megszületni.

2. A kisiklott életek talpraállításának apostolkodásában kiváló teljesítményei vannak a németországi Katolikus Akciónak. A Páter Haw János vezetése alatt működő leutesdorfi Johannesbund üzi a legintenzívebben ezt a rendkívül nehéz apostoli munkát. A Johannesbund modern egyházi társulat, melynek egyetlen feladata a szociális lelkigondozás. Ennek a szerzetesi társulatnak *kitűnően megszervezett világi segítőcsereg áll rendelkezésére*. Ezekkel együtt segítségére sietnek az élet elbukottjainak és hajótörötteinek. Berlinben például átmeneti hajlékaikba és *Krisztus-Király otthonukba fogadják a hajléktalanokat*, akiket különböző módon foglalkoztatnak mindaddig, amíg számukra állást tudnak szerezni.

A Johannesbund papi és világi munkatársai ezenkívül intenzív **fogházi apostolkodást** fejtenek ki, úgy a börtönök lakói mint a kiszabadult fegyencek között. Utóbbiak részére átmeneti otthonokat létesítettek, amelyek célja: lelkileg életképesse tenni ezeket a szerencsétlen egzisztenciákat.

Magas színvonalon áll ezen kívül a Johannesbund **kórházi** apostolkodása is. A tagok rendszeresen látogatják a kórházakban fekvő betegeket, akik számára leveleket írnak, akikkel elbeszélgetnek és akiket olvasmányokkal látnak el. Sok esetben pedig gondozásukba veszik a betegek hozzátartozóit, épen úgy, mint ezt teszik a foglyok hozzátartozói-val is.

Igen figyelemreméltó tevékenységet fejt ki a Johannesbund a **sajtó- és a könyvapostolkodás** terén. A tagok hihetetlen agilitással terjesztik a kat. könyveket és sajtótermékeket mindenütt, ahol nagyszámu ember fordul meg naponta. A Johannesbundnak van különben saját kiadóvállalata is, amely rengeteg könyvet és milliónyi röpiratot hoz forgalomba évente.

Jellemző a Johannesbund beállitottságára a **befeges lelki hajlamok rabjai érdekében kifejtett apostolkodásuk**. Ezek számára külön lelki gyógyintézetet tartanak fenn Leutesdorf mellett. Ebben a gyógyintézetben a modern pszichoterá-

pia szakszerű alkalmazásával párosult lelkigondozással gyógyítják azokat, akikben öröklött terheltség vagy más körülmények pszichopatologikus elváltozásokat, beteges hajlamokat idéztek elő. Így például jelentős eredményeket értek már el az alkoholizmus, a kleptománia, a búskomorság, a hisztéria, a homoszexualitás és egyéb beteges jelenségek gyógyításában.

Mind ezek után tehát bizvást elmondhatjuk, hogy a Johannesbund tagjainak apostolkodása az Ur Jézus megtartását valósítja meg akkor, amikor a megröpedt nádszálát összeforrasztja és a kialakuló méceszt szeretete melegevel lángraéleszti.

3. Nagyszerű munkásságot fejt ki a szakszerű népegészségügyi gondozás terén a németországi Katolikus Akció leghatalmasab szociálkaritatív szerve: a freiburgi Caritasverein. A Freiburg in Breisgauban székelő Caritasverein ugyanis szakszerű szociálhigiéniai kiképzésben részesíti azokat, akik a népegészségügyi gondozásra hivatást éreznek. Ez a kiképzés képessé teszi őket arra, hogy mint hivatásos gyermekgondozók, csecsemő- és anyagondozók, üzemi- és községi egészségügyi gondozók nagyszerű munkát végezzenek a szociális apostolkodás terén. Ma már jóformán mindegyik németországi plébániának megvan a maga hivatásos, katolikus egészségügyi gondozónője, aki nagyszerű teljesítményeket produkál a lakáshigiénia, a szakszerű betegápolás, stb. terén. Ezenkívül egyre több gyár- és bányaüzemnek vannak már katolikus szociálhigiéniai gondozónői. Ezek a gondozónők, népegészségügyi munkájukkal kapcsolatban odaadó apostolkodást fejtenek ki gondozottaik hitéletének fejlesztése vagy újjáélesztése érdekében. Elképzelhető tehát, micsoda értékes segítséget jelent ez a lekipasztorkodó papok számára.

III.

A Katolikus Akció ifjusági apostolkodásának eredményei.

A jövő krisztusivá alakítása szempontjából a Kat. Akció az ifjusági apostolkodást tekinti legfontosabb feladatának. Legjellegzetesebb eredményei ezen a téren:

1. A belgiumi Katolikus Akció ifjusági szervezetei.

2. A Dr. Sonnenschein által megindított berlini főiskolás apostolkodás.

1. Mint már említettük, Belgiumban külön-külön homogén szervezeteik vannak; az ifjumunkásnak (J. O. C.), a földműves ifjuságnak (J. A. C.), a középiskolás ifjuságnak (J. E. C.), a főiskolás ifjuságnak (J. U. C.) és a szellemi pályákon dolgozó ifjuságnak (J. I. C.) Ugyanezek a szervezetek léteznek külön a leányifjuság egyes csoportjai számára is.

Ezek a szervezetek kétfős célt szolgálnak, vagyis:

a.) Belső életük által előkészítik tagjaikat általános emberi, speciálisan női illetve férfiúi és szociális hivatásuk tökéletes betöltésére. Ezenkívül külön gondot fordítanak arra, hogy tagjaikban apostoli szellemet fejlesszenek, bevezessék őket az apostolkodásba és vezetőket neveljenek belőlük a jövő Katolikus Akciója számára. Ez a kiképzés és nevelés az önképzés eszközeivel történik.

b.) **Külső rendezéseik által** pedig ezek a szervezetek bekapcsolják tagjaikat az illető város Katolikus Akciójának szociális, karitatív és kulturális tevékenységébe.

A homogén szervezetek nevelő munkájának csodálatos eredményei vannak: mert tagjaik nagyszerű apostolkodást fejtenek ki környezetük ifjúsága között. Az ifjumunkásszövetség tagjai vagyis a jocisták például bámulatra méltó apostoli munkát fejtenek ki munkáskollégáik között, akik közül egyre többet nyernek meg a krisztusi világnézet és a keresztény ifjumunkásmozgalom számára. Ugyanezen az alapon dolgoznak a főbb szervezetek tagjai saját ifjusági környezetükben. De mert ezen a téren a legjelentősebb eredményeket az Ifjumunkás Szövetség érte el, ezért most ennek a szervezetnek teljesítményeit fogjuk szemügyre venni.

Az Ifjumunkás Szövetség, vagyis a Jeunesse Ouvrière Chrétienne, azaz a J. O. C. célja az ifjumunkásmozgalmat és az egész munkásosztályt visszanyerni Krisztusnak és az Egyháznak. Első és közvetlen célja az ifjumunkásmozgalom krisztusivá való alakítása.

Ezt a célt a J. O. C. akképp igyekszik megvalósítani, hogy a fiatal munkásoknak 14-ik életévüktől kezdve:

- a.) Onnevelést és önképzést,
- b.) anyagi segílyt,
- c.) érdekvédelmet nyújt.

Ezek szerint tehát a J. O. C.:

Iskola, melyben a fiatal munkások megismerik és megkedvelik a katolikus világnézetét, valamint annak gyakorlati alkalmazását a munkáséletben. A hetente megisméllődő bajtársiasjellegű tanulmányi összejöveteleken (cercle d'études) a munkásifjak megtanulják munkáséletük és általában az élet jelenségeit a katolikus világnézet szemszögéből *megfigyelni*, azokkal kapcsolatban helyes *véleményt alkotni* és *öntudatosan cselekedni*. Ezek a hetenkénti összejövetelek az apostoli szellem és az apostolkodási képesség melegágyai. Ezeken tanulják meg az ifjak, hogyan lehetnek apostolok a gyárakban, műhelyekben, irodákban, vagyis munkahelyükön. Itt tanulják meg, hogyan nyerjék meg elidegenedett munkás környezetüket az Istennek. *Ebből a talajból nőnek ki a jövő krisztusi munkásmozgalmának vezérei.*

A J. O. C. továbbá **segélyintézmény** is, amely utbaigazítás, tanács, munkaközvetítés, baleseti segíly, takarékszegély és általában a kölcsönösségen alapuló önsegély különböző válfajainak nyújtása által javítja tagjainak anyagi helyzetét, hogy ezáltal is megkönnyítse számukra a keresztény etika követelményeinek megfelelő életmódot.

A J. O. C. végül **érdekvédelmi szerv**, amely munkaadókkal, vállalatokkal és hatóságokkal szemben hatékonyan képviseli tagjainak jogait és érdekeit. A J. O. C. ugyanis mindig ott található az ifjumunkásság élén, valahányszor igazságos követelések kiküzdéséről van szó. Ezáltal napról-napra nagyobb tekintélyre tesz szert úgy a munkásság, mint

a munkaadók és a hatóságok előtt. Nem csoda hát, ha a Jocisták száma egyre növekszik és hogy egyre büszkébbek szervezefükre.

A Jocista mozgalom hathatós segédeszközeit képezik a Központ által kiadott különfajta szaklapok és közlönyök, melyekben az egyes szervezetek irányítást, előadási anyagot, vitatémákat és hasonlókat találnak. Ezenkívül nagyban előmozdíják a mozgalom fellendülését a különböző kongresszusok, ünnepélyek, tanfolyamok és egyéb külső rendezések.

A felnőttek számára is léteznek Belgiumban a Katolikus Akció homogén és heterogén szervezetei. Ezek közül a legjelentősebb a Katolikus Földműves Szövetség.

2. A berlini Diákszociális Titkárságok apostolkodása.

A Diákszociális Titkárságok létrehozója Dr. Sonnenschein, ez a tipikus modern lekipásztor volt, aki életcéljának vallofta: hidat verni emberek és osztályok között a kölcsönös megismerés, megértés és megbecsülés útján. Célja megvalósítása érdekében maga köré gyűjtötte a főiskolai hallgatókat. Rájuk fektette a fősúlyt, hiszen tudta, hogy azokból lesz majdan a nemzet értelmisége, azok közül fognak kikerülni a nemzet vezetői. És ezért arra törekedett, hogy a főiskolásokban, tehát a jövő orvosaiiban, ügyvédjeiben, bíráiiban, munkaadóiiban, törvényhozóiiban, papjaiban felkeltse az istenszeretetből fakadó emberszeretetet, hogy jövő életpályájukon az Evangéliumon alapuló szociális igazságosság apostolai lehessenek. Ezt elérendő:

a.) Felkeltette bennük a szociális felelősségtudatot és hivatásérzést azáltal, hogy környezettanulmányok által szemléltető módon megismertette velük a szociális és gazdasági inség okait és okozatait.

b.) Olyannyira felfokozta bennük a szociális tettvágyat és segíteni akarást, hogy már főiskolás korukban is segédkezett nyújtottak a Szent Vince Egyesület szociálkaritatív munkájában. Akadtak közöttök Sonnenschein hatása alatt olyanok is, akik szeretetteljes kapcsolatba léptek az ifjumszociálisokkal, akiknek ismeretterjesztő előadásokat tartottak és akiktől viszont ismerni tanulták a munkásság helyzetét és törekvéseit.

c.) Végül pedig megnyerte őket annak, hogy tudományos alaposzsgal tanulmányozzák a szociális és gazdasági problémákat. Ezáltal akarta őket képessé tenni arra, hogy férfikorukban szellemi vezérei lehessenek a pápák által hirdetett keresztény szolidarizmus megvalósításáért küzdő katolikus mozgalmaknak.

Dr. Sonnenschein már elköltözött az élők sorából, de az általa létesített Diákszociális Titkárságokban az ő szellemében dolgoznak azok a főiskolás ifjak, akik szánják a tömeget, és igazságos alapokra akarják fektetni az emberi társadalom életét.

IV.

Vezetőket képző tanfolyamok és tanintézetek.

A külföldi Katolikus Akció hitéleti, szociális, karitatív és ifjusági apostolkodása terén elért nagy eredményekhez nélkülözhetetlenül szükséges volt az apostolkodás hivatásának lei-

kilég megnyert *világiak elméleti* és *gyakorlati* kiképzése. Ezért, az olasz, belga, német és francia Katolikus Akció behatóan gondoskodik és gondoskodik munkatársainak kellő kiképzéséről. És pedig:

Tanfolyamokat rendez az egyes homogén csoportok számára, melyekben pld. ifjumunkás, illetve ifjuföldműves, illetve főiskolás vezetőket képeznek ki.

Vannak ezenkívül külön tanintézetei is a Katolikus Akciónak, melyekben már mélyebben és átfogóbban ismeretik a Katolikus Akció eszmei lényegét és gyakorlati eszközeit.

Vannak végül u. n. *szociális iskolák*, melyek két évre kiterjedő tanterv keretében nyújtanak szakszerű kiképzést a szociális munka különböző válfajai számára.

Ezeknek a tanfolyamoknak és iskoláknak köszönhető, hogy a fentebb ismertetett külföldi Katolikus Akciók kellőszámu, jólképzett világi munkatársakkal rendelkeznek, akik teljes mértékben képesek az apostoli mozgalmat megindítani, megszervezni és célirányosan vezetni.

* * *

Megismerkedtünk tehát a Katolikus Akció néhány jellemzős külföldi eredményével. Példánk van hát bőven, most már aztán arról van szó, hogy kövessük külföldi testvéreink példáját. Semmi sem fontosabb, semmi sem sürgősebb, mint hogy odaadó készséggel kövessük ezt a példát, *mert ha van nép, melynek szüksége van apostolokra és apostoli gonddozásra, úgy a mi magyar kisebbségünk az a nép.* Gondoljunk csak arra a számtalan veszélyre, arra a számtalan kísértésre, arra a számtalan szenvedésre, mely ezt a népet szakadaflanul környékezi! Ha nem lesznek apostolaink, kisebbségi népünk elvész az Isten számára, de egyúttal elvész a földi élet, a valódi emberi kultúra számára is.

Most tehát arról van szó, hogy mi, Szlovenszko katolikus magyarsága odaadó készséggel kövessük XI. Pius pápa hívását. Amikor ezt a pápai hívást követni akarjuk, tudjuk azt, hogy nagyobb szolgálatot senki sem tesz nemzetének, mint azok, akik hitéleti, szociális, kulturális és ifjusági apostolkodással gondozásba veszik nemzetük összességét és Isten felé emelik annak etikai színvonalát. Nemzetskisebbségünk valamennyi egyedének és egész társadalmának földöntúli boldogsága és emberhez méltó földi boldogulása érdekében meg akarjuk indítani a Katolikus Akciót, hogy Isten segítségével életünk minden vonatkozásában létre jöhessen Krisztus országolása. Az Ur Jézus Krisztusé, Aki azt mondotta: „Keressétek először az Isten országát és az Ő igazságát — és a többi mind megadatik nektek!”

(Ezen előadás kibővítve és kézikönyvvé átdolgozva a mostani iskolai év folyamán fog az Új Élet kiadásában megjelenni.)

A magyar Katolikus Akció Szlovenszkon.

Előadta : Czvank László.

A katolicizmus bár nemzetek fölötti, a történelem mégis azt mutatja, hogy teljes kifejlését és áldásos hatását legjobban nemzeti keretekben érezte. Univerzális jellege mellett is megőrizte az egyes népek nacionális és faji tulajdonságait és értékeit. Természetesen a katolicizmus ellensége az öncélú, faji, pogány, sovinszta nacionalizmusnak, de más részről meghatározta és tartalmat adott az igazi keresztény nacionalizmusnak, mely minden nép életében alkotó, tehát pozitív és nagy kulturális erőt jelent. Ilyen alapon beszélhetek én is magyar katolikus akcióról.

Előadásomban foglalkozom a katolikus magyarság helyzetével Szlovenszkon, magyar kat. akció feladatával, szervezeteivel és organizációjának kiépítésével, végül pedig a katolikus akció és a nacionális szervezkedés összeegyeztetésével.

I. A magyar kat. akció szerepe a kisebbségi életben.

Az államfordulat váratlanul és teljesen szervezetlenül találta a szlovenszki magyarságot. Az elvesztett hatalmi helyzet, a gazdasági lerongyolódás és a kisebbségbejutás következménye volt az a nagy kaosz, amely még 15 kisebbségben töltött év után is sűrű köd módjában ülte meg kisebbségünk láthatárát. Létért és nemzeti jogainkért folytatott küzdelmek elterelték figyelmünket a világnézeti kérdésekről s főleg arról, hogy a katolikus magyarság számához és súlyához méltó szerephez jusson a kisebbségi életben. Az első küzdelmek idejében, de még ma is, szinte terhes a levegő a nemzeti nagymondásoktól, a mellverdeső magyarságtól. Dicshimnuszokat zengtek a magyar egységről. S ime mi történt: a szép hangzatos szavak mögött húzódtak meg a katolicizmus ellenségei. Magyar egység jelgéje alatt elfoglalták a vezető és fontosabb pozíciókat, sajtót és más egyebet. A keresztény szellem még csak gyökeret sem tudott verni a kisebbségi életben, mert bizonyos körök rögtön siettek ráhuzni, még a legártatlanabb kezdeményezésre is, az egységbontás vádját. Tizenöt év után oda jutottunk, hogy közéletünkben, kisebbségi kulturánkban kiszorult a katolicizmus, de még az általános keresztény szellem is. Sőt még azt is lehetetlenné tették, hogy a katolikusok és a protestánsok közeledjenek egymáshoz. Elég gyakran előfordult kisebbségi életünkben, hogy bizonyos fiatal mozgalom és párt, vagy irányzat, nagy előszeretettel sajátította ki a magyarságot és könnyen vonta le a konklúziót, aki nincs velem, az nem magyar, — noha semmi sem jogosította fel erre, ha csak az nem, hogy cégérében a »magyar« szó szerepelt.

Hosszú küzdelem után a helyzet lassan változott. Elsőnek az ifjúság tört lándzsát a katolicizmus mellett. Magába szivta Prohászka eszméit és célkitűzéseit. Feltartóztathatatlan erővel és lelkesedéssel küzd a katolicizmus programjáért. Szervezkedik, letöri a gáncsvetéseket, folyóiratot ad ki. A magyar katolikus főiskolásság megszervezése után maga köré csoportosítja a fiatal intellektueleket. A katolikus öntudatosodás azóta mindig jobban és jobban erősödik, míg végre eljutottunk a katolikus akció megszervezéséhez és követke-

zete végrehajtásához. A katolikus akció világmozgalom. Lényegében mindenütt egy és ugyanaz: »a világiak szervezett apostolkodása Isten országának terjesztése céljából«, de külső formájában és szervezettségében mindenütt alkalmazkodik az illető nép szokásaihoz, közigazgatási szabályaihoz, szóval az adottságokhoz.

Hangsúlyozom, hogy világmozgalom. De ha mi életképes katolikus akciót akarunk, ha népünk szervezettségén keresztül a katolicizmust társadalmi erővé, közéletet determináló faktorrá akarjuk tenni, akkor katolikus akciónknak magyarnak kell lennie. Tehát a katolikus akciót bele kell illeszteniünk kisebbségi életünkbe. Kell, hogy a katolikus akció élő, szerves része legyen a kisebbségi életünknek.

Szabad legyen ennek szükségességét néhány ténnyel megvilágítanom. A kisebbségi élet nagy sebe az elnemzetlenítés direkt vagy indirekt. Nyílt formájában jelentkezik a törvényhozásban, a politikában, a statisztikában és egyéb más forumon. Titkos, de sokkal veszedelmesebb, mikor az ember legszentebb érzésén, vallási érzésén keresztül lopózik be és úgy tépázza meg nemzeti érzésünket és jogainkat.

Kisebbségi életünkben akad rá már elég példa, hogy a vallás örve alatt sokszor veszedelmes támadás éri a kisebbséget. Jól tudjuk, hogy az egyház nemzetek fölötti, de sajnos akadnak olyan szolgálói is, akik faji nacionalizmusoktól elragadtatva nagyon is megcáfolják előbbi állításomat. Az ilyen túlkapásokkal természetesen nem szabad azonosítani az Egyházat, de feladatunk, hogy hűen őrködjünk nemzeti jogaink fölött, teljesítve nemzeti kötelességeinket, határozottan és épen katolikus voltunknál fogva visszautasítsuk az ilyen és hasonló eseteket. A történelem folyamán az egyház mindig az elnyomott kisebbségek védője volt. Még a legnagyobb elnyomatás idején is ép a vallásukhoz hiven ragaszkodó kisebbségek őrizték meg legtisztábban nemzeti jellegüket. Erről tett tanúságot az Egyház most is mikor a szlovenszkói magyarság részére elrendelte külön a magyar katolikus akciót. Nos hát, rajtunk a sor, hogy az Egyház hívó szavát megértsük és minden erőnket összefogva, dolgozzunk a kat. akciónak a kisebbségi életbe való átültetésén.

A szlovenszkói magyarság közel kétharmada katolikus. Ez a pusztá tény magával hozza a magyar-katolikus akció szükségességét, még pedig olyanét, amely nem csak nyelvében magyar, hanem érzésében is, mert ennek a tömegnek nemzeti érzése nem lehet mellékes, ha életet jelentő akciót akarunk. Vagyis kell, hogy a magyar katolikus akció, a magyar nép katolikus szervezkedését, a magyar nép hitéleti megújódását jelentse. Kell, hogy magyar érzésű emberek hajtsák végre, magyar, katolikus szellemben.

Az így értelmezett akciónak komoly és felelősségteljes feladata és jelentősége van a kisebbségi életben.

Nem részletezhetem az akció feladatát az egyes szakterületekben, ezeknek a problémáknak a megtárgyalására külön előadások vannak. Én csupán csak nagy általánosságban jelölöm meg a katolikus akció feladatát a kisebbségi életben.

A katolikus akció első feladatának tartom a katolikus magyar nép megszervezését úgy a városban, mint a vidéken. Természetes ez csak keret, amelyet tartalommal kell megtölteni. A tartalom kell, hogy a hitélet emelése legyen. Minél nagyobb a hitélet,

a világhosszág, annál nagyobb a belső lelki tartalom és érték.

Másrészt azonban nem szabad megelégednünk a belső kontemplatív vallásossággal, amely belső élményként jelentkezik, hanem nagy súlyt kell fektetnünk a racionális úton szerzett öntudatos katolicizmusra. Szervezkedésünk célja tulajdonképpen a katolikus tömegek öntudatra ébresztése. A következő lépés az akció feladat körében az, hogy a katolicizmus elsősorban mint világnézet jusson előtérbe. A szervezett katolikus tömeg jogot és helyet követel a katolicizmus számára úgy a politikában, mint a közéletben. Az ily módon szervezett és akcióba hozott katolikus társadalom sikeres harcot vívhat magyar katolikus érdekeinek megvédelméért. Mert hogy ilyenek is vannak, azt hiszem, nem kell külön részleteznem. Csak ne említsek mást, mint magyar katolikus elemi iskoláinkat. Vagy még a most is aktuális Dérer féle reformtervezet, amely minket, magyarokat, sujtott volna a legjobban. Szóval sok fronton kell megvédenie a kisebbségi magyarságnak a maga érdekeit. Különösen itt, ezen a téren, az iskola politikában, de még a kulturális életben is komoly és nehéz feladatok várnak a katolikus akcióra. Ezeket a küzdelmeinket győzelem csak akkor kíséri, ha akciónk jól megszervezett és mindenkor tettekre lép.

Az akció feladata még az is, hogy az egyesületi életben megismertesse népünket a katolicizmus nagy értékeivel, szociális programjával, emelje kultúráját.

Mivel, hogy akciónk magyar, elengedhetetlen, hogy népünk nemzeti érzésének ébrentartására és öntudatosítására is súlyt helyezünk. Itt kell megemlítenem és helytelítenem minden olyan magyar részről történt katolikus törekvést, amely csak nyelvében magyar és érzésben távol áll ettől.

Az eddig felsorolt feladatok a tömegmunka végzésére vonatkoztak. Csak hogy kat. akciónknak a felsoroltakon kívül igen fontos, egyedekreható, formáló munkát kell végeznie. Így az egyedeknek legalább a legszigorúbb parancsokat betartó vallásossága az a minimum, mely nélkül akció nem létezik. A jól vezetett akciónak az eredménye, hogy oly individuumok nevelődnek akik jellemes, feddhetetlen életű, tiszta világnézetű, aktív tagjai, hogy úgy mondjam előmunkásai a jövő társadalmának. Ebből a szempontból is felbecsülhetetlen szolgálatot tesz az akció a kisebbségi magyarságnak, mert ha valahol, akkor itt van szüksége tisztakezű, törhetetlen jellemű, a közért önzetlenül munkálkodni tudó, bátor dolgozókra.

II. Az Akció általános szervezete.

Amint már a fentiekből látható, én a katolikus akció alatt nemcsak fokozottabb hitbuzgalmi életet értek, hanem azon kulturális, szellemi, társadalmi, gazdasági munkának összességét, amelynek célja magasabb szintézisű élet, új társadalom, új gazdasági rend, új ember, szóval teljes megújulás. Természetesen fontosnak tartom az akció társadalmát, elveit, de minden tartalom csak formák és keretek között lesz hatékonyá. Már magában az akció fogalmában benne van a dinamikus jelleg, vagyis tevékenység, szervezett munka. De a szervezett munkatevékenység rendszert kíván, vagyis szervezetet. Ezért a katolikus akció sztatikus jellegű is. Az akciónak sztatikus és dinamikus jellege között nincs ellentmondás, mert amit az akciótevékenység elér, azt a szervezet megrögzíti. Világos, hogy a katolikus akció

nyugaton inkább dinamikus jellegű, inkább tevékenység, mert a megfelelő katolikus szervezetek az akció számára megvoltak, nálunk nagyrészt csak most lesznek kiépítve.

Akciónk kritériuma, hogy az élet minden mozzanatára kiterjedő legyen tervszerű munkával és munkamegosztással. A másik igen fontos kritériuma, hogy úgy a vezetésben, mint a munkában a világiaknak is nagy szerep jusson, hisz a világiak akciója. Ezért helytelen az akciónak akár központi, akár alsóbbrendű szervezeteit úgy kiépíteni, hogy abból a világiak részben, vagy egészben kizárassanak. Be kell látni, hogy a világiaknak az akcióban való részvétele nélkül tulajdonképpen nincs akció. Tehát a világiak szerepe az akcióban nem lehet passzív, receptív, hanem ellenkezőleg aktív, effektív. Láthatjuk, hogy azon országokban, amelyekben az akció szervezetét felülről építették ki, a világiak bevonása nélkül, ott az egész akció papiroson maradt, nem ment át az életbe.

Az akció egységes irányítása végett szükség van egy központi szervezetre. A központi szervezet áll az Egyház kirendelt funkcionáriusaiból és a világi tanácsból, élén a világi elnökkel. Az egész központi szervezet élén áll egy főpap. A központi tanács áll a központi igazgatóból és titkárból, az országos moderátorokból és a világiak tanácsából. A világiak tanácsa áll a központi ifjúsági szervezet, az egyetemi hallgatók szövetségének delegátusaiból, majd a férfiak és nők szövetségeinek delegátusaiból. Ez a legfőbb szervezete a katolikus akciónak. A központi tanács szükség szerint feloszlaná bizottságokra. Ennek a központi szervezetnek lennének alárendelve az egyházmegyei szervezetek és a plébániai tanácsok. Az egyházmegyei szervezet hasonló összetételű mint a központi tanács, csak kevesebb tagból áll és kevésbé bürokratikus. A plébániai tanács tagjai nagyrészt helyi katolikus szervezetek vezetőiből vannak.

Az akció szervezetei kell, hogy gyors iniciatívakkal ellátott, életképes, azonnal intézkedő szervezetek legyenek. A nehézkes bürokrácia minden élet megölkje. Tehát egy olyan akció-szervezet, ahol a munkára vállalkozó világiak komoly szerephez jutnak, mindig nagyobb teljesítményekre képes, mint az olyan, ahol csak tisztán papok vannak.

A központi vezetőség feladata az akciónak egységes irányítása. A központi tanács évenként kétszer megtárgyalja a félévi munkának főbb részeit, felülvizsgálja a jelentéseket, elrendeli az akció fokozását. Ezek az intézkedések az egyházmegyei tanács által kibővitve eljutnak a plébániai tanácsokhoz, amelyek elsősorban az akció végrehajtó szervei. Így biztosítva van az egységes munka. A központi szervezetnek feladata gondoskodni országos kat. nagygyűlésről, amikor ülészne a központi tanács is és az egyes katolikus szervezetek tartanak országos kongresszusukat. Továbbá feladata az összes, már meglévő katolikus szervezeteket az akció szolgálatába állítani, így az irodalmi szövetséget is. El kellene már végre készíteni a magyar katolikus egyesületeink statisztikai kimutatását. Ez rendkívül sürgős, hisz tudnunk kell, hogy mink van és csak azután állapíthatjuk meg, hogy mire lesz még szükségünk.

A magyar katolikus akció a körülmények szerint feloszlik az ifjúság (földműves, iparos munkás ifjúság) akcióra, külön lennének szervezetiileg az egyetemi hallgatók és esetleg a fiatal intellektuelek.

Közösen alkotnák a katolikus ifjúsági akciót. Aztán lenne a férfiak akciója, végül a lányok, nők akciója. Az akciónak illetően való tagolása szükséges, mert minden kornak és nemnek meg van a maga sajátossága, tulajdonsága és speciális munkaköre. Természetesen tagozottságunk ellenére is szerves egészet alkotnak a magyar katolikus akcióban.

III. Az ifjúsági katolikus akció.

Egész katolikus akciónak centrális problémája, tengelye az ifjúság katolikus akciója. A jövő szempontjából nem lehet közömbös, hogy milyen szellemben nevelődik az ifjúság. Ha azt akarjuk, hogy akciónk sikeres legyen, akkor kell, hogy az ifjúság katolikus szellemben nevelve, képezve és szervezve, vállalja az akcióba ráeső munkát. Elcsépeltnek látszik, de valóban úgy van, amilyen az ifjúság, olyan a jövő és akié az ifjúság, azé a jövő.

Az ifjúsági katolikus akció élén van a központi vagy országos tanács, melynek vezetője az országos moderátor, vagy moderátorok és a tanács tagjai, az ifjúság szervezeteinek vezetői.

Az országos tanácsnak alá van rendelve az egyházmegyei és plébániai tanács. Természetesen nem elszigetelt bürokratikus intézmények, hanem szervesen, karöltve dolgoznak az általános akció megfelelő szervezeteivel. Az ifjúsági akció intézésében természetesen ezek a döntő fórumok. Ez lenne az akciónak belső, állami jóváhagyás alá nem tartozó szervezete. De hogy az ifjúság szabadon és nyilvánosan is dolgozhassék, kell egy jogi szervezet, egyesület, melybe az egész ifjúság be lenne szervezve. Ez a jogi szervezet már állami jóváhagyás alá tartozik. Eddig felhasználtuk a Karitást és a meglévő legényegyleteket, amelyek azonban csak kis számban vannak. A Karitás azonban nem alkalmas erre a célra, hisz alapszabályai szerint egészen más célból készült. Tulajdonképpen a Karitás alapszabályai nem nyújtanak elégséges alapot ifjúsági egyesületek létesítésére, különösen nem olyan ifjúsági egyesületekre, melyek kiterjednek az ifjúnak minden igényére, amelyek tehát tágabb körűek, mint a jámbor egyesületek.

Ezért szükségünk van egy magyar kat. ifjúsági egyesületre, mely úgy a vidéken, mint a városban fiókegyesületeket alakíthat.

Az ifjúság Kat. Akciójába tartozik a 7-14 évig terjedő korosztály, mely mind kivéteinelkül iskolaköteles ifjúság. Ennek az ifjúságnak egészen más szellemi és lelki tulajdonságai vannak, ezért külön kell pasztorálni és más eszközöket kell alkalmazni nevelésükre, mint az idősebb ifjúságnál.

Ezeknél a fiuknál rendkívül fontos a vallásos nevelés, a jellem alakítás és önállóságra, tisztaságra, munkaszeretetre való nevelés. Fontos, hogy a modern pedagógia eszközeit felhasználva a gyermeket állandóan lekötve tartsuk. Mese, játék és olvasmányok segítségével lopva beléneveljük az erkölcsi törvényeket. Ezeknek megmunkálására szükségszerűleg nem kell külön egyesület. Lehet a megalkotandó katolikus egyesületnek sarjadéka. Ezekkel való foglalkozására alkalmasak: a pap, hittanár, tanító, tanítónő, szociális testvérek, apácák és nem kevésbé buzgó világi lányok, nők.

Akciójuk úgy történik, hogy vezetőjük hetenként egyszer vagy többször összehívja gyűlésre, neveli, szórakoztatja, megfelelő eszközök igénybevételével.

Az akcióba tartozó második korosztály a 15–18 éveseké. Az idetartozó fiúk iparostanonc, munkásfiúk és középiskolások. Ezeknek nevelése és szervezése rendkívül nehéz, ezért rendkívül nagy kitartást és szeretetet igényel. Nevelésük jóirányított és rendszeres egyesületi életben történik. Igyekezni kell az ifjú minden igényét az egyesületi életben kielégíteni. Sulyt kell helyeznünk a vallásos élet elmélyítésére, amellet azonban állandóan és fokozatosan kell öntudatosítani azáltal, hogy megismertetjük a katolicizmussal, annak értékeivel, hiányos hitbeli ismereteit kiegészítjük, könyvekkel látjuk el. Fontos a közösség iránti érzését és kötelesség teljesítését elmélyíteni és fokozni. Meg kell ismertetni szociális tanainkkal. Fokozatosan építeni kell benne a katolikus világnézetet. Segítségre kell lennünk elhelyezkedésében, ha lehet gyarapítani kell szakismereteit. Tudatosítani kell benne nemzeti érzését és kötelességeit. Mindez sokoldalú munkát kíván, azért az ilyen egyesületek vezetésére jól képzett, áldozatkész gárda kell. Mindennek eredménye az ifjúság kulturális nivójának állandó emelkedése lesz.

Az ifjúságnak másik része a középiskolai ifjúság. Ezek számára ki kellene küzdenünk az évi lelkigyakorlatok tartásának lehetőségét. A diákság akcióbáhozatalára az első lépés, hogy a hittanítás gyökeresen megváltozzék. Tudjuk, hogy a legtöbb diák jobb jegyet kap hittanból. Csakhogy a praxisban ez azt jelenti, hogy a gimnáziumból kikerülő legtöbb diáknak a legminimálisabb hittanismerete nincs meg, sokszor annyit sem tud, mint az elemista, mert még a katekizmust is elfelejtette. Emellet a nem mindig tapintatos kényszer főleg a gyónás és a hitbuzgalmi dolgoknál, másrésztől pedig a teljes közönbösség érezteti itt a vallástól elidegenítő hatását. A felső osztályos diákot, a szorosán vett iskolai tárgyakon kívül világnézeti problémák is érdeklik. Már most ezt a lassan megnyilvánuló érdeklődését nem szabad tanári szigorussággal elnyomni, mondván »tanulj latin nyelvtant«, hanem ellenkezőleg, a hittanárnak ezt fel kell használnia, hogy az ilyen fiatal fokozatosan megismertesse a katolikus világnézetet. Ilyenkor el kell látni a fiatal megfelelő könyvekkel, lassan elő kell készíteni őket arra, hogy ha kikerülnek a gimnáziumból katolikus ifjúsági egyesületekbe szervezkejenek. Meg kell ismertetni őket a meglévő egyesületekkel és azoknak munkájával, meg kell ismerkednie a katolikus akcióval. Fontos az, hogy a hittanár és általában a tanárok közreműködésével a fiatal önművelődés útján minnél nagyobb intelligenciára és műveltségre tegyen szert. Tehát a hittanároknak dolgozniuk kell azon, hogy a gimnáziumokból kikerülő ifjúság az egyetemeken a Prohászka körökbe szervezkejjék. A középiskolás ifjúság akciójának elvégzésére természetesen nem elegendő a hittanóra és az exhortáció. Azért a nm. püspöki karnak és az egész katolikus társadalomnak egységes fellépésével követelni kellene, hogy a tanügyi hatóság engedje meg a középiskolás ifjúságnak vallásos egyesületbe való beszervezését. Addig is míg azt kiküzdenénk, a hittanárnak külön össze kellene szednie hetenkint legalább egyszer az ifjúságot és ott kellene foglalkoznia vele.

Ahol lehetséges külön csoportba kell osztani a 18 éveseknél idősebb ifjúságot. Ez az ifjúság keresztül menve az előbbi korosztály nevelő munkáján, biztos bázisa az ifjúsági akciónak. Fontos, hogy

elő legyen készítve a társadalmi életre, politikai tisztánlátása megmutassa hogyan kell helyesen gyakorolnia politikai jogait. Az aktívabb szellemű fiukat fel kell használni a fiatalabbak vezetésére, előzetesen fel kell készíteni a vezetésre. Az ifjúság akciójánál rendkívül fontos, hogy azt fiatalok vezessék, főleg akik közülük valók.

Szántsándékkal választottam külön az egyetemi hallgatóságot. A szlovenszkői magyar katolikus egyetemi hallgatóság a Prohászka körökben szervezkedik és szervezkedett is. A Prohászka körök eddig is nagy munkát fejtettek ki az akció érdekében, de ezentúl munkája még több. A körök szervezeteit ki kell építeni, országos szervezetté kell alakítani, amely mindenütt a köztársaság területén fiókegyesületeket létesíthetne.

A Prohászka kör lenne hivatalosan a fiatal magyar katolikus intelligencia szerve. Jogi formájában, beszervezhetné az összes, legalább szakiskolát végzett, fiatalokat. Mivel, hogy benne nevelődik és fejlődik a kat. intelligencia, nagy szerepe van a katolikus akcióban. A Prohászka kör az Akció élcsapata, tehát vezető intelligenciát kell nevelnie. A belső munkát erre kell összpontosítani. Minden főiskolás az akció számára az egyesület keretében megtalálja munkaterületét és abba kell magát bedolgoznia. Tehát szakembereket akarunk! Katolikus tanítókat, katolikus tanárokat, katolikus orvosokat, katolikus ügyvédeket, mérnököket, katolikus közgazdászokat, publicistákat és katolikus politikusokat akarunk. Természetesen ez nagy munka, máról holnapra nem valósítható meg; oly munka, amelynek megvalósításán állandóan dolgoznunk kell.

Csupán csak nagy általánosságban tárgyaltam és körvonalaztam az ifjúsági kat. akciót. A főbb elveket felvázoltam de részletezésbe nem bocsátkozhatom jelen előadásomban. A részletkérdések megtárgyalására alkalmasak az egyes folyóiratokban, főleg az „Új Élet”-ben elhelyezett cikkek.

IV. Férfiak Katolikus akciója.

Ha a gyermeket katolikus szellemben akarjuk nevelni, elengedhetetlen feltételei, hogy a családban katolikus szellem uralkodjék. Erre szolgál a szülők katolikus akciója. A szülőknek rossz példája mérhetetlen károkat okoz a gyermek lelkében. Világos, hogy a férfiak kat. akciója egészen más természetű mint a fiatalok katolikus akciója. És más eszközök is vezetnek célhoz. Az akció lényege ugyanaz; a vallásos férfi több hatással van a családra, mint ezer más propaganda eszköz. Mindenütt hangsúlyoztuk de itt érvényes, hogy öntudatos katolikus férfi nélkül nincs katolikus akció. Államformánk olyan, hogy a férfi társadalmi és politikai jogainak gyakorlásával erősen befolyásolja a társadalmi életet. Így az öntudatos katolikus világnézeti férfi nagyban hozzá járulhat ahhoz, hogy a társadalomban a katolikus elvek jussanak érvényre. Ezért szükséges a férfiaknak is a szervezése és csoportosítása. Erre különösen alkalmasak az olvasókörök, amelyek szórakoztató szerepük mellett kulturális munkát is végezhetnek. Ezért kívánatos minden városban és nagyobb községben olvasóköröket létesíteni. Ha pedig ez nem lehetséges úgy a Karitás keretében férficsoportok alakítandók, amelyek, mint az ifjúsági csoportok, az akció főtitkársághoz tartoznának. A férfiak számára hasonló szervezetet,

akcióvezetőséget kellene alkotni, mint a fiatalok számára. Ennek is meglenne az országos, egyházmegyei és plébániai vezetősége.

Kívánatos, hogy a férfiak lehetőség szerint szintén tagjai legyenek valamilyen hitbuzgalmi egyesületnek, ez a vallásos élet mélyítése szempontjából fontos.

A férfiak számára legjobb eszköznek tartom a hetenkint — vagy időszakonként — rendszeresített kulturelőadásokat. Ezekben az előadásokban kell megismertetni a férfiakat a katolicizmus értékeivel, a katolikus akció lényegével, az Egyház szociális elveivel. Rá kell mutatnunk a férfiaknak az akcióban rájuk eső munkájára. Beavatni az egyházközség ügyeibe, ne idegenkedjék a plébániától. Továbbá fel kell használni minden olyan eszközt, amely az öntudat emelését szolgálja. Járassunk velük katolikus sajtótermékeket. Hívjuk fel figyelmüket a katolikus világi apostolkodásra. Rendkívül fontos a férfiak politikai tisztánlátása. Ezért előadásainkban foglalkozunk nagyobb napi eseményekkel, politikai vonatkozású dolgokkal is, anélkül azonban, hogy pártpolitikát üznénk. Foglalkozunk a család problémájával, általában pedig gazdasági kérdésekkel is. Egyengessük az utat a munkás és munkaadó közt. Fontos a katolikus szolidaritásra nevelni a férfiakat.

A férfiak akciójának igen fontos része a szülői tanács. Különösen ott, ahol katolikus iskoláink vannak. Fontos, hogy a szülők is részt vegyenek az iskola munkájában. Nemcsak az iskolára vonatkozó dolgokat kell itt megtárgyalni, hanem foglalkozni kell azokkal a fontos alapvető pedagógiai kérdésekkel, amelyek szükségesek a családban, a helyes gyermekneveléshez. Számtalan példáját látjuk azoknak az eseteknek mikor a családban a fiú és leánygyermeket formálisan elnevelték. Részletesebben nem foglalkozhatom itt ezzel a kérdéssel, ez pedagógusaink feladata.

A férfiak akciójában fontos szerepe van az intelligenciának. Az intelligencia munkavállalásával akciónk szellemi munkája áll vagy bukik. Ezért szükséges, hogy az intelligencia minél nagyobb része csatlakozzék akciónkhoz. Ennek egyengetjük mi, Prohásztkások az útját.

Magyar katolikus akciónk harmadik része a leányok és nők akciója. Ezt előadásomból kihagyom, ezzel más előadás foglalkozik.

V. A Magyar Kat. Akció munkaerői.

Az akció önzetlen, áldozatkész, kitartó munkásokat kíván. Itt tényleg önzetlenül kell dolgozni, minden személyi és hiúsági szempontot félretéve. Az akcióban dolgozó világi apostol számtalan akadályra bukkan, amelyeket csak akkor tud legyőzni, ha megtántoríthatatlan lesz, ha valóban át van itatva a krisztusi szeretettől. Kell, hogy mindenkit, papot és világit egyaránt ez az elv hasson át: „Enyém a munka, felebarátomé a gyümölcse, Istené pedig a dicsőség.”

Az akció modern papot követel, igazi apostoli lelkülettel, hatalmas felkészültséggel, szociális szellemű, tiszta életű apostolt, aki mindenkinek a szolgálja, nem pedig a plébániák kényes és kényelmes ura, aki valóságos szerető atya ja nincstelen kiuzsorázott népnek, ha kell korbácsolója a keményszívű gazdagoknak. Tanuljanak fiatal papjaink Prohászktától, Sonnenscheintől és korunk más modern apostolaitól, készüljenek erre a munkára már a szemináriumban fel. Több látókört, a világi dolgoknak nagyobb ismeretét nyújtani a szemináriumokban! Magyar katolikus akciónk legfőbb kívánsága, hogy a magyar papokat magyar vidékekre helyezték!

A másik főmunkatárs a kat. akcióban a tanítótság. A tanítótság egy része még eddig is dicséretes módon kivette részét a kat. munkából. Sajnos a nagyobb része még közömbös. Itt kell kitérnem egy nagy hibára és bajra, amely ellen sürgősen védekezni kell. Ez az, hogy tanítóhiány miatt olyan tanítók kerülnek iskoláinkba, akik a katolicizmussal hadilábon állnak, mindennek mondhatók csak katolikusoknak nem. Összetört existenciák utolsó mentődészkája a tanítótság. Hol itt a hivatás érzete? Ezek nem nevelnek, hanem elnevelnek, ezekre vigyázni kell és ilyeneket nem szabad beengedni iskoláinkba! A tanítótságnak a feladata a városban is, de főleg vidéken, hogy karöltve a papsággal dolgozzanak az akció kiépítésén.

* * *

Az akció mindenkit, kiknek csak szikra meggyőződésük van, munkára szólít. Ifjút, leányt, intelligenset és kevesbé műveltet egyaránt. Az intelligencia feladatáról szólottam az előbbieken. Az egyetemi ifjúság a Prohászka körökben százszázalékgig vállalja a munkát. Tessék egész bátran a vidéken és a városokban is a Prohászka körök tagjait munkára szólítani.

VI. Néhány szempont a Kat. Akció végrehajtására.

Katolikus akciónk sikere nagyrészt attól is függ, hogy hogyan hajtjuk végre. Erre vonatkozólag következő a nézetem. Ne a nagy központi szervezetekkel kezdjük, hanem a legfőbbel, a plébániai tanáccsal. Mint ahogy a házat alulról építik, nekünk is alulról kell építenünk. Hívja össze a pap a helyi katolikus szervezetek vezetőit, hívjon meg ugyan akorra néhány aktív katolikus intelligens embert. Ezekből alkossa meg az akció plébánia-tanácsát. Az Egyház intenciói szerint, ha több féle nemzetiség van, akkor külön a magyart és külön a szlovákot, mert van külön magyar kat. akció és van szlovák katolikus akció. Mikor megvan a plébániai tanács, ossza szét az egyes munkaköröket.

Meg kell alkotni az egyes bizottságokat. Így lehet hitbuzgalmi, kulturális és szociális bizottság. A hitbuzgalmi bizottság feladata a város vagy falu hitéletével kapcsolatos dolgoknak intézése, így: egyházi ünnepélyek szervezése, körmenetek és vallásos felvonulások rendezése, népmisziókról való gondoskodás stb. A kulturbizottság hatáskörébe tartozik a város vagy falu kulturéletének irányítása. A szervezetek kultur munkája. Kulturstélyek, szinelőadások stb. rendezése. Ide tartozik a sajtóügy, Szociális-karitatív bizottság munkája volna a szervezett jólékonyság, szegénygondozás, betegápolás, iskolás gyerekek ebédeltetése és ruházása stb. feladata még a kartoiéka-rendszer megvalósítása. Így aztán lépésről-lépésre építhetjük tovább az akciót.

Igen fontos az egyes akció-szervezeteknek országos megmozdulása. Így az ifjúsági akció kerületi szervezetei rendezzenek évenként katolikus nagygyűlést. Évenként többször össze kell hozni az ifjúság-vezetőit és ott meg kell tárgyalni az őket érdeklő fontosabb problémákat, meg kell állapítani néhány hónapra a munkaprogrammot. Fontos még kerületenként a vezetői kiképzés. Képzett ifjúsági vezetők nélkül nincs jól vezetett, egészséges akció.

VII. Katolikus Akció és a keresztfény alapon való nemzeti szervezkedés.

Az igazi katolicizmust nem lehet nemzetköziséggel vádolni, de az elnemzetlenítés eszközéül sem lehet felhasználni. A katolicizmus nemzetek fölötti. Jelen cikkemnek az volt a célja, hogy a katolikus akciót összeegyeztessem a kisebbségi élet követelményeivel. Most még egy fontos dologra kell kitérnem, melyet nem lehet elmellőznünk. Ugyanis a katolikus akció szervezetei mellett szükségünk van általános nemzeti szervezetekre, ahol összefogva protestáns testvéreinkkel keresztfény szellemben dolgozunk a kisebbségi élet frontjain. Felmerült a kérdés, hogyan fér meg kétféle szervezkedés? Tulságosan teoretikusan fejtegetni ezt a kérdést nem érdemes, mert csak bonyolulttá tesszük, már pedig ez gyakorlati kérdés, melyet a körülmények, hely és viszonyok nagyon is determinálnak. Annyi bizonyos, hogy ezen két szervezkedés között nem szabad, hogy ellentét legyen. Nem egymást gátolni, hanem egymást kiegészíteni hivatottak. »Katolikus szervezkedés is kell és nemzeti szervezkedés is kell« mondta Pfeiffer dr. kanonok ur. Ugy van! Nekünk magyar katolikusoknak mind a kettőre szükségünk van. Még pedig parallel kell dolgozunk mindkettő kiépítésén. Ez súlyos katolikus és nemzeti kötelességünk. Nem vagyunk jó magyarok, ha elhanyagoljuk katolikus kötelességünket és nem leszünk jó katolikusok, ha elhanyagoljuk magyar kötelességeinket.

A két szervezetnek jóindulattal kell keresni a megértés útját és a céltudatos munkamegosztást. Ép katolikus világnézetünköül következik, hogy nem zárkozhatunk el nemzeti kötelességeink teljesítése elől, mert azáltal bizonyosságot tennénk arról, hogy nem vagyunk igazi katolikusok. Már pedig a katolicizmusnak nagy előjogai vannak arra, hogy nemzeti életünk fő élető ereje legyen.

Igyekeztem a fentiekben főbb vonásokban rámutatni a magyar katolikus akció feladataira, összhangba hozni a kisebbségi étellel. Felvázoltam az akció néhány gyakorlati problémáját, részét. Természetesen mindaz amit én leírtam, az az én szerény nézetem és álláspontom, nem pedig hivatalos állásfoglalás.

A kongresszus ezután a szlovenszkői magyar kat. akció beindítására a következő rezolúciót fogadta el:

1. Valljuk Egyházunk jogát a Kat. Akcióhoz, azaz, hogy az Egyház a hierarchia vezetése alatt összes hívőit nemzetiség, életkor, nem, iskolázottsági fok és hivatásbeli szakma szerint megfelelő csoportokban megszervezze: mégpedig nemcsak a szorosán vett hitbuzgalom és jótékonyosság terén, hanem a kulturális és társadalmi élet egész vonalán. Valljuk a katolikus szervezkedés szükségességét főleg az ifjúság között.

2. Aki a kat. akciót gátolja, azt az Egyház egyik legvitálisabb életérdeke és életfeladata ellenfelének tekintjük. Másrészt a kat. akció semmiféle más mozgalomnak nem lehet a gátlója, amíg ily mozgalom valláserkölcsi szempontból kifogás alá nem esik.

3. Annak, hogy kisebbségi katolikus magyarságunk széles tömegekben teljes bizalommal és lelkesedéssel csatlakozzék a kat. akcióhoz, elengedhetetlen előfeltételét abban látjuk, hogy kisebbségi kat. magyarságunk kat. akciója minden más nemzetbeli katolikusok akciójától névleg, jogilag és tényleg teljesen függetlenül, kizárólag saját magyar nemzetiségű vezetői alatt, közvetlen püspökeinknek és ezek utján a Szent Széknek legyen alárendelve.

4. A Prohászka Körök eredeti programjukkal csatlakoznak a szlovenszkői magyar kat. akcióhoz.

5. Teljes készséggel fogadjuk és szemelített tartjuk a Római Szent-szék és püspökeink azon intézkedését, mely leszögezi, hogy a kat. akciónak mindennemű politikai pártmozgalomtól függetlennek kell lennie. Ez különben is a Prohászka Köröknek kezdettől fogva álláspontjuk volt. Egyben leszögezzük, hogy tagjainknak egyenkint feladatuk a kat. akció szervezetein kívül megtalálni a Csehszlovák Köztársaság törvényei szerint az utat és módot állampolgári jogaik és kötelességeik oly gyakorlására, mely harmoniában van kat. világnézetükkel, tehát magyar nemzethűségükkel is.

6. A Katolikus Akció a világi katolikusokat óhajtja bekapcsolni az Egyház munkájába, azért kívánatos, hogy a kat. akció országos és helyi vezetőségénél a világiak minél nagyobb számmal legyenek képviselve.

7. A kongresszus felszólítja a Prohászka Körök összes tagjait és egyuttal kötelességükké teszi, hogy a kat. akció helyi szervezeteinek munkájába is aktíve bekapcsolódjanak.

8. A Kongresszus bizzon meg egy szűkebbkörű bizottságot, amelynek feladata, hogy a szlovenszkoói magyar katolikus akció részére egy tervezetet dolgozzon ki és ezt Pfeiffer Miklós dr. kanonok révén juttassa el az illetékes egyházi hatóságnak. (Ugyszintén kidolgozandó a kat. egyetek statisztikája is.)

A kongresszus a fenti alapelveket elfogadta és a kat. akció tervezetének összeállításával megbizta: Esterházy Lujzát, Czvank Lászlót, Pfeiffer Miklóst, Havas Vilmost, Rády Elemért és Nemcsik Valtert.

Adda Iván indítványozza, hogy a kat. akció erőteljesebb kiépítése érdekében

a kongresszus az erre illetékes tényezőket kérje fel a szlovenszkoói országos magyar kat. nagygyűlések minél előbbi intézményszerű létesítésére. A kongresszus az indítványt magáévá tette.

* * *

A következő előadó Schalkház Sára szoc. testvér volt, aki a kat. leányifjúsági mozgalmat ismertette. A leánymozgalmak célja katolikus magyar modern nőket adni a kisebbségi magyar életnek. Előadásában rámutatott, hogy a magyar katolikus nőtársadalom megszervezésére egy kat. nőszövetség létesítése kívánatos. Erre az első lépések már megtörténtek. Az előadó ezenkívül beszámolt a leányklubok és leányegyletek eddigi munkájáról.

Szalay Ferenc indítványozza, hogy

a kongresszus a női kat. akció vezetőségének a mozgalom kiegészítése céljából ajánlja:

1. Kívánatos volna, a női kat. akcióba a ma még elhanyagolt földműves leányifjúság intenzívebb szervezése.

2. Kívánatos volna, hogy leánykörök segédkezzenek a népiskolás gyermekek akciójában (pld. mesedélutánok rendezése, játékdélutánok tartása és általában a gyermekek iskolán kívüli nevelésében és oktatásában).

A kongresszus az indítványt elfogadta.

Kulturförekvéseink.

Előadta: Sztranyovszky György.

Csaknem három éve annak, hogy Prohászka nevével zászlót bontott az ifju katolicizmus. Tavaly nyáron már első kongresszusát tartotta s most három évi munkának tanulságát és eredményét szűri le, mikor lefekteti a P. K. egységes ideológiai alapjait és a jövőre nézve megállapítja kultúr és szervezési programjának irányát.

Nem fogja fel tehát helyesen a dolgot az, aki a kikristá-

lyosodás folyamatában új utak, elvek, irányok felfedezését véli a kongresszus feltáruló programjában. Ismétlem: a zászlóbontás megfőrtént s itt ma csak a meglévő ujrászövegezéséről, szellemtörténeti átértékeléséről, szervezési tartalomnak speciális formába öntéséről van szó.

Ez a tartalom, kulturánk, melyet számunkra ma négy adottság határoz meg: 1) katolicizmusunk, 2) magyarságunk, 3) szociális helyzetünk és 4) speciálisan: kisebbségi sorsunk. Ebből a négy forrásból fakad kulturprogramunk, hogy arányosan keveredve, mint keresztvízből, belőle szülessen meg az a nemzedék, melyre kaotikus korunk zürzavarából kivetődő, világmegváltó, roppant feladatok várnak.

1) A magyar nemzetet ért nagy megpróbáltatásban, melynek kisebbségi sorsba való szakadásunkkal mi voltunk passzív szereplői, első mozgalmaink nem érték le a fölfakadó problémák mélyéig. A nagy összefüggések útján csak most értünk el fölismeréshez: hogy az első magyar kulturkonceptióhoz menekülten újra a kat. egyház kultur-erejébe kell kapaszkodnunk. Míg Erdély a fransylvanizmus romjait ásta ki, hogy a kisebbségvédelem bástyáit emelje belőlük, mi szlovenszkoói magyar ifjúság 12 évi talajtalanlás után egyszerre döbbsentünk rá az elsikkasztott és ujrakövetelt igazságra: a kétezer éves katolicizmusra.

Halloftunk a katolikus világnézet nagyszerűségéről, érezzük, átéljük és ismerjük a bennerejlő kulturerőket. Ma az egyes elvek öncélúsága után a keresztény individualizmus, szolidarizmus, objektivizmus és akaratszabadság elfajulása után az út visszakanyarodik az eszmék keresztény szintézisébe. Ehhez az első kulturforráshoz ér el a modern ember útja. Az út nehéz. Belső harc eredménye ez a találkozás, az új pogányság, a modern szellem új szenttamási abszorpciója. A kiszélesedett világban újra felragyog a kereszt, a végtelen lehetőségek szimbóluma, az isteni centrum minden irányu, mindenkit elérő kisugárzása.

Ez az állandó sugárzás, rezgés hozta mozgásba a ma emberét és jelentkezik a mai ifjú katolicizmus aktivitásában. Ez az aktivitás a szenvedő kisebbség lelkében még inkább az egyetemesség vágyának és követelésének hullámaival korbácsolja fel, az egyetemes emberi megoldás partjai felé. Megfővesztő ez a vonala a kulturpolitikának az orosz kommunista, bolsevista világban is: a világ elnyomottainak szolidaritás-eszméjében. De szeretet egyenlősége helyett ez a harc a gyűlölet egyenlőségét hirdeti és vakon egy nevezőre hozza a keresztény, a nemzeti, a szociális szellemet, ennek látszathordozójával a polgári kapitalista világnézetrel. Álaszkétizmus-sal, fanatikusan a materialista világnézet jegyében indul ez a harc, látszólag az elfajult formák, de valóságban a tartalom ellen. Így hajítja az imperializmus a miatta szenvedő millióit a bolsevista, materialista propaganda antifikrisztus-malmára s kényszeríti arra, hogy benne lássák megváltójukat. Pedig kétségtelen, hogy ez a kulturbolsevizmus nemcsak a kapitalista

gazdasági rendet és az ezzel összefüggő politikai sovinizmust és katonai imperializmust támadja, valóságban nem is ezeknek ellensége, hisz ő maga csak más szerkezetű pandántja ezeknek, hanem az anima naturaliter christiánát és az emberi szellem belső értékeit akarja megsemmisíteni. *És itt találkozunk velünk*, akik az anyagias látszatvalóságon túl a természetfeletti misztikus jeleire mutatunk, az Istent hozva újra közelebb a földihez. Nem osztály és nemzet harc, nem polgári idill és kaotikus expressionizmus a mi kultúrérzékünk tapintása, hanem az Isten antennáinak kifeszítése a fölöttünk hallgató örökkévalóság hullámainak felfogására. Az ember átmenelése a földön csúszó hulló-élet bárgyúságából az isteni atmoszférába. Azzal a szándékkal, hogy a földi ember legközelebb kerüljön Istenhez, aki minden kultúrának summája és torkolata.

Ezen a felismerésen át a magánügygé züllesztett vallástól illetve vallástalanságtól az út így oda torkollott, ahova kellett hogy jusson: az egész életégyenletnek száz százalékosan a katolicizmus jegyében való megoldásához. A liberalizmussal, kapitalizmussal, a különféle átkeresztény kurzusokkal lejáratozott igaz keresztény kultúrának felidézése, az ebből folyó legáltalánosabb programunk. Megbizonyítása annak, hogy a társadalmi igazság temploma nem materialista és atheista alapon fog felépülni, hanem a kereszténységet leghatározottabban képviselő katolikus egyházunk tanítása szerint. Megváltozott idők követelik, hogy ez az ideológia ne maradjon továbbra is hatástalan az élő valóságban, hanem testet öltson, ne csak parádés címere és cégére legyen a magát kereszténynek való kultúrának, hanem vére-velejébe oltott széruma, ne csak akadémikus viták és programszerkesztések alkalma, hanem gyakorlati munka. . . .

A hivatási szervezetek, a katolikus akció, a quadragesimo anno szellemében így indult meg már tavaly az orvosok, tanárok, tanítók szervezkedése és ez a munkaterv folyton tárgul, hogy majd beleforkolják az egész magyar kisebbségi nemzettestbe.

2) **Ezzel a kultúrával találkozik a magyar őseredetű kulturfakadás**, hogy ezt eleinte elnyelve, de később arányosan legyűrve az egyetemes emberi értékek közt biztosítsa számára a helyet. *A magyar kultúra így a kereszténység szárnyain emelkedik a Széchenyik. Prohászkaák magasságáig.* Mindkét alternatíva: a magyarság kereszténység felvétele előtt, nemzeti életet és ebből kifolyólag már bizonyos kultúréletet élt. Gondviselés rendelte, sui generis értékek hordozója volt még a szt. istváni kultúrkoncepció előtt is. Ez a magyar lelkiség történelmében, nyelvben a kultúrélet minden vonalán továbbra is megtartotta sajátosságát. Hozzá tartozik az emberiség teljességéhez, Isten elgondolása és akarata, elhivatottságában senki és semmi más nem pótolhatja, nem helyettesítheti. E tény egy az élet értelmével és ezért nem vitatható. *A katolikus magyar így csak magyarmódon lehet az emberi élet tényezője, a katolikus kultúra hordozója.* Ebből következik programunknak az a pontja, mely

a történelmi, a nemzeti öntudatnak elmélyítését követeli a nemzeti történetnek hazugságtól mentes, objektív, szabad és teljes megismerésével, tanulságainak jövőnyitó konkluziójával. Nemzeti öntudatunk, magyarságunk, nacionalizmusunk a keresztiség vizében megneemesült. Nem ismerjük az imperializmust, mi csak egyenlő jogokat, szabadságot, életet, levegőt akarunk. A felebaráti szeretetet, ellenségszeretetet hirdető katolicizmus nemzetekfölötti etikája nevében harcolunk a nemzetek egymásközötti megértéséért. És ha az igazság türelmetlen is, forrását fojtva a sovén gyűlöletre is csak a szeretet kifartásával válaszolunk.

Igy lesz magyarságunk kultúrirányunk második nagy eredője, s ezen az irányon át a cél itt is az igazságból táplálkozó életlehetőség: a nemzetek szolidaritásában egyenlő nemzetélet. *Ennek első állomása talán az új Germánia, bolsevista Oroszország és pravoszláv bizantinisztikus Balkán között külön szerepre hivatott, békére, megértésre, igazságosságra és szabadságra épülő Közép Európa lesz.*

3) Szociális adottságunkból táplálkozó kultúrprogrammunkban néhány század mulasztását akarjuk és kell helyrehoznunk. Akarjuk, mert életbenmaradásunk függ ettől, kell, mert így parancsolja katolicizmusunk. A diagnózis itt a legszomorúbb, hiszen egészséges kultúrpolitikának csak az anyagi és szellemi erők párhuzama lehet az alapja. Az elnyomó imperializmus és kapitalizmus pedig mindjobban a proletársors egyenlőségébe nyomorítja középosztályunkat, tengődő felsőosztályunk pedig a minden mindegy agóniájában egykedvűen készül a végre. *A nemzetélet, a kultúrelvet új hordozót kap: a paraszt és munkásosztály nagyrésztben szintén proletár tömegét. E proletár tömeg számára a szerep új, ismeretlen. A történelmi osztályok kezében van tehát a helyzet kulcsa: vagy együtt halni a kultúrával, vagy a végső pusztulás előtt azoknak adni át, akik, mint Aeneas hősei a római penáteseket magukkal viszik azt az új világba. A dolgok természetes rendje szerint tehát a történelmi osztály szerepe itt átváltozik az egységes társadalom az egyéredű népközösség szellemi vezetésévé és osztálytalan érdekekkel a dolgozók társadalmának szellemi munkáskádere lesz.*

A helyzefelismerésnek ezen pontjaira kell ráfektetnünk kultúrpolitikánk, programmunk vonalát. *Iránya a nevelés lesz.* Célja: hogy a magyar paraszti őstörzsbe, a munkás tömeglélek mély indulataiba beleoltsa a keresztény kultúra megteremtő jőlfogamzó, nemes szemeit. Kenyérharcnak fásultságából, vér és verejtek hosszú adózása után a proletár sors megváltásával az egymásra-találás pillanatában, ez lesz e mostoha nemzetfrész régen várt és régen megillető legszebb jutalma. És ez lesz a haldokló történelmi osztály új életre és új szerepre születése.

4) Végül kisebbségi sors-adottságunk azt jelenti, hogy ezt a három eredővonalat erősebben, vastagabban húzzuk meg. Ha gyakorlatilag módosításokat követel, általá-

nosságban csak kihangsúlyozást, százabb-száz százalékot jelent, közelségénél fogva pedig a legnagyobb realitást. A komorság alapszínét, itt ott reménytelenségét, de a katolikus renaissance szociális és eszmei tartalmának asszimilálásával jelenti az aktivitás följokozódását is. Ha a katolicizmus szupernacionalizmusa megtanított a nagy összefüggések gondolatára, a „Sub specie aeternitatis” végtelen ideális távlatait nyitotta meg; nemzeti kisebbségi életünk a hideg földi realitások keretét vonja körénk és a gyakorlat sivár hétköznapi apró részletmunkáira int. Ismét olyan arány, mely harmóniájával az objektivitás legmagasabb fokáról konstruálja kultúrpolitikánk irányvonalát. *De nagyságot, történelmi jelentőséget ennek a ketrecszűk keretnek éppen e három kultúráram találkozására fog adni, a végső feszültség kiegyenlítődésekben.* E nagyszerű találkozásnál ma még nem tudjuk, melyik lesz a legnagyobb, a döntő élmény: őseredetibe oltódása, a tömegekkel való találkozása, a magyar kultúrájának, vagy pedig a keresztény szellem szintézise a föld és gép emberének mai szellemével, — a mélyből jövő tömeglélek indulatának, a paraszti őserőnek találkozása a kiválóságok átértékelt lelkiségével.

Itt kell azután még valami mást is kiemelnünk. Szociális adottságunkból jutunk el ahhoz a tételhez, hogy maga a nép, a kollektívum szűk atmoszférájú kaszárnya-élet filozófiája még nem lehet öncél, hanem csakis az a kultúrprodukción, mely életéből mint lelki szellemi felének kiteljesülése realizálódik. De a kisebbségi sors adottság a dolgozók társadalmának eszméjén át tovább vezetett ahhoz a felismeréshez, hogy a nemzeti kultúréletben való passzív önkielégülés sem nemzeti teljesítmény.

E kultúrforrások fakadása elapad azonban, ha megfelelő eszközökkel nem óvjuk az eliszapodás vagy ellenséges gátlások elől. Az eliszapodásnak ez a folyamata indult meg a protestantizmus szétfolyásával — gondoljunk itt a kapitalizmus weberi megokolására — továbbá a reformáció szülte gondolkodással, a szubjektívizmussal, egoizmussal, individualizmussal, liberalizmussal. Az ellentét a katolicizmus belső tartalma és külső érvényesülése között folyton nőtt. Ma pedig már ellenségei ellen is két fronton kell küzdenie, két tűz között, a kispolgári kapitalizmus és bolsevista kollektívizmus szelleme ellen. Sőt még a kultúra termelő eszközeiért is kell harcolnia.

E kultureszközök közül a legfontosabb, az iskola rendszer egész apparátusa, a nevelés ma az állam kezében van. A legfőbb állam alkotmánya módosít ad azonban, hogy polgárai a demokrácia elve értelmében és a parlamentális rendszer útján kultúrörekvéseiket érvényesítsék. Ebből következik, hogy katolicizmusunknak érdeke és kötelessége, hogy politikában képzett harcosait küldje a közélet csatafőrére, a parlamentbe. Annál is inkább, mert a közélet elvi döntő fóruma egyébként is feltételeit adja a kultúra fejlődésének akkor, mikor más téren is, mint pl. a jogalkotás, szociálpolitika, családpolitika

téren nyul bele a kulturális életbe. Az az elfévelyedés, mely a katolicizmust vissza akarja parancsolni a kafakombák csak belső hitéletébe, helytelen. Mert azoknak, akik a másvilág Isten-házáról, a menyországról prédikálnak és belátják, hogy ehez földi házakat is kell építeni, észre kell venniök, hogy a parlament, a gyár, a főzsde lassan Isten házai fölé emelkednek. — Kisebbségi szempontból pedig kétszeresen fontos ez, mert *a kisebbségi nemzettestnek a közélet számtalan gyakorlati teréről való igazságtalan kiszorításával, elvei érvényesítésének egyedüli foruma a parlament és egyedüli eszköze a jog maradt.*

Míndez egyformán vonatkozik azokra a kulturtermelő eszközökre, melyeket az állam sajátított ki magának, így pld. a rádiót is. És áll azokra is, melyeket a közös kisebbségi sors szabta érdek követel magának a nemzetélet fenntartására, az erők összefogásának címén. Ismétlem: annak a nemzetéletnek fenntartására, mely megjelenési lehetősége és hordozója a mi katolikus kultúránknak. Ez kötelez arra is minket, hogy a kisebbségi kultúrszervekbe bekapcsolódjunk, de csak addig, míg ez nem sérti a katolikus érdekeket.

A kultúra termelőeszközei közül kétségkívül ma a sajtó a legfontosabb. Már Carlyle módja, hogy ami a középkorban volt a pápa, a püspök, a zsinat az ma egyszemélyben a sajtó. Fontossága azóta meghatározódott, de sajnos kisiklott hivatása vágányairól és kicsuszott a keresztény érdeklődés köréből. *Ma már új keresztes hadjáratokra van szükség és új keresztes lovagokra, kik acél helyett ölbetűkkel harcolnak majd ki a szentföldi zarándoklás átértékelt szimbolumát, a modern Krisztus követés útját!*

Szűkebb kisebbségi szempontból — ami a gyakorlati munkát illeti — a sajtó centrális irányítása kultúrpolitikánk programja. Az Új Élet ezzel a kérdéssel bőven foglalkozott, ismétlésbe nem bocsátkozunk. Kihangsúlyozom azonban azt, hogy ahogyan igazi és igazán hódító erjű katolikus sajtónk legyen és lehessen, gondoskodnunk kell katolikus írók és újságírók neveléséről. Az Új Életnek és az egész kisebbségi magyar kultúrának ez a legégetőbb problémája, mely sürgős megoldást követel. Itt ufalok az irodalmi munkatervre, melynek előadása után alkalmunk lesz a gyakorlati részletmunka tervezetébe is belepillantani.

Még csak a könyvtárpolitikát említtem meg. A cél, mint azt már szintén megállapítottuk az Új Életben, katolikus központi mozgókönyvtár berendezésére irányul. Ez a könyvtár elsősorban szakkönyvtár s mint ilyen alapja annak a feladatnak, melyre a Prohászka Körök mai kerete az egyetemi ifjúság körében vállalkozik, mint feladatának első állomására: katolikus élcsapat, szellemi vezetőség kiképzésére. A Prohászka Körök munkája azonban saját eszméinek volna cáfolata, ha önzően csak a maga kultúrigényét elégítené ki és nem számolna a magyar kisebbségi társadalom főbb összetevőivel: az iparossal, munkással és paraszttal. Könyvtárpolitikánk ez az útja a legnehezebb. Mindenki megérzi annak a

megállapításnak sulyát, hogy olyan aktuális katolikus irodalmunk, mely ebből a rétegből eredne, vagy ennek a rétegnek szólna a maga nyelvén, nincs. A program első része tehát ennek kialakítása lesz.

*

Igy jufunk el odáig, hogy az ellenfél felkészültségével legalább is egyenrangúan vértezett bajnokai lehessünk a magunk igazságának. Mert birtokunkba kell vennünk a modern főmegnevelés minden eszközét, a sajtót, irodalmat, filmet, rádiót, színpadot, hogy egyenlő erővel vehessük fel a versenyt a vallási közöny és vallástalanság büszke katedráival, ezertorkú megafonjaival.

Mindezzel sok kitarító munka után érhetünk el végső célunkhoz, az ember boldogulásához. Ehez az építő munkához emberekre van szükség, tiszta eszű és szívű, átfogó szellemű lelkekre, akik egészséges kritikával látják a meglévőt, a lehetőségeket, de akik ezen túl nem a ködök világának homályos látású csatlócai, hanem ráfüggesztik fénylő szemüket a távolabbi eszményekre is, amelyeket életükkel és alkotásaikkal realizálni hivatottak. Lelkekre, akikben az apostoli munka szent nyughafatlansága tüzel, akik céltudatos és kitarító akarattal építenek, szeretetből, önfeláldozással alkotnak. Erkölcsi kvalitások, lelki műveltség, szellemi előkelőség embereire erős, jellemes, teremtő egyéniségekre, szociális emberekre, akik megértéssel tudnak együtt, személytelenül dolgozni, a közösségért élni és halni benne. Harmonikus emberek, akiknek lelke, mit Isten lehelt beléjük, tud rezonálni ennek az ősi egésznek rezgéseire, akik az intuíció idegszálain megsejtik ennek a rokonságnak végtelenségét szeretetben, mindenhatóságban, tudásban, jószágban, igazságban és az Isteniség kinyilatkoztatott értékrendjét beleviszik életükbe és munkásságukba. Szabad, a lehetőségekben egyenlő, demokratikus de egyenként lelki arisztokratikus szellemekre, akikben megvan az erő az eszmék megtestesítésére. Ha mozgalmunk frontján ilyen embereket tudunk majd felsorakoztatni, akkor a kisebbségi kereteken túlnövő, világgraható kultúra bölcsőjét ringatjuk és benne az új emberét is.

Ez az ember-ideál nem a kispolgári szellem nyomorékja lesz, sem a bolsevista kollektívizmus csorda-embere. A hús és vér lélektelensége és kollektívizmus ál-aszkéta szelleme helyett, — benne halhatatlan lélek tüzel. Ez az ember az lesz, mivé teremtődött: az Isten képére és hasonlóságára.

És új lesz a társadalom is, a közösség, mert a kollektivitás felé a szellemiség erre érett fokán és mindenképen az egyén lelkén át vezet az út . . .

Ez kultur törekvésünk végső állomása: egyenlőség a nagyságban, erkölcsben, szellemben, léleekben, egyenlőség a szeretetben. Az új közösség, mely nem a quantum csürhéje lesz, hanem kvalitások, szellemi arisztokraták demokráciája.

III. rész.

Kultúrprogrammunk

A tárgyisorozatban szereplő előadások megjelenése előtt Kovács Gyula fülépküspöki-i káplán emelkedett szólásra. Üdvözölte a kongresszust, majd kérte, hogy a prohásztkás intellektuelek keressék a kapcsolatot a falusi ifjúsággal, melynek épp a mostani időkben van nagy szüksége támogató barátokra. Ezután beszámolt a rozsnói egyházmegye magyar katolikus földműves ifjuság megmozdulásairól, melynek eredménye volt a losonci ifjúsági konferencia és a most megindult Kat. Ifjú c. lap. Köszönetet mond a vele együtt dolgozó prohásztkásoknak a falusi ifjúság érdekében kifejtett munkájukért.

Jogászok
munkaprogrammja.

Előadta: Rády Elemér.

Midőn kulturális programmunkat ezen kongresszusunk alkalmával kidolgozzuk, az az elgondolás vezet bennünket, hogy *a kisebbségi élet realitásaiból kiindulva, etikai, belső megalapozottsággal hajlandó a kisebbségi magyar munkába beállani és vállalni annak minden terhét.*

Ezen célkitűzésünkben kiindulva és a jelenlegi kisebbségi viszonyokat kritikus szemmel vizsgálva, logikusan oda kell jutnunk, hogy *egy egészséges és reális kisebbségi munka megteremtéséhez új emberre, új embertípusra van szükség.*

Anélkül, hogy kisebbségi társadalmunk mai helyzetéről bírálatot kívánnék mondani, le kell szögezmem, hogy az a generáció, mely az államfordulat után, talán akarata ellenére, a kisebbségi magyarság társadalmi, kulturális és politikai életének vezető pozícióiba került — tiszteltetreméltó kivételktől eltekintve — oly mentalitásban nevelődött, oly korak a szellemét reprezentálta, mely egy független államiságot élő nemzet keretén belül megálhatta a helyét, mely azonban egy egész más életviszonyok közé került kisebbségi, bár tekintélyes számu, de mégis néptöredék élelfeltételeinek nem felelt meg. Régi igazság u. i., hogy más attitűdök kellene az uralkodáshoz és más módszert kíván a hatalomnélküliség. Kisebbségi életünk első generációja, mely az államfordulat idején volt férfikorában, egy húsz milliós nemzeti Magyarországgal liberális eszmekörében élt. Mondjuk meg nyíltan, hisz a mai magyar szellemi élet nem egy kiváló reprezentánsa meg mérte már mondani: illuziókban ringatta magát. Midőn katasztrófászerűen a háború után az illuziók egyszerre szertefoszlottak, a megmaradt valóságba már nem tudta magát beleélni, s nem találta el azt a hangot, melynek hallatára olyan kisebbségi munka indulhatott meg, melynek célja, s mely egyúttal képes is erre, oly keretek létrehozása, melyben a kisebbségi népkollektívum gazdasági és szellemi erőit minden külső nyomás ellenére is meg tudja őrizni.

Ezt a hiányt azonban nem írhatjuk annak a generációnak etikai „tartozik” rovatába. Ma már egy évtized távlatából bizonyos objektivitással szemlélve az eseményeket, a történelmi igazság kedvéért is, le kell szögeznünk, hogy ez a generáció önzellenül és jóakarattal tette azt, amit tett. Hogy nem találta meg a megfelelő módszert, hogy idejét mult attitűdökkel lépett fel, az nem az ő hibájuk. Egy liberális ideológiában nőttek fel, melyben vatesznek kellett volna lenniök, hogy csak példának mondjuk: egy kisebbségi politikai alappilléreivé ne a történelmi szerepüket eljátszott dzsentrri vagy dzsentriskedő hivatalnokosztályt tegyék, hanem a kisebbségi élet legmegingathatatlanabb rétegét, a parasztságot.

A mi feladatunk azonban nem a meddő kritika, ha ezt tesszük, csupán az vezet bennünket, hogy kritikánkkal is dokumentáljuk, hogy mi, kisebbségi katolikus fiatalok *egy tisztultabb kisebbségi munka lehetőségeit kívánjuk*. A mi feladatunk a modern kisebbségi-magyar katolikus intellektuel típusának a kialakítása és szociális munkaterületének — a szó legágabb értelmében — kijelölése a kisebbségi nemzettöredék keretén belül, ennek világnézeti és nemzeti megőrzése céljából és az egyetemes magyar kultúréletbe való bekapcsolása. Minden ami ezen túl menne már nem a mi feladatunk. Célkitűzésünk nem negatív; milyenek nem szabad lennünk hanem pozitív: milyenek legyünk és mit tegyünk. Az előttem elhangzott referátum ismertette a Prohászka-körök szellemi mozgalmához csatlakozott magyar-katolikus intellektuelek általános kulturális munkaprogramját. Ennek a programnak a konturvonalalaiból egységes képpé tevődik össze a mi emberfípusunk ideálja és elvi célkitűzésünk: *a katolikus vallásunkban levő erők felhasználásával egy olyan embertípus kialakítása, mely biztos erkölesi alapokra helyezve életrendjét, szilárdan állhatja azt a harcot, melyet a mai kaotikus idök a modern embertöl megkívánnak*. A mi feladatunk a katolikus etikából a magunk számára életelvvé tenni azokat a tételeket, melyek az individualista én-ünk fölé és elé helyezik szociális én-ünket. *Első feladatunk tehát a magunk revíziója, saját én-ünk alkalmassá tétele a katolikus hit nyújtotta eszközökkel a társadalmi, szűkebben: kisebbségi magyar életre.*

Ezen előkészítő és alapvető munka után, midön már etikai és világnézeti fegyverekkel felszerelve állunk, további feladatunk ezt az újra értékelő munkát szélesebb rétegekben keresztül vinni. Mint intellektuális pályákon mozgó fiatal nemzedéknek, feladatunk teljes erőnkkel dolgozni egy olyan mozgalom kiépítésén, mely a kisebbségi néptöredék szellemi és gazdasági érdekeit szolgálja, melynek gyökerei a legmélyebb népi rétegekbe is lenyulnak, nem, hogy az életnedveket belöle elszívják, hanem éppen ellenkezöleg, a mostohább falajban vegetáló néphez ezt eljuttassák. Külső munkánk célja tehát a kisebbségi magyar néprétegek világnézeti öntudatosítása s itt kapcsolódunk be a kat. akció világmozgalmába, de egyuttal teljes bekapcsolása minden eröknek kisebbségi népünk szellemi és gazdasági érdekvédelmébe is karöltve mindazokkal,

akik ezen szándékunk tiszteletbentartása mellett hasonló jó-szándékú munkára hajlandók.

Ennél a munkánknál mindenek előtt *világnézeti sikunkon mozgó szakértelmiségekre van szükségünk*. Ennek előfeltétele, hogy mozgalmunk fő- és szakiskolákon mozgó fagjai saját szakmájuk tökéletes elsajátítására törekedjenek. Ez első és legfontosabb feltétele, hogy kisebbségünk számára hozzáértő embereket neveljünk s ez katolikus világnézetünkben következő nemzetünkkel és hitünkkel szembeni felelősségünknek a következménye. Kulturmunkánknak pedig feladata a szakműveltség világnézeti kimélyítése és fiatal intellektueljeinknek saját szakmájukkal összefüggő társadalmi munkába való beállítása. A fiatal katolikus intellektuel generáció tudatában van, hogy műveltségtöbbletével nem vonulhat az egyéni érdekmunka légüres terébe, hanem minden energiáját arra kell összpontosítania, hogy világnézetének társadalmi következményeit levonja, ezeknek a közéletben érvényt szerezzen s szaktudását a népi érdekeket védő nemzeti munka szolgálataiba állítsa.

Ezeknek az általános szempontú célkitűzéseknek az előrebocsátása után feladatunk jogászaink munkaprogramját kijelölni.

Talán ép jogi téren várnak ránk a legnagyobb feladatok. Szükséges mindenekelőtt *egész jog bölcseletünk újraértékelése és a jogászi hivatás helyes elbírálása*. A múlt évszázad mindent atomizáló pozitivistá szelleme a jogászi hivatást is lesöpörte arról a magaslatról, melyen állania kell, ha rendeltetését be akarja tölteni. A múlt század termelte ki a jogpozitívizmust, mely a jogalkotást függetleníteni kívánta az erkölcs isteni törvényeitől, a természetjogtól, ezáltal kivonta a jogrendszerek alól a szilárd talajt és levegőbe épített paragrafustornyokat alkotott s a gyakorló jogászoknak a paragrafus zsonglörködés antiszociális lehetőségeit nyitotta meg. A jogi normák felülbírálásának lehetőségét pedig szinte illuzorikussá tette, midőn az erkölcsi kritikát kiküszöbölte s a jogiformalizmus fellegváraiba vonult. Ez a szellem, párosulva az egyidőben fellépő liberális-kapitalista szellemmel és társadalmi renddel, az efikai talajról lesiklott jogalkotást azután saját képére és hasonlóságára úgy formálhatta át, hogy nem egy tételes törvényben szankcionáltattak a legantiszociálisabb elvek, nem is beszélve arról, hogy a jogpozitívizmus és kapitalista szellem házasságából született meg a magántulajdon szentségének az a törvényes szankciója, mely napjainkban a magántulajdonból fikciót tett, nincstelen tömegek reménytelen vágyainak célját.

A szociális követelmények lassankénti érvényrejutásával, főleg az utolsó másfél évtized alatt, a jogbölcséletben és a jogalkotásban ismét kezdenek megjelenni a természetjogi definíciók. Elég egy pillantást vetnünk tételünk igazolására a háború utáni alkotmányoknak szociális rendelkezéseire. Ezek a fel-fel bukkanó természetjogi definíciók a bizonyítékai, hogy a társadalom rövid időkre eltávolodhat a philosophia

perennis és az ebből leszűrődő ius perenné elveitől, de az elkalandozások tragikus következményei ismételten visszatérítik ide.

A multszázad katolikus jogászainak menthetetlen bűnei vannak, hogy a pápák határozott utasításai alapján nem szállottak kellő eréllyel szembe a jogpozitivizmus és az ezt kihasználó liberális-materialista-kapitalista szellem ellen. Ez a generáció — tiszteletre méltó kivételektől eltekintve — lekésett ezen a téren a kezdeményező munkáról s azok a természetjogi elvek, melyek napjainkban kezdenek a magán-, köz- és nemzetközi jog paragrafusdzsungelébe betörni, oly emberek kezdeményezései, kik nem állanak a kat. hit alapján s kikben a jónak és igaznak az akarása csupán az anima naturaliter christiana feltörése. Nekünk ugyan mindegy, hogy kik csinálják a jót. Seipel prelátnak mondotta: „Csak valósítsák meg, vagy kíséreljék megvalósítani a jót, Isten nem veszt semmit azzal, ha azok, akik a jót művelik, nem gondolnak rá. Mi azonban, akik gondolunk rá, hisszük és valljuk, hogy semmi sem történik Isten nélkül s annál inkább csodáljuk az ő nagyságát, ha látjuk, hogy olyanok valósítják meg szándékait, akik nem hisznek benne s nem akarják őt szolgálni.”

Azonban ezen túl kötelességünk kezdeményezőnek beállni az új társadalomépítő munkába és a természetjogban rejlő nagy elvekkel a kezdeményezés szerepét átvállalni.

Ép ezért egy új jogásztípusra van szükségünk, olyanra, mely tudatában van, hogy hivatása egyet jelent az örök törvények interpretálásával, tudatában van, hogy az ő feladata Isten törvényeinek az emberi társadalomba való beállítása. Ha a jogászi hivatást a merkanfil szellemű jogi zsonglórködés alvilágából kiemeltük s vissza állítottuk arra a magaslatra, melyen az Igazság szolgálatának misszióját végezheti, ha a jogászi *mesterséget* jogászi *hivatássá* tettük s ha oly embereket állítunk munkába, kik katolikus hitűeknek szociális következményeit hajlandók levonni, akkor a törvényhozástól a közgazdászton keresztül a gyakorló ügyvédig olyan társadalomépítő láncolatot kapunk, mely képes lesz a katolikus értelemben igazságos társadalmi rend kiépítésére.

Külön ki kell térnünk egy olyan katolikus-jogászi munkakörre, melynek ápolása kisebbségi helyzetűnkől következő speciális feladatunk. Ez a *nemzetközi jog* és ennek legújabb hajtása, a *kisebbségi kérdés és kisebbségi jog*.

A katolikus eszmék reneszánsza jogi téren sehol sem jelentkezett oly erővel, mint éppen a háború utáni nemzetközi jogban. — Midőn ezt leszögezem, nem az új nemzetközi jogi intézmények gyakorlati munkájára gondolok, mely a jogi alapról egyre jobban csuszott át a politika ingoványára. Megállapításom tisztán azokra az elvekre vonatkozik, melyek az új nemzetközi jogban új intézmények létrehozását tették lehetővé, mint amilyen maga a Nemzetek Szövetsége, a nemzetközi döntőbíráskodás, a munkaügyi hivatal stb. Ezek az esz-

mék — bár nem katolikus részről vezetettek a megvalósításhoz — mégis a középkori és kezdődő újkori katolikus nemzetközi jogászok így Victoria, Las Casas, Suarez stb. eszméinek reneszánszát jelentik s már ezért is a katolikus jogászok fokozott támogatására szorulnak.

Különös figyelmet érdemel részünkről a kisebbségi jog tanulmányozása. Senki olyan szellemi tartalommal nem foglalkozhatik ezzel a kérdéssel, mint a katolikus jogász, kinek a természetjog hatalmas szellemi rezervoári nyújt. A kisebbségi joggal való foglalkozás a mozgalmunkhoz csatlakozott jogászok etikai kötelessége. Kisebbségünk kulturális és gazdasági erőinek a megőrzésére szükségünk van olyan jogi normákra, melyekhez most, midőn Európa-szerte diktatúrák tűnnek fel, ragaszkodnunk kell, melyek azoknak a minimális lehetőségeknek, melyek nemzeti életünk megőrzéséhez szükségesek, nyújtanak jogi védelmet. A kisebbségi jogásznak tehát tudományosan kell felkészülnie a kisebbségi jogvédelemre, a természet- és tételes jog egész fegyverzetét birtokába kell vennie, az egész kisebbség védelmi problémakomplexust fel kell dolgoznia, hogy azt a felelősséget, melyet a kisebbségi sors rótt ránk vállalja, nemzetkisebbségünk organikus tagja legyen.

Különösen itt Szlovénzskón időszerű ezt hangoztatnunk. Mert míg erdélyi magyar testvéreink részéről már ezen a téren is értékes munkát könyvelhetnek el, addig nálunk 15 kisebbségi sorban eltöltött esztendő alatt a kérdésnek jóformán egy komoly, tudományos alapokra fektetett feldolgozásával sem találkoztunk. Ennek a hiánynak a kitöltését ismét a fiatal jogász generációnak kell vállalnia, elsősorban pedig nekünk, kik a kérdés tudományos ápolásához a természetjog többletével tudunk hozzá kezdeni.

Ezeket az általános problémákat tartottam szükségesnek előre bocsátani, hogy kongresszusunk elé a következő határozati javaslatot terjesszem és kérem ennek jóváhagyását.

A Prohászka Körökhöz csatlakozott fiatal katolikus magyar jogász generáció tételes jogrendszerünk megismerése mellett feladatának tekinti a természetjoggal való tudományos foglalkozást. Hivatását kisebbségi helyzetünkben úgy kívánja betölteni, hogy az individuális érdekek mögött meddővé lett jogász-hivatást ujjaértékeli és egy olyan új jogásztípus kialakításán fáradozik, mely tudatában van, hogy feladata az igazság szolgálása, hite, világnézete és nemzete érdekében. Ezen célja elérésére a természetjog elveit szakkörökben és a széles néprétegekben propagálja, hogy ezáltal egy egészséges jogi felfogást teremtsen meg.

Gondoskodik, hogy az egyetemes magyar fiatalság is megismerje a természetjog elveit és ezért amellet, hogy a Prohászka Körök gyűlésein a kérdésbe állandóan felszinen tartja, az általános magyar ifjúsági egyesületekbe is a kérdésről előadokat delegál és sajtóunkban időnként a kérdésről tanulmányokat helyez el.

Különös feladatának tekinti a kisebbségi életünkkel kapcsolatos jogászai problémák tanulmányozását. A Prohászka Körhöz csatlakozott jogászok ezért feladatukká teszik:

a) Azon természetjogi tételek tanulmányozását, melyek a kisebbségvédelemmel összefüggésben vannak.

b) Azon nemzetközi-, köz- és magánjogi tételes törvények tudományos tanulmányozását, melyek kisebbségvédelmi vonatkozással bírnak.

c) Azon kisebbségi problémák tanulmányozását, melyek bár nem kimondottan jogiak, de a jogász-hivatással közvetve összefüggésben állanak.

(Pld. gazdasági szervezés, szövélkezeti kérdés, statisztikai kérdések, kisebbségvédelem fejlődése stb.).

A Prohászka Körök jogász tagjai az egyetemes diákérdekvédelmi szervezetekben igyekeznek oda hatni, hogy ezen egyesületek jogiszemináriumai újjászerveztessenek és itt a kisebbségi jog tudományos feldolgozása megtörténjék.

Szükségesnek tartják az Egyház és állam viszonyának katolikus szellemű tárgyalását. Úgyszintén kívánatos ép azáltal, hogy a világiakat akarjuk a katolikus akcióban megszervezni, hogy a világi kat. jogászok a kat. Egyházjogot is tanulmányozzák.

Ezen munkájuk mellett tanulmány tárgyává teszik azon törvényeket és rendeleteket, melyek szociális vonatkozásuk folytán a szociális kötelességeinek tudatában levő fiatal jogásznak lehetővé teszik a széles népi rétegek érdekében kifejtendő érdekvédelmi munkát. Népünk számára pedig népiratainkban és néplapjainkban gyakorlati jogi tanácsadó rovatot létesítenek.

Ezért szükségesnek tartják a Prohászka Körök kebelén belül egy jogászszakosztály létesítését.

Szükségesnek tartjuk, hogy a csehszlovák egyetemek jogi vagy filozófiai fakultásain katolikus tanszék állíttassék fel a kat. természetjog, valamint állam- és jogbölcselet számára. E célból felhívással fordulunk az összes csehszlovákiai katolikus főiskolai és kulturális egyesületekhez.

Ezen javaslatom általános keret, melynek megvalósításával sikerülni fog — azt hiszem és remélem — egy olyan szakértelmiséget állítani a kisebbségi munka élvonalába, mely amellett, hogy saját szakmájában komoly felkészültséggel rendelkezik, magáévá teszi azokat a tudnivalókat, melyekkel vállalhatjuk a kisebbségi munkát, oda tud állani széles népi rétegeink mellé s azokat az eszméket, melyeknek hirdetésére és terjesztésére vállalkoztunk Prohászka szellemében fogja diadalra juttatni.

A kongresszus az indítványt elfogadta és a jogászok munkacsoportja vezetésével Rády Elemért és Sztranyovszky Györgyöt bízta meg.

Az új tanári generáció útja.

Előadta: **Siklossy Imre.**

Kulturpolitikánk a kulturforradalom: egy új ember kinevelése, a polgári erkölcsök megsemmisítése, helyette a természetjog és az ezzel tökéletes harmóniában levő isteni etikának tudatosítása az, amely a jövő keresztény társadalmunk nélkülözhetetlen alapját képezi.

Úgy a filozófia, mint a pedagógia történeti szemlélése azt mutatja, hogy minden rendszert határozott szellemi irány előzött meg, a fejlődés története pedig extrémákról tesz tanubizonyosságot. Ma elérkezettnek látjuk az időt, hogy az extrémák szintézisén dolgozzunk. Akár a nagy perspektívák, akár a mai kis körű diákpolitikánk vizsgálása azt mutatja, hogy ez a szintézis közeledik a csaknem kétezzer éves keresztény világnézethez, az abból eredő szociális individualizmushoz, egy keresztény, öntudatos társadalmi rendhez, egy keresztény értékeméleten alapuló gazdasági nacionalizmushoz.

Az új tanári nemzedék feladata kitermelni azt az új generációt, amely megvalósítja, továbbfejleszti és tökéletesíti a fenti elgondolást.

A legközelebbi kérdés már most, hogy melyek azok a vonások, melyek jellemzik az új embert:

Az öntudatos keresztény, az objektív igazságokat hívő és valló, az erkölcsi normákat átértékelve becsülő altercentrikus ember. A kialakítandó ember „új” volta az öntudatos jelzőn mutat. Tehát a tudatos jó és a tudatos rossz dümonikus harcából kikerülő ember lesz az új típus, mely kultúrforradalmunknak végeredményét fogja jelenteni.

Amint az Ogino-Knaus teóriának nem abban rejlik nagy jelentősége, hogy nem fog véletlen-gyermek születni, ami a testileg egészséges, embertípus megteremtésének legfőbb kritériuma, úgy egy egészséges lelki-életnek alapját az egyéni életnek tudatos valórtizálása nyújtja az összes társasfonatok tekintetbevételével.

A kultúrforradalomnak, amely lényegében egy generáció önfeláldozásával, egy generáció egyéni boldogulásának teljes odaadásával történik, leghatásosabb eszköze a szervezkedés mellett, az iskola.

Egyrészt az a körülmény, hogy a mi generációnk s ugyanúgy minden generáció, mennyire várta tanárjától a nevelő-kezet, mennyire várt feleletet sajátos problémáira s a mi generációnk sajátosan milyen keserű csallódással hagyta el az iskola padját, teljes súlyával azt a tanulságot nyújtja, hogy a nevelő nem állhat meg, a nevelő a maga korának szellemével elérni semmit sem tud, hanem csak akkor ha mindvégig megtartja szellemi frissességét, ha mindvégig érdeklődéssel tudja figyelni az újabb meg újabb problémákat és tökéletes igyekezetével megoldást keres ezen problémákra, de nem a maga, hanem a növendékel szempontjából és azok számára. Tehát a mindenkorl nevelőgeneráció ismerje fel a keze alatt lévő új generációnak új perspektíváit, hogy ezáltal ez az egészen új társadalmi, kulturális és politikai viszonyokba felkészülve, a maga helyét megállva kerüljön.

Ezen munkának gyakorlati kezdetét abban látom, hogy a tanár növendékeit öntudatosná teszi a maguk sajátos feladataival szemben, és ha a tanár munkáját azzal kezdi, hogy tudtára adja növendékelnek, milyen szerencsés korban élnek és mennyire az ő vállalkra nehezedik egy tökéletesebb emberi együttműködés minden irányú lehetősége és ha a kezdet kezdetén rámutat arra, hogy bármely életpályán milyen órlási lehetősége van annak, hogy növendékel egyenként és együttesen hozzá járuljanak az új, kellően megvilágított perspektívákhoz, és ha megérzi a növendék, hogy mennyire tisztán lát és önzetlenül érez a tanárja vele szemben, egész biztosan megnyerheti teljes egészében az új generációt az új eszméknek.

Ezen pedagógiai alapelvnek nagyfontosságú kiegészítése, hogy a tanár azzal az elvvel induljon el pedagógiai pályájára, hogy ő van hivatva növendékel jövőjét megalapozni, a nemzetnek és az egész emberiségnek biztos, nemes tagot adni.

Számolnunk kell azzal, hogy a jelen új tanári generáció inkább existenciájának biztosítását, mint hivatásának nagy fontosságát és feladatait tartotta szem előtt, amikor pályáját választotta. Fokozott mértékben szükség van tehát arra, hogy szervezetségünkben nagy

sulyt fektessünk a nevelői hivatás nagy fontosságú feladataira, arra hogy a felsőközéptiskolákkal megismertessük a nevelői hivatás ezen új és nélkülözhetetlen szempontjait, hogy ezáltal az existenciális kérdés rovására elsőbrendűvé váljék az elhivatottság mérlegetése.

A szlovenszkói Iskolai viszonyok kritikájából látnunk kell, hogy iskoláink csak tanítanak, úgy látszik tudósokat akarnak kitermelni, de nem nevelnek és ezáltal a társadalmi élet jövő bázisa generációról generációra gyöngül. Ilyen körülmények között állunk mi ma itt, a jövő tanári generációja s józan kritikával azon erős elhatározással indulunk majd életpályánkra, hogy mindent, amit helytelennek találunk a mai körülmények között, restauráljuk és amit hiányzik ma, azt megteremtjük. Ez mindenek előtt szent ígéretünk elsősorban, a szlovenszkói összmagyar társadalomnak, mert a mi álláspontunk a nemzeti, az általános emberi nevelés terein a legkevésbé lesz felekezhetőség, hanem az összmagyarság, sőt az egész szlovenszkói társadalomnak jól felfogott érdeke.

A nemzeti nevelés terein mindenek előtt rá kell mutatnunk arra, hogy csak a szervezetségünk céltudatos ereje lesz képes iskoláink visszafejlesztését megakadályozni és meginkább itt rejlik annak a lehetősége, hogy iskoláinkat a mi sajátos iskolapolitikánk szolgálataiba állíthassuk. Fel kell szólítanunk a középtiskoláinkhoz csatlakozó szülői tanácsokat, tehát az egész magyar társadalmat, hogy hajthatatlan kitartással követeljük a magyar iskolaügynek elsőrendű jogát, amely szerint magyar iskoláinkban csak magyar nemzeti-ségű tanárok működhetnek. Ezáltal megakadályozhatjuk az elnemzetlenítés ezen formáját. Azon új magyar tanári generáció pedig, amely majd így elfoglalja a maga katedráját tisztába kell, hogy jöjjön azzal, mivel tartozik a magyar társadalomnak a magyar nyelvi és faji kulturának fenntartása és előbbrevívése terén.

Igy elsőrendű kötelessége lesz különösen a történelem és irodalom tanáranak a tankönyvet magyarozatával oly értelemben ki egészíteni, hogy a sajátos magyar társadalmi, kulturális és politikai fejlődés történelmi megvilágítása világtörténelmi vonatkozásban is azzal összefüggő egészet alkosson, hogy a magyar nemzet nagyjai egy nem öncélú, de erkölcsi nemzeti érzés kifejlesztésében, hatásos és eleven eszközökké váljanak. Szükség van továbbá arra, hogy legalább az osztályfőnökök saját osztályuk növendékeinek családi helyzetét megismerjék, hogy növendékkelvelel individuális kontaktusba jussanak. Ennek nagy fontossága a nemzeti nevelés szempontjától ottan van, hogy a szülők az iskola részéről érzett sérelmek orvoslását nem ottan fogják keresni, hogy gyermekeiket más ajkú iskolába iratják, hanem az osztályfőnök útján, akinek kötelessége növendékek érdekeit képviselni.

Amint a nemzeti nevelés a faji és nyelvi egységben az erkölcsi együttélésnek feltétlen szükséges bázisa, úgy teljes általánosságban a faji és nyelvi különbség nélküli életközösségekben az általános emberi nevelés képez abszolút szükséges alapot.

Az ember humanitása az ő személyességében rejlik. Az ember személyt tudatának felébredése nem a dologi világgal való szembenállás által megy végbe, hanem az őt megszólító második személy

által. Itt kezdődik az emberi szellemnek fölérendeltségi viszonya a dologi, tárgyi világgal szemben, felemelkedése a természeti állapotból a kultúrállapotba „Die Existenz des Ichs ist in selbsten Verhältniss zum Du gegeben“ — mondja Etner és ennek a „te“-nek megszemélyesítője maga az Isten, mint abszolút személy. Ehhez a végeredményhez kell jutnunk akár történeti úton, akár dialektikai vagy metafizikai úton keressük az első személyi vállást. Az általános emberi nevelés tehát kétségtelenül ott kezdődik, hogy az ember személyiségében való személyi volta tudatossá legyen. Tudatossá legyen az, hogy ezen személyi volta nem az önerejében, hanem a teremtés megszólításában rejlik és hogy a személyiség fenntartása csak a társas élet állandó társas fonataiban válik maradandóvá.

A hely szűke miatt a legfontosabb társas fonatok részletes tárgyalásából kiragadva az érzékelést és a jelentéstadó funkciók társas fonatait, melyek a kultúrában és vallást közösségekben nyilvánulnak meg, ezek legnagyobb jelentősége az új tanári generáció didaktikai működésében nyilvánul meg.

Fontossága abban rejlik, hogy az egyes tudományok megismertetése nem lehet öncél, hanem szorosan bekapcsolódik az általános emberi nevelésbe, olyaténképpen, hogy az egyes tudományok nem mint szeparált, más tudományoktól független kultúrjelenések, hanem valamennyi tudományágnak mint egy összefüggő egésznek alkotó elemei jelentkeznek. Ezzel kapcsolatos továbbá az a tény, hogy a speciális nemzeti kultúra felett áll egy általános emberi kultúra, mely a különböző nemzeteket egygő olvasztja. Ezen általános kultúra viróit és nagyjait, legyenek azok bármely nemzet fiat, kell majd az új tanári generációnak növendékkelvel megismertetni oly irányban, hogy a nemzetek kölcsönös becsülése és tisztelése által menjen végbe a nemzetek folytonos közeledése.

Ezek azok az új szempontok, új utak kifejezve elvekben, melyet e helyen közölni tudunk.

A kongresszus ezután a következő rezolúciót fogadta el:

1. Kulturpolitikánk célja, hogy a nevelést a jövő keresztény társadalom kiépítésének szolgálatába állítsuk.

2. Pedagógiánk alapelve az, hogy az új generációt az emberi szellem értékes produktumainak közlése által önállóvá, jellemessé és harmonikus világnézetűvé neveljük.

3. A Prohászka Kör látja az ifjuságnak nagymérvű szekszuális aberációját, melynek következménye a nagy erkölcsi nyomor. Ezért szükségesnek látja, hogy az új pedagógus generáció intenzíven és szakszerűen foglalkozzék a szekszuálpedagógiával úgy teoretikus, mint gyakorlati szempontból.

4. A kisebbségi magyar ifjuságnak nagy része teljes világnézetű chaoszban van, aminek oka nagyrészt a világnézetileg heterogén összetételű tanári kar s ezért szükségesnek tartjuk a középiskola keretén belül a kat. ifjuságnak kat. egyesületekben való tömörülését.

5. A kötelező hitoktatás maradjon meg továbbra is a meglévő óraszámban, vagyis elítéljük azt a törekvést, mely a hittanórák számát csökkenteni akarja.

6. A hittanár legyen a középiskolás ifjuság lelki vezetője, aki megértve az ifjuságban rejlő természetes dynamizmust, ezt nem elnyomja, hanem felhasználja egy sztatikus kat. világnézet kiépítésére.

7. Szükségesnek tartjuk, hogy a kat. középiskolások számára évenként lelki gyakorlatok tartassanak.

8. Kívánatos, hogy az államnyelv extenzívebben, vagyis más tárgyak rovására több óraszámban taníttassék.

9. Követeljük, hogy a magyar középiskolákban csakis magyar nemzetiségű tanárok működjenek.

10. Kívánatos, hogy tankönyveink ne csak magyar nyelven irották, hanem magyar szelleműek is legyenek.

11. Tekintve, hogy pedagógus generációnk nem nevelődik világnézetünk szellemében, szükségesnek tartjuk pedagógiai kurzusok rendezését teológusok, tanítók és tanárok számára.

Mécs László indítványára a kongresszus kijelenti, hogy szükségesnek látja a szlovák elemi iskolákba iratott magyar gyermekek részére heti 2-3 órában a magyar helyesírás oktatását.

Czvank László felszólalásában rámutat, hogy a magyar nyelv- és irodalomtörténetnek az érettségi vizsgálatoknál fakultatív jellegűvé tétele káros következményekkel jár.

Sztranyovszky György felszólalásában pedig rámutatott, hogy a nem magyar tanárok egy egészen helytelen zsargon kifejlődését idézik elő.

A fiatal kat. tanítók programja.

Előadta: **Györy Kálmán.**

Az általános programot úgy érzem, nem is a tanítóknak kell elmondanom, mert hiszen mindnyájan tudjuk és érezzük, mi a kötelességünk kat. magyar népünkkel szemben. Ép ezért ezt a részt nagyon röviden ismertetem.

Az első kérdés volna az általános pedagógiai elv. Katolikusok vagyunk, Prohászka Köristák vagyunk, tehát itt nincs vitaalap, nincs gondolkozni valónk. Az egyetlen pedagógiai irány, melyet magunknak vállalhatunk és vallunk: a valláserkölcsl alapon álló pedagógia. Nevelői hivatásunknak csak úgy teszünk eleget s azt a munkát, melyért Isten előtt felelősek vagyunk, csak úgy végezzük el jól és lelkiismeretesen, ha a ránbizott emberpalántákat Istenfélelemre, katolikus öntudatra tanítjuk. Nem elég tehát a természetes hit kifejlesztése. Ezt a természetes hitet, mely minden ember lelkében bizonyos mértékben meg van, nem csak a lehető legmagasabb fokra kell kifejlesztetnünk, hanem ezt a hitet öntudatosítanunk kell!

Hiszen ma már általánosan elfogadott nevelési elv: a gyermek ne „biflázzon”, hanem öntudatosan tegyen magáévá mindent. A mai élet okvetlenül öntudatos tudást követel és ebből természetesen következik, hogy nem fogadjuk el a régi metodikai módszert sem, mely minden tétel elfogadását egyetlen egy alapon teszi kötelezővé: mért a tanító úr mondta. Ez az alap helytelen. A tanítónak valóban kell tekintélyének lennie, de ez a tekintélyelismerés is tudatos legyen a gyermekben. Legyen előtte a tanító tekintély azért, mert bebizonyította, hogy mindenhez jobban ért, mint a tanulók. Kell a gyermeknek véleménynyilvánítási szabadságot adni, mért csak ily véleménynyilvánításokon keresztül lehet megismerni a gyermek lelkét és tehetségét. Ezzel azonban nem mondom azt, hogy valósítsunk meg akár a cselekvő, akár a munka-iskolát. Hogy miért?

Egyszerű a felelet. Amíg egy osztályban 60—70 gyermek van összeszűkülve, addig egyik iskolatípus sem valósítható meg, mert 60—70 gyermekkel az egyéni foglalkozás lehetetlen. Valódi, a modern pedagógia igényeinek megfelelő tanítást csak akkor várjanak tőlünk, ha az osztályok maximális létszáma sem hetven sem pedig hatvan, hanem negyven lesz. Addig ki-ki valósítsa meg a modern iskolákból annyit, amennyit az adott körülmények megengednek. Ha majd az államok belátják, hogy a nevelésügy mindennél, még a hadügynél is fontosabb és a spórolást nem a közoktatásügyön, hanem a hadügyön fogják elkezdni, sőt be is fejezni, akkor a tanítóság be fogja bizonyítani, hogy vannak még ma is csodák. Nekünk azonban addig is dolgoznunk kell teljes erővel és kitartással, hogy magyar népünk kulturáltságát emeljük.

Az iskolai munkalehetőség tehát mindenütt más és más, az iskolán kívüli kulturális munkáknak azonban rendszeresnek, egységesnek kell lennie. Egyben szükséges, hogy a magyar kat. tanítóság minél nagyobb számban vegyen részt ezen céltudatos és egységes munkánkban. Épp ezért nem adok itt általános doktrínákat, nem mondok nagy frázisokat, hanem az „egyesülésben van az erő” igaz mondása alapján javaslom:

Alakítsuk meg a P. K.-ben a tanítók szakosztályát. Ennek a szakosztálynak tagja lehessen minden dolgozni akaró kat. magyar tanító!

A szakosztály szervezete és a közeljövőben végzendő munkája vázlatosan a következő.

1. A szakosztály centruma Ujvár és környéke. Azért, mert a magyar tanítóság zöme Dél-szlovénia nyugati részén van s ennek központja Ujvár. Ha esetleg a szükség úgy kívánná, lehet keleten is egy centrumot szervezni, de ez a helyzet további alakulásától függ.

2. A szakosztály minden tagja köteles falujáról pontos szociográfiai és kulturális beszámolót küldeni a vezetőségnek.

3. A vezetőség a karácsonyi szünetben megbeszélést tart, ahol a beérkezett jelentéseket egységesen feldolgozza, a beküldöket tagokul felveszi, egyben a jelentések alapján részletes kulturprogramot készít, amit a tagoknak szétküld, mellékelve a speciális helyzetnek megfelelő esetleges tanácsokat is.

4. A szakosztály tagjai ettől kezdve minden negyedévben kötelesek beszámolni a végzett munkáról.

5. Minden esetben, ha a tagok kétséges helyzetbe kerülnek, tanácsot kérnek a vezetőségtől a további teendőkre nézve.

6. A tagok munkájuknál sohasem tévesszék szem elől, hogy az ugyanott működő, de nem prohaszkás kartársakat munkájukba a lehetőség szerint bevonják és az idősebb tanítóság tanácsait kikérjék. (Ez nem jelenti azt, hogy az öregeket az új módszerű munka kérekkötőivé engedjék válni).

7. A szakosztály a jelen megbeszélés és kongresszus határozata szerint bekapcsolódik a kat. akcióba, s abban a falvakon vezető szerepet vállal, a központ irányítása alapján. Vagyis a kat. akció a szakosztályi központtal van elsődleges kapcsolatban.

8. A központ gondoskodik arról, hogy a kat. iskoláknál megüresedő állásokat lehetőleg a szakosztály tagjaival töltsék be. Ter-

mészetenes következnek ebből, hogy a tagok értesítsék a vezetőséget, hová adták be pályázatukat. A vezetőség viszont kellő kapcsolatokat létesít a plébániákkal és a kat. tanügyi tanáccsal.

9. A szakosztály vezetősége bekapcsolódik az „Új Élet-„Világosság” pedagógiai részének a szerkesztésébe.

Ez a következő módon történék:

A szakosztály tagjai szept. elsejével kezdődően minden negyed évben beküldenek pedagógiai és metodikai tapasztalataikról a jelentést. A vezetőség vagy ezekből egyenként (az erre megfelelőket, melyek magukban is adnak általános képet) vagy ezeknek alapján, összegezően, helyezne el legkevesebb egy gyakorlati pedagógiai, vagy metodikai cikket a Világosság egyes számaiban.

Ez azonban csak a munka egyik része lenne. A tagok ezenkívül is küldjenek be önálló cikkeket, melyek, ha a szükséges nívót elérik, szintén okvetlenül lehozandók a Világosságban.

10. A köv. évben a szakosztály megrendezi a magyar kat. tanítók pedagógiai kurzusát, hova a teológusokat is meghívja.

11. A kat. tanítók szakosztálya, karöltve, a P.K.-rel küzdjön az iskolai maximális létszám leszállításáért.

12. A tanítóság mindenütt, ahol eddig még nincs, szervezze meg a legényegyleteket és ezek keretein belül valósítsa meg az összeállítandó kultúrprogramot.

13. A legényegyletek tagjait oda neveljék, hogy megalakíthatók legyenek a szülők szövetségével minden faluban, s ott eredményes munkát tudjanak végezni.

14. Ugyanezen az úton kell a szülők szövetségének minél több tagot szervezni, s egyben fokozatos kultúrmunkával a tagokat oly kultúrnívóra emelni, hogy a szövetség nagyszerű hivatásának meg is tudjon felelni.

15. Ugyancsak a legényegyletek keretein belül kell megindítani a szövetkezeti szervezkedés propagandát, különös figyelemmel a gazdasági szövetkezetekre.

Ennek a munkának a legényegyletek keretein belül kell folytania, mert a fiatalság a legalkalmasabb réteg az új eszmék befogadására és megvalósítására.

Mivel okolom most már meg ennek a szakosztálynak a szükségességét és mi lesz az előnye?

Szükséges mert:

1. A P. K.-ben sok a fiatal tanító, de egyik nem tud a másiktól és nem képesek ép ezért egységes tanítói munkát kifejtetni.

2. Nekünk célunk, hogy a katolikus intelligenciát, de főleg a kat. nevelőket mozgalmunknak megnyerjük és munkánkba belevonjuk.

3. Emmínens érdekünk, hogy a magyar falu helyzetét egész valójában és alaposan megismerjük. Ezt vándorlással elérni nem tudjuk. A fent vázolt módon azonban igen.

Előnye:

1. Pontos adatokat kapunk a magyar falu helyzetéről.

2. Meg van a lehetőség, hogy a kat. tanítóság minden dolgozni kívánó tagja beléphessen a P. K.-be és ott a neki legmegfelelőbb irányban dolgozzék.

3. Pontos képet kapunk a kulturális helyzetről, s annak fejlődési irányát megszabhatjuk.

4. Egységes Irányítással és állandó érintkezéssel sokkal eredményesebb munkát végezhetünk, mint elkülönített egyéni kezdeményezésekkel.

5. Végül ezen alakulással és a szakosztály helyes vezetésével elérjük, hogy kat. iskolánál lehetőleg izzig-vérig öntudatos kat. tanító tanítson.

A kongresszus a tanítói szakcsoport felállítását és munkaprogrammot elfogadta és megszervezéséről megbizsa Dinnyés Károlyt, Willand Jánost, Györy Kálmánt és Kossányi Józsefet.

Szalay Ferenc felszólalásában hangsúlyozza a tanítók szociografiai munkájának szükségességét.

Szaló Kálmán indítványozza, hogy a kongresszus az illetékes egyházi hatóságoknál hasson oda, hogy

a szlovák iskolába iratott magyar gyermekek részére a hittanoktatás magyar nyelven történjék.

A kongresszus az indítványt magáévá tette.

A kulturprogrammal kapcsolatban Sinkó Ferenc Irodalmi programunk és Vass Lajos Szociografiai munka címen tartottak előadást. Előadásukat helyszüke miatt következő számainkban hozzuk.

Történetiszemléleti reformmunka.

Előadta: **Majör József.**

Még néhány évtizeddel ezelőtt a magyar történelem tanulmányozásának és írásának célja a nemzeti, hazafias lelkesedés ébrentartása volt. Azt tartották igazán kiváló történetírónak, aki a nemzeti multat minél dicsőbben és felemelőbben tudta az olvasó elé kiváltítani. Így vált aztán történeti köztudattá és fogalommá a hódító párducos Árpád, a seregében egy fejjel kiemelkedő szent László, a sokezer seregű Hunyadi, (a halott törökkel táncoló Kinizsi Pál) és a többiek. A történetírás a magyarságot, mint »nagy bajnoki nemzetet« mutatta be, tartalma és anyaga nem egy egymásba és egymásból folyó eseményeknek, történeteknek reprodukálása volt, hanem a hadiesemények: ütközetek és hadjáratok, a szabadságért folytatott küzdelmek előadása, melyeket itt-ott egy-két nevesebb hadvezér eléggé subjektíve megírt életrajzi adatai, az országgyűlések beszédei és cikkelyei, sőt néha kulturális és szociális mozaikok is tarkítottak. Ez a történetírás teljesen individualista volt, a nemzetben nem a mindent magában foglaló összességet, szóval nem a kollektív »nemzet« fogalmát kereste, hanem megelégedett a nemzeti társadalom egy szűkebb körének, kiemelkedőbb részének, az ugynevezett történeti osztálynak az olvasó elé való kiváltásával. Az egész nemzet irányítójaként és középpontjába a nemességet, a rendi osztályt állította s ezeknek elkövetett cselekedetei, művei, harcai alkották azt a történelmi magot és tengelyt, melyre ugyan sok mindent ráraktak még, de ez már nem tartozott szorososan a nemzeti fejlődéshez. Érthető tehát az a jelenség is, hogy a hosszú béke vagy nyugalom korszakairól a történetírás nagyon keveset mondott és nem

is szeretett ezeknél a pontoknál időzni, mikor pedig a régi rendi osztály elvesztette privilégiumait és saját neve alatt további működésre képtelenné vált a történetírók előadásának anyaga is megszakadt. Így például az 1867-es kiegyezés utáni évtizedekről, mely idő alatt a történeti osztály elvesztette jelentőségét s amikor a magyarság fogalma közeledni kezdett a kollektív nemzet fogalmához, erről a korszakról pragmatikus történeti feldolgozásunk alig van.

Ennek az előadásnak keretei nem engedik meg, hogy bővebben és részletesen tárgyaljam a magyar történetírás egyes irányainak, iskoláinak evolúcióját, kezdve a legrégebb krónikásoktól egészen a világháborúig. Hogy futólag és röviden mégis megemlítem és jellemzem őket, sőt itt ott egy-két nevet is említsek, csupán azért teszem, hogy egyrészt felelevenítsem a még középiskolából megmaradt, de szunnyadó történeti emlékeket, másrészt pedig, hogy ezek hibáit látva, még jobban kidomborodjék az új történetírók történet szemléletének létjogosultsága és kisebbségi adottságunkban és helyzetünkben való szükségessége.

A pogány őskultuszt és hőskultuszt szolgáló naiv szájhagyományoktól kezdve a középkori szerzetes krónikákon, a magyar szentek életiratain és a dinasztikus műveken át a 15-ik században — szóval fél évezred mulva — jutott el a magyar történetírás az oknyomozó história magaslatára. A humanizmus oknyomozó és kritikai szelleme hatja át Verancsics és Istvánfy munkáit. Míg a 17. század történetíróinál ez a szellem a hitviták egyházpolitikai irányzatosságával párosult, addig a 18. század elején az egyháztörténeti adatgyűjtés mellett a század második felében beköszönt az adatgyűjtő nemzeti történetírás korszaka: Pray György, Kátona István, Bód Péter személyében. A 19. század elején Horváth Istvánnal az élen beköszönt a felvilágosodás és romantika korszaka. A történetírókat az eredetkérdés délibábos megoldása érdekli. Ugyanezen század derekán Horváth Mihály a francia liberalizmus történet szemléletét ülteti át s nemsokára rá Szalay László a klasszikus történetírás pragmatikus szellemével foglalta új szintézisbe a magyar történelmet. A kiegyezés után a higgadtabb evolúciós történet szemlélet honosodott meg, melynek politikai háttérű irodalmi és tudományos csoportjához Szalay Lászlón kívül Kemény Zsigmond, Csengery Antal, Gyulai Pál, Szilágyi Sándor tartoztak. Az előző korszak általános adatgyűjtésével szemben, ezen iskola munkája a speciális kutatás jegyében indult meg. Hozzáfoglak a levéltári és egyéb források rendszeres felkutatásához, publikálásához és kritikájához. Célkitűzéseik a Ranke féle történeti iskola célkitűzéseivel azonosak. A történelmi pozitivizmus először Pauler Gyula monografikus munkáiban jelentkezik. Tagányi Károlynál a szociológus történészek és etnológusok hatását látjuk, akinél a materialisztikus felfogás már a gazdasági, társadalom- és jogszokástörténelem iránti érdeklődésben mutatkozik. A természettudományos pozitivizmus, melynek hatása felismerhető Thallóczy Lajos, Márki Sándor, Áldási Antal, Mika Sándor, Hodinka Antal műveiben — világnézeté Acsády Ignác lelkivilágában szilárdult, azonban eltolódva a politikai célzatú történelmi materializmus felé. Ennek a történelmi materializmusnak a szószólói voltak a »Huszadik század« köré csoportosult, nem ugyan történészek, de politikusok és publicisták, mint Jászi Oszkár, Szende Pál, Ágoston Péter, Szabó Ervin és mások, azonban történet szemléletük annyira

távol állott a magyar élettől, hogy elméletük és iskolájuk mélyebb gyökeret nem tudott verni. A különböző irányú és történetiszemléletű sokszor politizáló történetírók és tudósok vitatkozásai közepette megindult az ezektől elzárkózott tudósok zajtalan, de eredményes részletkutatása, amikor bekövetkezett a világháború és az ezt követő forradalom mindent megrázó korszaka s vele egyidőben a szellemtörténeti irány előrenyomulásának tünetei.

Az új irány első jelei a millenium óta szunnyadó szintetikus törekvések felbukkanásában, Szekfü Gyula, Domanovszky Sándor és Karácsonyi János munkáiban mutatkoztak. A történetírók és általában a tudósok: irodalomtörténészek, jogászok, nyelvészek, szükségét érezték annak, hogy a külföldi tudomány új eredményeit, elgondolásait, a világháború nyomában kelt eszméiket kölcsönösen kicseréljék s a régi módszerek iskolájában gyökerező történetiszemléletüket revízió alá vegyék. A jelszavas hazafiság, a nemzeti eszmével jogtalanul azonosított liberális eszmék, a történeti fejlődésről torzképet rajzoló, egyoldalú történetiszemlélet kora lejárt. A történeti fejlődés, a folytonos változások törvénye szerint ezeknek az irányoknak ki kell térniök a nemzeti lélek és nemzeti erő mindenirányú megnyilvánulását egyenlő mértékkel s egyforma szeretettel mérlegelő igazán nemzeti történetiszemlélet útjából. Itt újból ki kell hangsúlyoznom azt, hogy a régebbi iskolák tévedtek, mikor a nemzetet a nemességgel azonosították. A nemesség mint alap, a mai történetírás számára már nem elégséges. Az a koncepció, mely a nemzet fogalmát ily szűk körre szorította, képtelen volt mindazt a gazdagságot áttekinteni, mely egy nemzetnek évszázados, évezredes virágzásából, fejlődéséből született. Csak egyes individuumokat láttak, ezek gondolkozását és sajátosságát tüntették fel, de a talajt, ahonnan kisarjadtak, kinőttek, azt nem ismerték. Ez a talaj pedig a nép. A nemzet a nép szülötte. S ha vannak is a népnek időnként, szerencsés körülmények között kifejlesztett osztályai — s ezt tüntették fel a múltban mint nemzetet — ezek csak derivatumok, nem őseredeti alakulatok s nem is egyetlen kifejezői valamely nemzet szellemének. A népnek van tehát története, de ezt a magyar néptörténeti fogalmát nem lehet semmiféle osztályszemléletbe beszorítani. A nép s a belőle időnkint kiemelkedő osztályok, rétegek hatalmas kollektivegységet alkotnak; s ez a kollektivegység 1000 éven át európai életet élt s Szent István óta semmi sem maradt előtte és tőle idegen, ami a keresztény Európának lelki, szellemi tartalmat adott.

A szellemtörténet tehát a magyar léleknek ezen évezredes fejlődési formáit kutatja s egységesen teszi vizsgálódás tárgyává azon hatóerőket és áramlatokat, melyek az egységes nemzeti lélekre hatnak. Nem teki:ti elszigetelt jelenségnek, hanem egységesen fogja fel őket. Ez a történetiszemlélet, tehát az élet minden eredményét vizsgálja és egyoldalúságtól mentesen igyekszik azokat két nagy örök forrásra visszavezetni: a magyar népre, mint ősi termelő erőre és az európai államokra, melyek évszázadokon át megszakítás nélkül formálták történelmünket. Célja pedig a történeti életnek a lelkiekben való egységes felfogása, eljárása: a történeti események sokaságának szintetikus módon való egységbefoglalása, összegezve: mélyebb, őszintébb, magyar történelmet adni az előzőknél.

Felvetődik a kérdés: milyen a mi — kisebbségi magyarok — viszonya és álláspontja ezzel az új szellemtörténeti történetiszemlélettel szemben. Az előbb vázoltak után a felelet önként adódik s kisebbségi helyzetünk kulturális kívánságát is kielégíti: teljes egészében elfogadjuk s kötelességünk ezt a történetiszemlélettel kisebbségi életünkben és munkánkban érvényrejuttatni. S hogy miképpen, ez nem képezi előadásom második és befejező részét.

A világháború után egy új geográfiai fogalom jött létre s az Szlovenszkkó, melyet a békeszerződések kihasítottak a régi Magyarország testéből s egy egészen új vérkeringésbe illesztették bele. Ebben a geográfia novumban, mi kisebbségben maradt magyarok nem élhetjük tovább azt az intenzív szellemi életet, melyet addig éltünk, mivel a szellemi irányító központtal a kapcsolatok megszakadtak. A történetírást ez a fordulat nagy nehézségek és feladatok elé állította Szlovenszkkón. Miután egyrészt megfelelő folyóirat nem állott a történetírók rendelkezésére, másrészt pedig történetíróinknak nem volt meg az az anyagi, vagy más lehetősége, esetleg szakképzettsége sem, hogy egy hatalmasabb munka kiadására és megírására vállalkozhattak volna, a történetírás Szlovenszkkón az elmúlt tizenöt évben teljesen szünetelt. Most azonban már, hogy a Komáromban megjelenő »Nemzeti kultúra«-ban megvan az a folyóiratunk, melyben történetiszaink cikkeiket és tanulmányaikat elhelyezhetik s a most megalakult katolikus irodalmi szövetségben az a kiadó, mely a szerzők nagyobb anyagi megterhelése nélkül tudja majd a tudományos munkát megjelentetni, reméljük, hogy ez az oly régen szunnyadó munka megindul.

Nem tudom elkerülni, hogy ki ne térjek és meg ne említsem a csehszlovákiai magyar tudományos Akadémia két év alatt végzett, illetve elkövetett munkáját. Ezen egyesület, melynek primér feladata lenne, hogy a szlovenszkkói magyar írók és tudósok tudományos munkáit megjelentesse, hogy életet vigyen, vagy legalább lökést adjon a szunnyadó kultúrmunkának, intencióinak egyáltalán nem felel meg. Azért pedig, hogy az alapítvány kamatait karácsonyi szeretetadomány és jutalomként a tagok egymás között szűkebb körben kiösszák, egyáltalán nem érdemli meg a tudományos jelzőt.

Mit kellene tehát tennünk? A sok teendő mellett én három olyan feladatot említek meg, melynek elvégzése nagyon sürgős, de amelynek megvalósítása minden nehézség nélkül véghezvihető. A többi azután jönne.

A legelső és legfontosabb feladat: egy, az új történetiszemlélet szellemében laikusok számára írt történeti kézikönyv kiadása lenne, melyet az intelligensebb közönség épen úgy olvashatna, mint az egyszerű földműves vagy munkás. Hogy úgy az intelligencia, mint az alacsonyabb műveltségi nivón álló olvasó számára is élvezhetővé váljék ez a könyv, azt úgy gondolnám megoldani, hogy mentesítsék ezt a könyvet az évszámok és adatok halmazától, eltekintenek a tudományos jelzőtől s egyes korszakok általános, de az illető korszaknak megfelelő, egymásbefolyó mozaikjaiból épüljön fel a könyv. Ezt azért gondolom így, hogy több író kapcsolódjék a mű megírásának munkájába s ezáltal hamarabb készülhessen el. Az irodalmi szövetség pedig gondoskodna arról, hogy egyrészt olcsón kiadja, másrészt pedig, hogy ezáltal mindenhová s különösen oda, ahol

oly nagy szükség van erre a könyvre : a magyar falvakba és a munkássághoz eljuttassa. Égetően szükségesnek tartom ennek a kézikönyvnek a kiadását s különösen azért, mert az alig egy éve magyar fordításban kiadott Krofta Kamill könyve : »A csehszlovák történelem kis tükré» eléggé távol áll a történeti objektivitástól, sok benne a történeti elfordítás s miután teljesen cseh szemszögből van írva, egyáltalán nem elégíti ki a szlovenszkői kisebbségi magyarság kulturális igényét.

A második feladat egyes monográfikus munkák kiadása lenne, szigorúan tudományos művek. Tudjuk azt, hogy Szlovenszknak sem gazdasági, sem társadalmi, sem politikai, sem települési történelme feldolgozva nincs, eltekintve néhány részletmunkától, melyek azonban csak egyes korokat világítanak meg. Szükséges volna az eddig kiadatlan oklevelek összegyűjtése és kritikai feldolgozása, városok és falvak történelmének megírása, városi és megyei monográfiák kiadása, a kataszteri térképek kiadása, a házak, utcák, telkek, földek elhelyezésének pontos feltüntetésével és a település szempontjából igen fontos régi magyar hely és dűlőnevek gyűjtése és feldolgozása. A dűlőnévgyűjtés alapjául szolgálhatna a telepítés, gazdaság- és társadalomtörténeti irodalom felvirágzásának s az új monográfikus feldolgozások, kiegészítve a nyelvtudomány, etnográfia, földrajz, művészettörténet hasonló átfogó munkálataival, lehetővé tennék a magyar kulturának a többi nemzetiségekre gyakorolt kölcsönhatásának megállapítását és fordítva. Ezek a kisebb feldolgozások és kiadások lehetővé tennék aztán egy további nagyobb és átfogóbb szintetikus munkának kiadását.

Addig is azonban, míg a fenti két tervet meg tudjuk valósítani, kötelességünk és feladatunk a fiatalság történelmi ismereteit bővíteni, a falusi gazdai ifjúsággal és a városi munkásifjúsággal a magyar történelmet megismertetni. Ez az ifjúság, mikor 14 éves korában kilép az iskolából, vagy nagyon keveset, vagy semmit sem tud a magyar történelemből. A tankönyvek teljesen azzal a céllal íródtak, hogy a nemzete multjába való ragaszkodásnak és érdeklődésnek az utolsó csiráját is kioldják a fiúból s szomorúan tapasztalhatjuk és meggyőződhetünk róla, hogy ifjúságunk még a főbb, kiemelkedőbb pontjait és alakjait sem ismeri multunknak. S ha hozzávesszük ehhez még azt is, hogy rengeteg az a magyar fiú, aki szlovák iskolába jár, vagy kénytelen járni, ahol sokszor nem is szlovák, de cseh tanítók tanítanak, végül pedig, ha figyelembe vesszük azt is, hogy ma a tanítói pályára lépők nagy része nem hivatásérzésből, de kényszerből megy tanítónak, amint már az előttem elhangzott egyik előadás is megállapította, természetes, hogy ez az ifjúság kezd elveszni a kisebbségi magyarság számára. Nekünk el kell mennünk ezekhez a fiúkhoz s meg kell nekik adnunk azt, amit az iskola vagy nem adott meg, vagy kiölt a lelkükből, meg kell velük ismertetni a magyar nemzet történetét. S itt vár különösen nagy feladat a magyar katolikus akcióra, hogy a vallási élet kimélyítése és megeremtése mellett tekintettel legyen a falusi és munkásifjúság magyar történelmi s ezzel kapcsolatban magyar irodalmi ismereteinek kibővítésére. Nem nacionalisztikus vagy talán sovinizta érdekből tesszük ezt, célunk nem a más nemzetek, testvérek iránti uszítás lesz, mint azt tették velünk, barbárokkal szemben, hanem a Komenský pedagógiai és a

Masaryk demokratikus elvek alapján, melyek szerint minden nemzetnek joga van ahhoz, ami az övé.

Természetesen idetartozik a történelmi iskolakönyveknek úgy az elemi, mint a középiskolában való alapos revíziója. Ezt a követelést a tanárok munkaterve után felolvasott rezolúciók között már hallottuk, de itt újból hangsúlyozom s kiemelem azt a momentumot, hogy ne legyenek ezek a tankönyvek cseh könyveknek a fordításai.

Összefoglalva az egészet: a történelmi tankönyvek revíziója mellett követeljük és kérjük az új, magyar nemzeti szellemben írott kézikönyv kiadását, a kisebbségi szempontból oly fontos monográfikus munkák megjelentetését, végül a legfontosabbat, de azt nemcsak kérjük, de ezen munkában mi is részt akarunk venni: a magyar nép meglásmértetését nemzeti igazi történelmével.

Befejezésül egy szó közbeszúrásával Prohászka Ottokár szavait idézem: »Dolgozni jöttünk s dolgozni akarunk a magyar nép »nemzeti« megmentésének nagy napszámában«.

IV. rész.

Szövetkezeti kérdés.**A szövetkezeti élet fontossága
kisebbségünk
szempontjából.**

(A szabadelőadás vázlata.)

Előadta: **Letocha József.**

„Ami egynek lehetetlen, az sokaknak könnyű” ez volt már a „legnagyobb magyar” Szécheny mondása. A szövetkezés eszméje olyan régi lehet, mint maga az emberiség. Csak a céhrendszerre tekintünk vissza, az sem volt más, mint szövetkezés.

Ma azonban a szövetkezésnek egészen más jelentősége van. Teljesen különböző állásu, foglalkozásu és világnézefü emberek szövetkeznek, hogy

1. produktumaikat a legkedvezőbb árban értékesítsék. Ezek a *tej, bor, gabonaértékesítő szövetkezetek.*

2. szükségleteiket a legkedvezőbb árban beszerezzék. Ezek a *fogyasztási szövetkezetek, végül*

3. munkájuk gyümölcsét és megtakarított pénzüket saját szűkebbkörű hazájukban, falujukban helyezték el és ott adják az arra szorultaknak olcsóbb kamatra. Ezek a *hitel-szövetkezetek.*

A szövetkezetek említésénél az a sablonos beállítás, hogy a szövetkezetek eszméje annak a 16 rochdalei angol takácsnak agyában született meg, akik a pékek uzorája miatt közösen süftek maguknak kenyeret és később más dolgokat is közösen szereztek be, nagyon leegyszerűsíténé a szövetkezés hatalmas és szokszor bonyolult eszméjét. *A szövetkezés ma már kivált falusi népünk egész életét és sorsát átszövi s a mi gazda- iparos- és munkásnépünknek valóságos mentsvára.* Külföldön a városokban is hatalmas szerepet játszik, minket azonban elsősorban a falu érdekel. Hiszen a mi hitünknek és nemzetségünknek a főgyökere, a humusza, falvaink népe. Vallásos gazdanépünk, szorgalmas iparosaink portáján sarjad ki a mi vezető intelligenciánk. Papok, tanárok, tanítók legtöbbször muskális ablaku házakban látta meg először a napvilágot. Ezeknek a falusi portáknak jóléte rendszeren a szövetkezetek virágzásától függ.

Példa. N. kis nyelvhatárszéli faluban új kántort választottak. A 800 lakosu falucskában egy szatócsüzlet volt, meg egy vendéglő. A szatócsüzletesnek a falu majdnem minden lakója tartozott. Itt az asszonyok iratják fel a „hozom”-ot, a korcsmában megint a férfiak. Megjegyzem az igazság ked-

véért, hogy a korcsmáros egy falusi gazda volt, aki maga is ivott és ezzel a gazdaságát is tönkrehanyagolta.

Az új kántortanító a szövetkezettel rövid idő alatt megváltoztatta a falu képét. Szövetkezeti boltot és vendéglőt nyitott. Itt megszűnt a „hozom”. Hífel nem volt s arra tanította ezzel a népet, hogy csak annyit fogyasszon, amennyit anyagi helyzete megenged s ha nincs pénze italt se fogyasszon. Bevásárlása után nem holmi „karácsonyi ajándékot” rumot, bort, hanem rendes visszatérítést kapott, ami szintén megtakarított összeg számba ment. A szövetkezeti vendéglő korcsmárosa is csak józan ember lehet, a falu vezetőinek felügyelete alatt van és nem adhat hozomra, írásra vagy gabonára, a gazdaszony elől elcsempészett tojásra italt annak a toroknak, amelyről Ábrahám a Sancta Clara is azt mondta, hogy „széles és mély verem, ahová sok föld, ház és vagyon lecsuszott már.”

A kis falut ez a *szövetkezeti ház* más tekintetben is figyelemre méltóvá tette. Az Olvasókörmek, legényegyletnek, gazdakörnek eddig nem jutott hely. Ma széles teremben kultur-előadások vannak. A szövetkezet hasznából jutott az iskola, templom nagyobbitására, a hősök emlékére, új haranglábra, tűzrendészeti szerekre és szegényekre is. A Hangya 30 éves jubileumán eldicsekedett, hogy kórházat épített, olcsó huskimérőt, szegényeknek tejcsarnokot nyitott, szegény diákoknak olcsó ruhát és kölcsönkönyveket adott. Amit a Hangya központ egy milliós lakóju városban majdnem elenyésző arányban tesz meg, azt a falusi szövetkezet felülmúló arányban teszi az ő községe javára.

Elég tehát kat. magyarnépünk szempontjából, ha a szövetkezeti eszme egyelőre csak falvainkban ver gyökeret. De aztán egy faluban se hiányozzék és *hivatott, főleg pedig becsületes kezekben legyen.*

Széditő arányban látjuk a szövetkezeti eszme diadalát Svájcban. 3 nagy nyelvcsalád lakja e minden oldalról magas hegyekkel elzárt kis országot. A termékeflen hegyek és az önmagára szorultság szükségképen szövetkezésre szorította ezt a népet. Nagy szövetkezeti központjaik *Baselben és Winterturban* lenyűgöző hatást tettek reám. Csak a baseli szövetkezeti központ 560 szövetkezetben 1.250.000 tagot számlál. (Svájc összlakossága 3.800.000) Basel város lakosainak 80—90%-a szövetkezeti tag, akinek fogyasztásáról hatalmas vágóhid, tejcsarnok (50.000 liter tejet szállít naponta), cipőgyár sütőde és 2500 hektár terjedelmű zöldséges kert gondoskodik. 3 nyelven (olasz, német és francia) 300.000 példányban önti ki nyomdájuk a *szövetkezeti újságot*. Könyvkereskedések, szövetkezeti pénzügyintézetek vannak a szövetkezet birtokában és a luzerni főnál remek üdülőhelyen olcsón jutnak pihenéshez a szövetkezeti emberek.

Legmegkapóbb volt azonban Basel mellett a szövetkezeti falu, amelyet Freidorfnak hívnak. 84.915 n. öl telken 150 lakóház van pompás vízvezetékekkel, hatalmas népházzal, remek

iskolával lefektetve, hogy itt az emberek gazdasági függetlenségük mellett teljes társadalmi függetlenségben éljenek, őseik büszke mondása szerint:

Wir wollen frei sein, wie die Väter waren
Eher den Tod, als in der Knechtschaft leben . . .

A falu közepén hatalmas téren a gyermekseregnek van a játéktere s előtte gránitkövön aranybefűkkel ez van belevésve:

„Ez itt a felebaráti szeretet — a béke és a szabadság fűzhelye.”

A jól fel fogott és becsületesen vezetett szövetkezeti megmozdulásnak is ez a legnagyobb és legátütőbb célja: — gazdaságilag függetleníteni, szabaddá tenni a falut, hogy hitét, nyelvét szabadon valhassa.

Majláth, az arisztokrata vérdí, de plebejusi szívű főpap helyesen jelölte meg egy pásztorlevelében a szövetkezetek célját, amikor azt papsága figyelmébe ajánlotta. „A szövetkezetek — szerinte — kiválóan alkalmasak arra, hogy népünket az anyagi romlástól megmentsék.”

A szlovenszkói magyarság és a szövetkezetek.

Előadta: **Iványf Gyéza.**

Az 1918. év végén beállott magyar sorsfordulat a volt nagymagyarországi Hangya illetve az O. K. H. (országos Hitel-szövetkezeti központ) kötelékébe tartozó szövetkezeteket is szertedarabolta s így a magyarság szövetkezeti életébe is hatalmas törés állott be, melyet csak tervszerű szövetkezeti propaganda és szervezés lesz képes helyrehozni.

Mint minden téren — kisebbségi helyzetünkben sokáig nem eszmélhettünk arra, hogy nemzeti értékállományunk megtartásának és gyarapításának előfeltétele, hogy a nemzeti élet egész vonalán végig való helyzetünket adatokkal feltáró helyzetkép álljon rendelkezésünkre. Sajnosan kell megállapítani, hogy e tekintetben az államfordulatot követő 14 év alatt vajmi kevés pozitívum történt, a tervszerű nemzeti vagyonmentés ezért, midőn a szervezés munkájához látni szeretnénk, csak sötétben tapogatózik. Ugyanez a helyzet a magyar szövetkezeti élet terén is. Midőn 1918-ban a mai Szlovenszkó és Ruszinszkó levált a nagy magyar államfejről, a Hangya és az O. K. H. kötelékébe tartozott számos szövetkezet vált máról holnapra az új állampolitikai és gazdasági rend által könnyen kezelhető áldozatává. De azt, hogy hol, s hány magyar szövetkezet existenciája kapcsolódott az új rend kialakulásához, hol s mik voltak azok a nemzetvagon szempontjából lefárazható értékei, s vagyonállománya, meddig terjed működési terük, s tagjaik a magyarsághoz tartoztak-e, vagy más nemzetiségekhez, arról sajnos történelmi statisztikánk ma sincs. Ez az oka annak, hogy a kifejezetten magyar szövetkezeti életnek 1918-

től napjainkig terjedő élete ismeretlen előttünk, s így ezeket a nemzeti vagyon mentését célzó tervszerű munka elkezdésekor csak megközelítő retrospektív módon tudjuk ismertetni.

Kézünkben volt nemrég, egy 1932-ben kiadott szövetkezési statisztikai mű, mely bőven tárgyálja a csehszlovák republika szövetkezési életének fejlődését, de a magyar szövetkezési életet illető adatai alig adnak bepillantást a magyar szövetkezési életbe. Szinte csodálni való, hogy ez az egyébként igen sok és érdekes adatot felsoroló munka 1928-ban összesen 14 magyar fogyasztási szövetkezetről tud, melyekben összesen 3,922 tag volt, s ezek összesen: 8.251.000 korona forgalmat értek el. Felemlítésre méltónak tartjuk e számadatokat, mert ebből láthatjuk, hogy — amint magunk is csak fél-tájékozottsággal állunk a szövetkezési állapotunkat illetőleg, mennyire kisméretűnek van feltüntetve még komoly szakmunkában is az az erő, melyet pedig szövetkezési szervezkedéseink magyar kisebbségi állapotunkban mégis reprezentálnak.

A központi kötelék nélkül maradt szövetkezeteket az 1919. évi 210. sz. törvény az Ústředné Družstvo-ba, a Pozsonyban székelő Szövetkezési Központhoz csatolta, illetve kényszerítette valamennyit, hogy ehhez csatlakozzanak. Az Ústředné Družstvo (U. D.) végys kötelék, melyben minden fajtája a szövetkezetnek tartozik, tehát a hitel-, fogyasztási, termelő s egyéb szövetkezetek is.

A magyarlakta vidék szövetkezete is tehát az U. D.-ban megkapták központi köteléküket, de éppen azért, mert az U. D. — megfelelő osztályok nélkül — valamennyi szövetkezési típust magában foglalja, a köteléki szervezet alig jelent egyebet, mint az ellenőrzés központosítását.

Az U. D. a prevrat után elég korán kísérletét tett expozitúrák felállításával a szövetkezési ellenőrzés decentralizálására és különösen agrártermékek felvásárlásával a gabonakereskedelem körén belül árukereskedelem megkezdésére. Mivel azonban ezt az utóbbit kizárólagosan centrális kezeléssel vezette, s nem vonta be ebbe az egyes szövetkezeteket, s főleg, mert különösen a fogyasztási szövetkezetek áruellátásukat — mint ezt tehefték a Hangya szervezet után a prevrat előtt — központosítani kívánták, alakultak az áruközpontok.

1.) „Hanza szövetkezési Áruközpont, Galánta székhellyel,
2.) Nákupná Centrála potravných Družstiev župy Podtatranskej, (Tátravidéki beszerzőközpontja a fogyaszt. szövetkezeteknek) Kézsmárk székhellyel.

3.) Nákupná Centrála potravných družstiev vých. Slovenská (Az élelmiszerral foglalkozó szövetkezetek árubeszerző központja) Kassa székhellyel.

4.) Družstevné nákupné ústredie (Dnú) (Szövetkezési Árubeszerző központ) Zsolna székhellyel.

E négy szlovenszkoí áruközponton kívül központi árubeszerző tevékenységet fejtenek ki Szlovéhszkon :

A) Sváz hospodárskych Družstiev (Gazdasági szövetkezetek szövetsége), Pozsony székhellyel, mely a prágai Cooperatíva mintájára mezőgazdasági áruk forgalmát bonyolítja le.

B) Velkonákupný Spoločnosť Družstiev (Szövetkezetek nagybani bevásárló egyesülete), Prága székhellyel, amely cca 40 szlovák fogyasztási szövetkezet áruellátását végzi cca 73 millió korona forgalommal.

Ruszinszókban cca 114 szövetkezet működik, melyeknek központi köteléke a Zemský družstevní sváz (országos szöv. központi szövetség) Ungvár székhellyel s áruközpontjuk az ugyancsak Ungváron székelő:

Obchodní jednota hospodárskych družstiev (a gazdasági szövetkezetek kereskedelmi egyesülése), amely 1928-ban kerekén 11 millió korona forgalmat ért el. Mint a fentiekből láthatjuk, a szövetkezeteknek megvannak a központi kötelékei s állítjuk, hogy valamennyi kötelékben találhatunk nagy számmal magyarokat, akik e kötelékekhez tartozó szövetkezetekben vannak nyilvánfartva.

A fogyasztási szövetkezetek száma Szlovenszón és Ruszinszókön becslésünk szerint 220—230. Ezek közül cca 80%-ban magyarság van vagy teljes, vagy túlnyomó többségben s a fennmaradt 20%-jában a szövetkezeteknek a magyarság a német, ruszin és szlovák nemzetiségűekkel van együtt.

Mivel kifejezetten magyar szövetkezeti kötelék nincs, mint ahogyan a németeknek meg van a Zentralverbandjuk és önálló Grosseinkaufsgesellschaftjuk, pontos adatokat a magyar szövetkezetek taglétszámáról adni nem lehet, mégis úgy véljük, hogy megközelítjük a valóságot, ha a magyarság szövetkezeti részvételét cca 50—55.000 taglétszámmal becsüljük, az összmagyarságnak tehát cca 7%-a van képviselve a szövetkezetekben. S ha számításba vesszük, hogy az 50—55.000 szövetkezeti tag a családtagokkal együtt cca 200.000 lelket reprezentál, a magyarságnak a szövetkezeti életben való részvétele nem mondható éppen kedvezőtlennek, s nem áll az országos abszolút részvételi % (25%) alatt. Érdekes, hogy szövetkezeteink száma számarányunkhoz képest magas, mert az egész respublikában levő 2300 fogyasztási szövetkezetnek 10%-át érik el szövetkezeteink, s Szlovenszók és Ruszinszók gyéribb lakossága lehet a magyarazata annak, hogy nálunk ezzel szemben a szövetkezetekre jutó taglétszám aránya az abszolút aránnyal szemben kedvezőtlenebb. A respublika egész területén levő fogyasztási szövetkezeteknél egy-egy szövetkezetre ugyanis 390—400 tag jut, a magyar szövetkezeteknél pedig csak 239 tag.

Míg tehát a szövetkezeti hálózat kiépítése terén nem állunk inferiórussabb helyzetben a respublika többi nemzetségeivel szemben, annál kirivóbb és sajnálatosabb a szövetkezeteink áruforgalmának érték-minoritása.

Az összes fogyasztási szövetkezetek összforgalma kb. 2 milliárd korona, 1—1 szövetkezetre átlagosan tehát cca 870.000 korona évi forgalom esik. Ez az abszolút részesedési

arány azonban a magyar szövetkezeteknél sajnos átlagosan az $\frac{1}{8}$ -ára süllyed, s bár vannak szövetkezeteink, amelyek az 1 millió koronás forgalmat is elérik évente, ezek mellett azonban akárhány van, amely a 120–200.000 koronás forgalmak között él. Az összes magyar fogyasztási szövetkezetek évi forgalmát megközelítően 70 millió koronára fehejjük. Ha az országos arányszám szerint érhetnénk el forgalmat, úgy a magyarság szövetkezeti életében a forgalomnak évente cca 200 milliót kellene kitenni. Számításba vesszük, hogy népünk igényei mérsékeltebbek, mint a pl. szudetanémetségé, melynél az ezirányú adatgyűjtés szerint egy 2 családfagu háztartás évi élelmiszerszükséglete átlagosan 5600–7000 korona között mozog, s nem veszünk magasabb szükségletet családonként mint 3500 koronát azoknál a magyar családoknál, melyek a szövetkezeti életben érdekelve vannak, s e számításal úgy gondoljuk nem esünk túlzásba, ha az elégtelen és teljes kapacitásában ki nem használt szövetkezeti életünk veszteségét évente cca 130–140 millióra becsüljük. Ellenvenhetné valaki, hogy ez a forgalomkülönbség a kiskereskedelemben jut népünknek, de ha a magyarságnak a kereskedelmi foglalkozásokban való aránylagos részvételét ismerjük, — úgy gondoljuk, — hogy ez a különbség nem a magyar nemzetvagyon gyarapítására fordítatik.

Felvetődhetnék itt a gondolat, hogy az összmagyarság szövetkezeti szervezése — kvázi szövetkezeti autarkiója — mit jelentene nemzeti vagyonunk teljesen öncélú forgalmazásában és eredménybiztosításában. Ugy véljük, hogy a magyarság még mindig nem létesített mindenütt szövetkezeti szervezetet ott, ahol erre alkalom és lehetőség kínálkoznék, s ha a magyar községek számát bátran 700-ra fehejjük — legálább ennyiben van magyar iskola, — akkor még mindig kb. 400 olyan községünkben lehetne a magyarság gazdasági erejét fogyasztási szövetkezetek létesítésével menteni és gyarapítani. Ha a magyar községek mindegyikében fogyasztási szövetkezet alakulna, ez annyit jelentene, hogy a magyar nemzetvagyon minden részecskéje elaprózatlanul lenne felhasználható gazdasági megerősödésünkre. 600 magyar szövetkezet kb. 400 millió korona évi forgalmával — s ez még mindig az országos átlag alatt maradna — s központi árubeszerezésével a magyarság nagy részének primer életszükségleti cikkeit szerezheink be s adhatná el, nem is számítva még arra, hogy egyéb pl. ruházati cikkeit is szövetkezeti úton hozzuk számára forgalomba.

A nemzeti erő koncentrálásának egyik legalkalmasabb formája a fogyasztási szövetkezeti szervezés. Bár a cseh-szlovák republikában — úgy a németeknél, mint a cseheknel e szövetkezeti típuson kívül egyéb más szövetkezetek is működnek s számuk cca 9500 mezőgazdasági, előlegpénztár, stb. úgy találjuk, hogy a fogyasztási szövetkezeti szervezkedés kíván legkevesebb befektetést, s működési területe közel esvén a legegyszerűbb háztartás mindennapos szükségleteihez, köny-

nyebben talál megértésre s támogatásra, mint bármily más szövetkezeti típus.

A szlovenszkói és ruszinszkói fogyasztási szövetkezetekben egy-egy tagra eső üzletrésztőke cca 83 korona, s tudunk szövetkezetekről, melyek üzletrésze 5 korona, 1-1 szövetkezet üzletrésztőkéje átlagosan cca 18-19.000 korona, bár emellett nem egyről tudunk, amely cca 7-8000 koronás üzletrésztőke mellett 300-400.000 koronás évi forgalmat is tud elérni. S ha figyelembe vesszük a fogyasztási szövetkezetek nyújtotta vásárlási visszatérítéseit, amelyek ugyancsak tekintélyes összeget tesznek ki minden évben, s átlagosan a befektetett üzletrésztőke 25-30%-át is kiteszi a tagok által teljesített vásárlások összege szerint, kézenfekvő, hogy a mi népünk számára a fogyasztási szövetkezeti szervezés látszik különösen a mai rossz gazdasági viszonyok között legalkalmasabbnak egy nemzeti gazdasági koncentráció céljaira.

A fogyasztási szövetkezetek kiépítésével idővel együtt járhat az áruönellátás kérdésének a megoldása is, mint ezt a cseh-morva és német szövetkezeti szervezetekben láthatjuk, ahol a szövetkezeteket már saját gyári üzemeik látják el árucikkkel. De a fogyasztási szövetkezet szervezete lehetővé teszi azt is, hogy különösen földmives népünk termékei számára alkossuk meg a nemzeti érdekű agrár-termék értékesítés lehetőségeit is. Népünknek a szövetkezeti élethez hozzá kell előbb szoknia, s ehhez a legjobb iskola a fogyasztási szövetkezet, mert ez legközelebb áll szükségleteihez. Nála a szövetkezet még ma is „bolt”, s bolthoz szokottságát használhatjuk ki nemzeti vagyónk céltudatos hasznosításához.

A fogyasztási szövetkezetek szervezése egyben munka és kereseti alkalmasszerzés azok számára, akik a kereskedelmi életben tudnak csak elhelyezkedni. De tovább is meggyünk, elhelyezkedése lehet azoknak az ifjaknak is, akik akadémikus iskolázottságuk ellenére sem tudnak tisztos álláshoz jutni. S ép e téren válnék a fogyasztási szövetkezeti szervező mozgalom a magyar ifjuság hasznára, mert e szervező munkában résztvehetnének s elhelyezkedést is biztosíthatnának maguknak. A tanult elemekre a szövetkezeti életnek is szüksége van s ha a magyar szövetkezeti élet szervezése nagy horizonttal indul meg s nem áll meg a kis falusi szövetkezeti boltocska ajtajánál, hanem a fogyasztási szövetkezetekből kifejleszti a gazdasági termékek, a kisiparosok termékeinek értékesítésére alkalmas szerveit, belékapcsolhatja a magyarságnak minden dolgozó rétegét.

Lehet, hogy a német, angol, a cseh szövetkezeti élet hatalmas kifejldését a szervezett munkásságnak köszönheti, hiszen ezek jórészt munkásszervezetek által hívtak életre. Nálunk a munkásszervezetekre támaszkodni nem lehet, nem marad más hátra, mint a magyar falu gazdanépére építeni a szövetkezeti szervezkedést, mert egyedül a gazdanép nyújt erre biztos garanciát.

Ami a hitelszövetkezeti szervezeteinket illeti, erről vajmi

kevésfél mondhatunk. Az O. K. H.-tól elszakadt hitelszövetkezetek (Szlovénzskón és Ruszinszskón összesen cca 600 van) a magyarság között ma számof alig jelentenek. Nem rendelkeznek elegendő betétffel s így a hifeligényeket kielégíteni nem tudják. Főleg a Földmives kölcsönös pénztárak (számuk cca 60 kb. 400 millió betétffel) veszik át a szerepüket, melyeknél a magyarság egyre jobban kezd érdekelt lenni. A magyar hitelszövetkezeteknek nincs kifezetten magyar központkövetelük s közvetlenül tartoznak az U. D.-hez, melytől azonban hifeligényeik kielégítésére olcsó reeskontra sem tudnak anyagi támogatást kapni.

Egyéb szövetkezeti alakulatok nehezen találak megértésre a magyar nép között. S ha figyelembe vesszük, hogy 1931-ben a köztársaság területén 15.946 szövetkezet működött s ezek száma 1931-től közel 3700-al szaporodott, megállapíthatjuk, hogy a magyarság a szövetkezeti szervezkedés terén még nagyon hátrányos helyzetben van. Különösen kirívó ez a hitelszövetkezet terén, mert amíg a köztársaság egész területén 1929-ben 5753 hitelszövetkezet működött (5200 korlátlan és 653 korlátolt felelősségű), addig a magyarság között ez a szövetkezeti alakulás nem tudott kifejlődni. A köztársaság egész területén működött hitelszövetkezetekben 1 millió tag volt 5883 millió korona üzletrésszel és 1667 millió korona tartalékkal, 7 millió felüli betétállománnyal és 49 millió korona kinnlevősséggel. Ezzel szemben a magyar hitelszövetkezetek valóban csak tengődnek s alig egyebek statisztikai adatoknál!

Állatértékesítési szövetkezet, mely egyben tenyésztési célokat is követ, a köztársaság területén kb. 230. Nálunk újabban a sertésenyésztő egyesületek alakítása jött divatba s néhány, Tóth Alajos vághosszúfalui plébános kezdeményezése s mintatenyésztete szerint már meg is alakult.

A 306 szeszfőző szövetkezet 43 millió üzletrész és 98 millió korona befektetett főkével a történelmi országokban működik s az 1926/30. termelési kampányban 243.600 hl. szeszt termeltek. Nálunk a magyarság között ilyen szövetkezetről nincs tudomásunk.

386 tejszövetkezet az 1928—29 évben 300 millió liter tejet értékesített 412 millió korona értékben nyers tejeladással és sajtkészítés után. A magyarság között tejszövetkezet csak elenyésző számban van, pedig a városok tejellátása s a tej jobb értékesítése a szervezett értékesítéssel függenek össze. E tekintetben példát mutató a Kézsmárkon működő tejszövetkezet, melyhez hasonló arányu a magyarlakta vidékeken nincs. Egy alakult Komáromban mintegy 5 évvel ezelőtt, de ez elsősorban a környékbeli maradékbirtokosok tejtermelésének értékesítésével foglalkozott. Ez a tejszövetkezet az államtól is több százezer korona subvenciót élvezett, de tudunkkal a napi 1000 literre berendezett modern tejüzem igen kis forgalmát bonyolítja le s a magyar gazdaközönseget megnyerni a csatlakozásra nem tudta.

166 gazdasági gépszerző szövetkezet közül egyetlen egy sincs a magyarság között.

Számtalan más szövetkezet működik még az itt felsoroltakon kívül a történelmi országokban, malom, legelő, lenfeldolgozó, pékipari, építő, sörgyári, nyomda, villamossági stb., amelyek azt bizonyítják, hogy a történelmi országok népe az önségély alapján gondoskodik sorsáról.

Példát adó kísérlet a baromfityénésztés szövetkezeti szervezettel való megoldása terén a komáromi baromfityénésztő és tojásértékesítő szövetkezet, amely iránt kezd az érdeklődés megnyilvánulni, nemcsak a szövetkezet látogatása után, hanem követésével is.

A magyarság nagyrésze földmivelő, az igazi termelő osztály, melynek szükségletei még a válságmegszorította takarékoság mellett is nagyok. S míg a gazdanép a bankadósságok terhe alatt képtelen termelést előmozdítóinveszciókra, existenciális érdekének védelme kell, hogy legelső feladatunk legyen. Szinte kétségbeejtő elmaradtságunk a tervszerű gazdavédelemben. Míg a történelmi országokban a mezőgazdaság rendelkezésére bocsátott tőkék nagysága megközelíti a 10 milliárdot, ezzel szemben a magyar gazda mezőgazdasági berendezkedését előmozdító főkeállomány szinte semmi. Ugyanakkor a magyar gazdaság tőle idegen érdekeket védő bankokba hordja adóssága súlyos kamatait s ha van, mert azért van feleslege, azt sem gyűjti össze a maga céljaira a saját maga igazgatta hitelszövetkezetekben, hanem bankokban helyezi el. Magyar vidékek bankjai inkább kommerciális érdekeket istápolnak s a legtöbb a magyar gazdanép pénzével.

A magyar gazda szükségleteinek ellátása rengeteg embert foglalkoztat, kereskedőt, közvetítőket egész hadát, s vajjon ebből a kereskedelmi és közvetítői foglalkozásból jut-e arányszámunk szerint azoknak, kik a magyarsághoz tartoznak? Vajmi kevés. Mert gazdasági erőink nincsenek koncentráva s még azt a kevés kereseti és munkaalkalmat is, amit ma adhatunk illetve adhatnánk azoknak, akik közénk tartoznak, idegen kezeknek juttatjuk.

Mi hát a teendő?

A mai idők nem alkalmasak arra, hogy a hitelszövetkezeti szervezeti hálózatot kiépíthessük, de ez nem jelenti azt, hogy meglévő hitelszövetkezeteink felé ne irányítsuk az érdeklődést. Mivel a hitelszövetkezetek a betéteknek biztonságot nyújtanak, e tekintetben a bankokkal szemben nincsenek előnytelen helyzetben. Ami legfeljebb a mi magyar falusi népünkönél azonban figyelembeveendő hátrány, ez az, hogy a falusi gazda resteli elhelyezni saját községe hitelszövetkezeténél a pénzét, mert nem bizik a szövetkezet diszkreciójában.

Fel kell tehát használni a hitelszövetkezetek közül azokat, amelyek az ezirányú bizalmatlanságot eliminálni tudják. Itt a magyar hitelszövetkezetek közül a Galántai Hanza hitelszövetkezet jöhet első sorban figyelembe, amely nagyobb terü-

letre terjeszti ki működését s túl nőtt a falusi hitelszövetkezeteken. Rövid idő alatt (2 éve áll fenn) tekintélyes betétállománya igazolja felállításának szükségességét.

A meglevő, de kis anyagi erejű hitelszövetkezeteket tehát ehhez kellene hozzákapcsolni s ezeket a kis szövetkezeteket a nagyobbak kvázi exozitúráivá fenni, e nagyobbak közvetlenek a betételhelyezést, mert arra alig számíthatunk, hogy hitelszövetkezetek olyan támogatást kapjanak, amelyek azokat életképessé tudná fenni.

Ha más nem, legalább is a magyar hitelszövetkezeteknek egy közös fórumát kellene megszervezni (nem hivatali gondolunk), amely mint szabad munkaközösség tartaná össze azokat.

A főfeladatnak emellett elsősorban a fogyasztási szövetkezeti hálózat kifejlesztését tartjuk. Ezek szervezése jár a legkisebb költséggel s a legminimálisabb anyagi áldozattal. Szlovenszkon és Ruszinszkon a magyar községek számát bátran 700-ra tehetjük (ennyiben van magyar iskola) s ha ma ezeknek csak $\frac{1}{3}$ -ában működik fogyasztási szövetkezet, még mindig bőséges szervezési lehetőség kínálkozik a fogyasztási szövetkezetek nélküli közel 470 községben. Tapasztalatunk, hogy néhány lelkes ember ezt a szervező munkát el tudja végezni s egy-egy községben 13–20.000 koronás üzletrész tőke biztosítása már megvehető alapiját egy-egy szövetkezetnek. A magyar községek szövetkezeti hálózatának kiépítése annyit jelentene, hogy legalább háztartási szükségleteinknek sok száz milliót kitevő összegeit forgathatnánk a magyar nép között s koncentrált árúbeszerzéssel az önellátást, saját gyári üzemeink, gyűjtő telepeink, feldolgozó ipartelepeink útján biztosíthatnánk. A magyar népnek nemcsak cukorra, sóra és rizkására van szüksége, hanem ruhaneműre is. Milliók mennek ki a cseh és morva városokba a magyar falusi nép által vásárolt ruha, s ruházati cikkekért. Addig nálunk cca 40000 magyar cipész, czizmadia, legalább ugyanennyi magyar szabó éhezik. S ezek mellett a magyar ipari munkások tízezrei állnak munka és kereset nélkül. Magyar intézmények, magyar iskolák, magyar könyvtárak szükségleteiket nem magyar kézen keresztül szerzik be s a közvetítés és kereskedés ezer és ezer csatornáján folyik idegen kézbe a magyar vagyon. Napokban említette egy szakember, hogy, ha pl. Szlovenszko lakossága Szlovenszkon szerezne be csak a szappanszükségletét, csak a szappangyártás 5000 munkás kezét foglalkoztathatna.

A fogyasztási szövetkezet az egyetlen szervezeti forma, amelyben a magyarság osztálykülömbőség nélkül egybegyűjthető: lateiner, iparos, gazda, munkás rétegekből áll a fogyasztási szövetkezetek tagállománya s e tekintetben még előnyösebb helyzetben vagyunk a csehországi cseh és német szövetkezetekkel szemben, melyek jórészt munkásszervezetek által hívták életre. A fogyasztási szövetkezetek osztálytalan jellegzetessége tehát magyar kisebbségi szempontból felbe-

csülhetetlen alkalmat jelent a kisebbségi nemzetérő, vagyon és munka koncentrálására.

Mit sem érne azonban a fogyasztási szövetkezetek szervezése, ha nem járna vele karöltve ezeknek egy árubeszerzési központba való bekapcsolása. Évek tapasztalata bizonyítja, hogy azok a fogyasztási szövetkezetek, amelyek a maguk áruellátását a magánkereskedelem útján látják el, mindig nehézségekkel küzdenek, s jórészt nem is egyebek, mint egy-egy nagykereskedő cég fiókjai. Ha a fogyasztási szövetkezeteket magyar kisebbségi életünk megerősítésére akarjuk felhasználni, úgy ez csak egy módon válik célravezetővé, ha valamennyi magyar szövetkezet egyfelen egy központban szerzi be mindazt az árut amire szüksége van. Ma a helyzet sajnos még az, hogy igen sok szövetkezet — nem lévén beállítva a nemzeti egycélú munka irányvonalába — úgy véli, hogy függetlenségét adja fel a központtal való kapcsolata által. Örömmel állapítható meg, hogy a kifejezetten nemzeti érdekek kihangsúlyozása nélkül is egymás után jönnek rá a szövetkezetek arra, hogy anyagi érdekük követeli a központi árubeszerzés legjobb módját felhasználni.

A szervezésnek ezért a már meglevő árubeszerző központ irányítása mellett kellene megindulnia, amely pártszempontok teljes kikapcsolásával végezhetné ezt a szervező munkát. Önálló árubeszerző központok létesítése, még akkor is, ha ezek később egymással kapcsolatba kerülnek, a kérdést meg nem oldaná, s újabb szeparációra vezetne. A nemzeti erők szervezése megköveteli a Gleichschaltung-ot, mert eredményt csak így lehet elérni.

A fogyasztási szövetkezetek szervezése már maga munkaalkalom teremtése, s fogyasztási szövetkezetek felállítása sok száz existencia számára jelent elhelyezkedést. Intelligens elemek bekapcsolása a szövetkezeti mozgalomba az eredmény feltétele, s nem végeznének hiábavaló munkát azok a vezető egyének az egyes falvakban, akik iránt bizalom nyilvánul meg, s a jobb gazdák kedvezményezése vonzaná a kisebbeket is. Magyar tanult ifjaink községeikben a szervezés munkájába tevékeny részt vállalhatnak, s a fogyasztási szövetkezetek megalakításával s működésükkel a falu népének azt mondhatjuk mindennemű szükségletében támaszai lehetnek. A fogyasztási szövetkezet keret, amelyben elfér a falu életére vonatkozó mindenirányú munka, kezdeményezés.

A rochdale-i (rocsdéli) fakácsok csak 28-an voltak s rossz gazdasági viszonyok között nyitották meg fogyasztási boltjukat ezelőtt 88 évvel, ma a kis boltocskából, amely az első évében 74 tagot számlált, s 710 font árut adott el, hatalmas intézmény fejlődött, mely 1931-ben már cca 8 $\frac{1}{2}$ millió korona értékű forgalmat ért el, s alapítása óta tagjainak közel $\frac{1}{2}$ milliárd korona összegű vásárlási visszatérítést adott vissza amellől, hogy az árakak csökkenette. S azófa az egész világon elterjedt a szövetkezeti eszme, s ha közel 60 ezer fogyaszt. szövetkezetben mintegy 180 millió ember van megszervezve. Ezt

a bevált eszmét kell nekünk is nemzeti létünk biztosítására józan szervezéssel felhasználni.

Előadása után *Ivánfy Géza* hangsúlyozta, hogy a kisebbségi fiatalságnak be kell kapcsolódnia a szövetkezeti mozgalomba, mely amellett, hogy az ifjuságnak egy részét értékes kisebbségi munkafontra állítja, elhelyezkedési lehetőségeket is biztosít számára.

Czvanik László indítványozza, hogy néhány képzett szövetkezeti ember az egyetemi városokban fartszon a szövetkezeti mozgalomról előadásokat, hogy a fiatalság figyelmét a kisebbségi élet ezen fontos kérdésére felhívja.

Letocha József indítványozza, hogy a Prohászka Körök alakítsák meg a szövetkezeti szakosztályukat.

Esterházy János az ifjusági nagybizottság elnöke ajánlja, hogy a Prohászka Körök tagjai közül néhányan látogassák meg a Hanza szövetkezeti központját.

Ivánfy Géza indítványozza, hogy a tanítói szakosztály vegye programponyjába a szövetkezeti nevelést is.

Pfeiffer Miklós dr. indítványára a kongresszus kimondja, hogy a szövetkezeti kérdés tanulmányozása munkaprogramjának lényeges része.

A kongresszus ezen felszólalások után kimondja, hogy felállítja a szövetkezeti szakosztályt ennek megszervezésével megbizva *Vass Lajost* és irányítására felkéri *Letocha Józsefet* és *Ivánfy Gézát*.

A Kongresszus befejezése.

Indítványok elintézése után az ügyvezetőség megválasztására került sor.

Rády Elemér és *Pfeiffer Miklós* dr. záró szavai után a kongresszus befejeződött.

Este az Arany Oroszlán nagytermében kultúrest volt, melyen *Mécs László*, *Pfeiffer Miklós* dr., az érsekújvári Prohászka Kör zenekara és szavalókórusa szerepelt.

Másnap, vasárnap ünnepélyes *Te Deum* volt, melyet *Mécs László* celebrált.

Vasárnap este a nyitrai missziós házban a kongresszus résztvevőinek egy része megkezdte háromnapos zárt lelki-gyakorlatait *Pfeiffer Miklós* dr. vezetésével.

A kongresszus befejezése után írásban vagy élőszóban fejeztek ki jóindulatukat: A köztársaság elnöke, Kaspár Károly prágai érsek, Bubnics Mihály rozsnyói, Csársky József kassai, Kupka József brünni püspökök. — Ciriacci pápai nuncius pedig a következő szövegű sürgönyt küldte a kongresszus elnökségének: »Utamról hazatérve a magyar kat. ifjúság üdvözlétét kézhez vettem, melyért a leghálásabb köszönetemet fejezem ki s munkájukra teljes sikert kívánok.

CIRIACCI nuncius.

A számtalan lapüdvözlések közül kiemeljük a következőket: A „Prágai Magyar Hirlap“ 1933. július 29.-i vezércikkében írja a kongresszusról:

„Ifjú katolikusok“. A fiatal magyar intellektuelek sereg-szemléje volt az Érsekujvároff végbement kétnapos kongresszus, amelyen az ifjúsági Prohászka Körök delegátusai gyűltek egybe abból a célból, hogy megtárgyalják az elvégzett munka eredményeit és annak tanulságai alapján kijelölték a közeljövő célkitűzéseit. Ez volt a Prohászka Körök második országos kongresszusa és míg az első az erők számbavételének, a munkaterület kijelölésének tekinthetjük, addig a mostani a derekasan végzett munka eredményeképpen már a számadás, az eredmények rendszerezése, határozott iránypontok kitűzése és a csafarend pontos elrendezése jegyében állott. És ahogy a távollevő is kiolvashatja a kongresszus tanácskozásairól megjelent részletes beszámolóból, az ifjú katolikus intellektuelek valóban acies bene ordinatában vonultak fel közéletünk frontjára, vannak eszményeik, van programjuk, van építő akaratuk, tudásuk, képzettségük és olyan duzzadt energiájuk, amely természetesen mindig nagyobb és nagyobb mértékben érvényesül, hiszen a keresztény világnézet mélységes erőforrásaiból táplálkozik. A név, amelyet ez a mozgalom visel, irányt jelent, programot ad és kötelesegeket ír elő. Prohászka Ottokár, Székesfehérvár aranyházájú aszkéta életű püspöke a huszadik század első évtizedeinek egyházi életében fogalmat jelent, mert az ő működése a katolicizmusnak a modern életben való teljes érvényesülését reprezentálja.

Az a gazdasági és szociális program, amit hirdetnek, a katolikus világnézet folyománya, az igazság és szeretet világnézete és a mi viszonyaink közepette igazán fontos és társadalomformáló jelentőségű, hogy egy lelkes, képzett intellektuális csoport a katolikus szocializmus eszméivel kezdjen kozzá közéleti munkájához.

Egynéhány balga szüzek s a katolikus társadalmi munka jelentőségét felmérni nem tudó, viszont egyéni céljaik érdekében a zavarosban halászgató publicisták az érsekujvári kongresszus után diadalmas hallalival állapítják meg, hogy az ifjú katolikusok mozgalma súlyos csapást mért a magyar ellenzéki pártok politikájára, mert az ifjú katolikusok nem kívánnak a

pártokkal egy fáborban, egy vonalon haladni. A katolikus akció munkája, a szociális munka az akció keretében, Prohászka Körök működésében nem hozható kapcsolatba politikai pártok munkájával, ez az elmondottakból önként következik. Sem a katolikus akció, sem a Prohászka Kör nem lehet párt-szervezet és pártakció, ezzel minden józan ember tisztában van. De a Prohászka Körök éppen a katolikus világnézet parancsára, a szeretet és igazságosság alapelvein küzdve harcolnak a teljes emberi szabadságért, kisebbségi jogok maradéknélküli érvényesüléseért. Fajuknak, népüknek szeretete kötelező életelvük. Kultúrprogramjuk a kereszténységnek s a nemzetszeretetnek örök forrásából táplálkozik. Az erővel teljes, tudományosan képzett, krisztusi jellemre formálódó ifjú katolikusokban a magyar kisebbségi frontnak értékes, tevékeny és harcos ifjúkatónáit is üdvözöljük.

A „Slovák” írja a kongresszusról :

„Ezen kongresszus eredményeiből ítélve, örömmel állapíthatjuk meg, hogy a mi fiatal magyar katolikus intelligenciánk a legjobb úton halad. Ha az érsekújvári kongresszus megnyilatkozásai szerint fog tovább haladni a gyakorlati életben is, a fiatal magyar katolikusokat a közös katolikus és általános emberi célok jó fegyvertársaiként fogjuk üdvözölni.” (1933. júl. 27.)

Sztranyovszky György: „Kultúrtörekvéseink” c. előadása tördelési hiba következtében a III. rész helyett a II. rész végére került.

Előfizetőink figyelmébe !

Tisztelettel kérjük előfizetőinket, hogy a régi, erősen zöld színű (fűzöld) befizetési lapokat ne használják, mert ez ki lett vonva a forgalomból s a posta ezen a régi befizetési lapon történt befizetéseket 5 korona kezelési költség levonásával a feladónak visszaküldi.

Sajó-Vidék

KIADÓHIVATAL.

Szerkesztői üzenetek.

Olvasóinkat tisztelettel kérjük, hogy lapunkról és cikkeinkről közöljék szerkesztőségünkkel véleményüket. Egyben kérjük, hogy közöljék azon ismerőseik címét, kikről gondolják, hogy lapunkat esetleg megrendelik. — Munkatársaink szíves elnézését kérjük, hogy cikkeik közlését későbbre halasztottuk, azonban kongresszust speciális számunk lehetetlenné tette más tárgyú cikkek közlését. A szerkesztőségünkönél fekvő kéziratokat rövidesen közöljük. — Lapzárta minden hónap 20-án van. Kéziratokat csak válaszbélyeg melléklése esetén küldünk vissza. — Jó Barát szerkesztősége, Kolozsvár: Lapjukat megkaptuk. Az Új Élet-et megindítottuk. Üdv. — Nagyszony szerkesztősége, Torna: A kért számokat egy kivételével köszönettel megkaptuk. — Ferences teológusok, Vajdahunyad: Az elismerő sorokat és a kedves ismertetést a Ferences Nemzedékben köszönjük. Testvéri kézzorításunkat küldjük. — Greschner Jenő, Ekecs: K. sorait köszönjük. Lapunkat a megadott címekre megküldöttük. — Misszióház, Vidina: A Pr. Peregrinus részére járó példányt a misszióház címére küldjük a jövőben. Kérjük Peregrinus testvér újargentinai címét. — P. Lukács Mansvél O. F. M., Szárhegy: A címváltozást bejegyeztük. Isten bő áldását és segítségét kérjük új munkakörére. — M. István, Mosóc: Lapját nagy örömmel vettük, mert az értékes észrevétel bizonyítja, hogy lapunkat alapos figyelemmel olvassa. A feltett kérdésre a köv.-ben válaszolhatunk: A mai társadalmi rend egyik legtöbb szociális bajt okozó tényezője a pénz, mely nem értékmerő csupán, hanem termelő eszköz is. Egész gazdasági életünket befolyásolja (helytelen irányban) ez a tény. Az ipari kapitalizmusnál jóval nagyobb bünei vannak még a bankokráciának, mely a legjobban az őstermelő osztályt zsákmányolja ki. A munkanélküli jövedelem leegzlatásabb példája a kamat, mely a dolgozó tömegek (parasztság) millióit juttatja koldusboitra. A pénz kamatothozó tulajdonsága ellen a középkorban a pápák a legerélyesebben tiltakoztak. Az egyházi törvények minden kamatszédést uzsorának minősítettek és szigorúan büntették. Elv volt: „mutuum date, nihil inde sperantes“ és „nummus non parit nummum.“ (Kölcsönt adtok, semmi hasznot nem remélve, — a pénz nem szül pénzt, vagyis nem hoz kamatot.) Az Egyháznak a kezdődő kapitalizmus, a szabad verseny korában, itt kellett a legtöbb rágalmat elviselnie. Maradinak, a haladás kerékötőjének bélyegezték. — Midőn a pénz-

gazdálkodási rendszer azonban teljesen kifejlődött, az Egyház sem tilthatta el híveit a kamatszédéstől, mert nem tudtak volna gazdaságilag existálni. Ezért a mérsékelt kamatot az újkori pápai körlevelek megengedik, de a mai uzsorarendszert nem, hogy nem helyeslik, hanem a legerélyesebben elítélik. Az Új Élet és a Prohászka Körök mozgalma pedig midőn a jövő új társadalmának társadalometikai alapelveiről beszél, szükségesen tartja a mai munkanélküli jövedelmet legalizáló rend helyébe egy oly társadalmi rend állítását, melynek alapelve „egyetlen gazdasági értéktermelő: a munka“. Ha ezt elfogadjuk, ebből logikusan következik, hogy a pénz nem lehet értéktermelő; hanem csak csereeszköz, értékmérő, tehát nem hozhat kamatot. Ez azonban a jövő társadalmára vonatkozik. A jelenben teljes mértékben még nem tudjuk ezt kiküszöbölni és ezért a nem uzsoravállalatok mérsékelt kamatszédését nem tartjuk erkölcstelennek. Természetesen a bankokrácia manipulációt a legmesszebbmenőleg elítéljük. Azt a bizonyos hirdetést is csak ezen elvek fenntartása mellett engedte meg szerkesztőségünk. Amely pillanatban az illető cég ellen a legkisebb panaszt is halljuk, a hirdetést beszüntetjük. Örömmel vennénk ezekután választ. Különben olvassa el *Havas Vilmos* idevágó cikkeit. — **Zsáczek Rezső**, Pozsony: A hirdetést hoztuk. Tessék érintkezésbe lépni kiadói hivatalunkkal. — **Papp István**, Silce: Levelét köszönettel megkaptuk. Rendben van. — **Eröss Margit**, Kassa: Elismerő sorait köszönjük. — **A losonci ifjúsági gyűlés résztvevőinek** a Prohászka Köröket üdvözlő táviratát hálásan köszönjük. — **Ténk József**, Petrsalka: A kedves lapot köszönjük. A külföldi kat. ifjúsági mozgalmakat fokozott figyelemmel fogjuk kísérni. — **Grossmann Jenő**, Nagyszombat: A felvetett problémákat programba vettük. K. lapját köszönjük. — **Egy fiatal Prohászka**: Lapod az igazi prohászka szellem bizonyítéka. Lelkesedés, idealizmus és tenniakarás jellemzi minden sorodat. Köszönjük. — **Tátrai József**, Kassa: Hosszú levelét és a rengeteg felvetett problémát köszönjük. Hálásak lennénk, ha a jövőben is ilyen figyelemmel kísérné mozgalmunkat. Üdv. — **Busini olvasó**: A felvetett problémát programba vettük. — **Szabó Zoltán**, Köbölkút: K. sorait és elismerését köszönjük. A felvetett kérdések: 1) romániai testvéreinkkel szoros kontaktusban vagyunk s ez a közel jövőben most mélyülni

fog azért, hogy az ottani ifjú magyar katolikusok intenzívebben bekapcsolód-
nak lapunkba. Jugoszláviai és amerikai
magyar testvéreinkkel szintén szeretnénk
a kapcsolatot megteremteni. Reméljük
ezéven sikerül is. 2) A folyóirat koncent-
ráció tervünk. Sajnos sok akadály —
nem elvi — van. Első eredmény eddig:
a Világosság bekapcsolása. 3) A regény
mellékletet januártól megvalósítjuk. —
Kecskeméthy Eleonóra, Pozsony:
Levelét köszönjük, az illető lappal már
érintkezésbe léptünk s hirdetését hozni
fogjuk. Sajtóapostolkodására Isten áldá-
sát kérjük. Üdv. — **S. A. Kassa**: Ked-
vessoraik köszönjük, kérésészerint intéz-
kedtünk. — **Kis Jenő**, Mócs: Az Új
Élet augusztusban nem jelenik meg. Kül-
deményét köszönettel megkaptuk. Min-
dent hozunk. — **K. Mátyás, teologus**,
Léva: Az idézetet nem értette meg. Az
egész szimbolikus és nem a papi ruha
formális levételét, a papok civil öltözök-
dését proponálta. Ép úgy szimbolikus
volt ez a kijelentés és jelentette a diák
lelkéhez való közeledést külsőségekben
is, mint ahogy a „le kell szállnunk a
katedráról“ szavak sem értelmezhetők
szószertint. Már csak azért sem, mert az
illető író már évek óta szerzetes tanár.
Különben a papok cserkész ruhában való
járása sok helyen az egyházi hatóságok
kifejezett engedélyével történik. Ha a gö-
döllői világjamboreet figyelte volna, ren-
geteg cserkészruhás papot talált volna
ott. *Egyes* egyházmegyék területén a
papoknak ez el van tiltva, de nem által-
ános szabály. — **M. Feszty Edit**: Le-

velét köszönjük. A küldemény azonban
inkább diák vagy más ifjúsági lapba való.
Ajánljuk, hogy ilyen lappal lépjen érint-
kezésbe. — **Makra Gy. Horgoš**, Jugosz-
lavia: Az előfizetési díj megérkezett.

**Sajtóalapra küldött adomá-
nyok**: Kvasznovszky János káplán
Guta 10, Istok Lenke Rimaszombat 15,
Tonhaiser Mihály rk. plébános Tek. Šar-
luhy 70, Ármin Grünner Pov. Bistrica 20,
Tahy Ábris apk. Užhorod 30, Szuhán István
plébános Kúrt 30, Zelliger Alajos plébá-
nos Trnava 7:50, Zsigo József Stará Dala
10, Galambos Béla Mostová Kerf 40,
Danis Lajos Hokovce 10, Dr. Fábán
Antal Rožňava 30, Végh Ferenc kanonok
Bratislava 30, Károly Alajos Senéc 30,
Marcinka Imre Kőbőkút 30, Gizella-
házi Iskola, Užhorod 20, R. K. Plébánia,
Mitné Ludany 40, Szabo Vazul Nové
Zámky 30, Képes Anna Velká Ida 10,
Rehanek Ferenc esp. pléb. Velky Dioseg
10, Cservenka Franciska Nekyje 40, Pet-
rik Béla Rač 5, Krumpár Ferenc ig. tan.
Licince 40, Tonhaiser Mihály plébános
Tek. Šárlyhy 30, Irgalmas Nővérek, Le-
vice 30, Rom. Kat. Iskola Taksony 40,
Vörös János tanító Guta 10, Ferencrendi
Zárda Nové Zámky 30, Dr. Fibiger Sán-
dor Užhorod 30, Jónás I. plébános Dolny
Durad 30, Cservenka János Galša 30,
Róm. Kat. Plébánia Hivatal Taksony 30,
Róm. Kat. Iskola Bolkove 40, Hercegh
Frigyes szt. szt. tan. pléb: Deáki 30, Dr.
Pfeiffer Miklós Košice 30, Nagy Juliana
tan. Szentmihályfa 15, Mater Jozefa Ko-
šice 30, Kmetz György Košice 20 Kč.

..... Itt levágandó.

Belépési nyilatkozat.

Ezennel kijelentem, hogy a Szent Ágoston társulatnak az alap-
szabályszerű Kč. 20— beiratási díj és évi 5— Kč. tagdíj befize-
tése ellenében, továbbá a szent Pál irodalmi szakosztálynak évi
60— Kč. tagsági díjjal, a felhívás értelmében tagja óhajtok lenni,

Kelt.....1933.....hó.....-én

Név

Foglalkozás:

Lakhely:

Beküldhető kiadóhivatalunknak. Nem kívánt fölrendő.

Elkészültek a pályadíjnyertes népiratok!

Megjelentek a »Sajó-Vidék« pályadíjnyertes népiratai. A népiratok egytől-egyig egyházi jóváhagyással vannak ellátva. Rövid ismertetése:

Janics Ferenc: Egyetlenke dtká. Megkapó történet az életből. A zsugori anyós nem akarja, hogy egynél több gyermeke legyen menyének s ráveszi a szőrnyű, nemzetiró bűnre. A fiatal asszony elvérzik. Féje bána-tában inni kezd s egy hideg éjjel halálra fagy felesége sírján. Az anyós egyedül nevei az egyetlenét, az unokát s az úrnak nevei gyermeknek emlékeztetve állik. — Megrázó drámai erejű olvasmány.

Magvető Ernő: Az elsodort lélek. Egy falusi fiú megrendítős története. A jól nevelt gyermek anyja halála után városba kerül egy gyárba. Ott a hitetlen társak kiölik lelkéből a hitet s elzúlik. Majd ujra tisztességes emberré lesz. — Tanulságos és nagyon élvezetes fűzel.

Mészáros Árpád: Iszent kereszt Jánosk. Gyönyörű példák és hasonlatok keretében tárgyalja a jegyesek és házastársak kötelességeit. — Lebilincselő olvasmány.

M. Dom: Miert? A szenvedés értékének könnyeikig megható magyarázata.

Mihalovics Antal: Harc egy kis templomért. Mintha az első keresztények hősiességétől olvasnánk, — úgy érezzük a drámai fordulatok olvasásakor.

Dienes A.: Fehér galambok. Megható törté-

nete egy szegény árva leánykának, akit a hangerő magához fogad. A kis árvából apóca és vértanú lesz, fehér galambjait pedig hűségesen ápolja nevelőapja, míg egy kegyetlen kéz el nem pusztítja azokat. Az egyszerű jó-ságos lelkének ragyogó tüköre ez az írás.

Mihalovics: Szeressük-e? Az Istenszereteti költői erővel megírt himnusz. Nincs szem, amely köny nélkül, nincs szív, amely meghatódás nélkül olvashatná. Gyönyörű történetei és példái csak emelik a mű szépségét.

Adamkovicsné: Korszertű kérdések. A egyes vallás, Mária-tisztelet, papi nőtlenség, gyónás és imádságról írt kedves példák és gondolatok. Nem érvek halmaza, hanem szívből jött válasz a szívek kérdéseire.

Csáji J. Halottak talpra! A kat. akció alapos és népszerű magyarázata. Történetei és példái nagyon élvezetes olvasmánnyá teszik.

Mihalovics: Fogjunk hozzá! (Kat. akció.) Egy gyakorlatias gondolkozású lélek írása a kat. tevékenységről. Élvezettel és lelki haszonnal olvashatja mindenki.

A népiratuk már megrendelhetők a Sajó-Vidék-nél Rožňava-Roznyó. Ára darabonként 1 Kc., tömegesen (vegyesen legalább 200 db.) 4.50 fil. A hivatás jól teszük, ha a tömeges rendelésre felkerik a plebános urat, mert így olcsón jutnak az 1933. évi nagy katolikus megmozdulás ezen pozitív eredményéhez.

Katolikusok!

Amikor az aranszívű, nemes lelkű nyitrai főpap Dr. Francisczy Lajos irodalmi hagyatékát sok lelkes világi és egyházi személy a Kisalföld katolikus emporiumában Érsekújvárott 1933 július 20-án életre keltette és a Sz. Ágostonról nevezett katolikus magyar könyvkiadó Társulat nevén megindított egy új központilag vezetett társulatot, ennek a lelkes csapatnak nem volt más célja, mint az, hogy kat. magyar népünkben nőben és férfiban, kicsinyénél és nagynál, írókban és olvasókban, munkásban és munkaadóban felkeltse, erősítse és fejlessze a kat. keresztény világnézetet és erős, meggyőződéses, apáink örökét féltő katolikus nagy tábort teremtsen.

Kat. magyarjaink szellemi vezérei nem nézhették tovább népünk, fajunk és hitsorsosaink erkölcsi és szellemi romlását. Ezek a lelkes hitvalló vezetők eddig is elkövettek egyenkint mindent, hogy a rájuk bízott lelkeket megerősítsék a keresztény szellemben. Egyeseknek küzdelme azonban kilátástalan a tengernyi ellenséggel szemben, akik a leghihetlenebb és legképtelenebb vádakkal, szóban és írásban támadták a keresztény kat. világnézet papjait és tanítóit.

Öszentsége XI. Pius pápa leghőbb óhaja, hogy mindenhol mély katolikus élet legyen és a katolikus akció keretében egy táborban, egy egyesületben tömörüljenek azok, akik Apáik hitét el nem felejtették és készek Krisztusért nem csak lelkesedni, hanem cselekedni is. Egyesek cselekedete, egyesek viaskodása azonban meddő marad. Egy táborba kell nekünk összehozni azokat, akik katolikus módon gondolkodnak, írnak és katolikus szellemű, egészséges világnézetű könyveket akarnak olvasni és az ifjúság szívébe is csak ilyen tiszta erkölcsű és vérű világnézetet akarnak becsepegtetni.

A mai válságos időben, amikor sokaknak a mindennapi kenyér is hiányzik az asztaláról, a legkönnyebben surran a gonosz lélek az emberek leikéhez, mind egykor az éhező Úr Jézushoz a pusztában. De mi nem felejtethjük el az Úr szavát: »Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Istennek minden igéjével« Luk. IV. 4. És népünk tényleg szomjuhozza a tanulást, olvasást. A Sz. Ágoston Társulat, illetve annak önálló szent Pál irodalmi szakosztálya ezzel akar szolgálni magyar népünknek. Aranymondás az, hogy az igazi tudomány Istenhez vezet, a féltudomány Istentől elvezet.

Íróink, tudósaink és művészeink tábora a Sz. Ágoston Társulat keretében, mint önálló szakosztálya Sz. Pál irodalmi szövetség nevében ezt az igazi, kristálytiszta tudományt és művészetet fogja bemutatni és rávezetni olvasóit, hogy a világ restaurálása, vagyis a világ rendje, boldogulása és békéje csak a keresztény világnézet alapján lehetséges.

Scriptis scripta opponenda . . . írásra írással kell felelni s ha szövetkezik a keresztény kat. egyház ellentáborra, nekünk sem szabad szétforgácsolva dolgoznunk. Még csak védekezni sem tudunk így kellőleg. Ezért egyesíti a Sz. Ágoston egyesület egy szervezetbe a katolikus írókat. Rajtunk tehát a sor, hogy tudásunkat és erőnket megmutassuk.

Mindenekelőtt legfontosabb az, hogy minden kat. magyar ember álljon be a társulatunkba. Évi 5 korona tagsági díj oly csekélység,

hogy ez lehetővé teszi mindenkinek azt, hogy a közös munkából ki ne maradjon. Ezt az 5 korona fagsági díjat busásan visszakapja a Társulat tagja. A kezdet kezdetén vagyunk, de már most elhatározta a társulat, hogy tagjainak a befizetett tagdíj fejében az 1934. évre egy tartalmas és jól szerkesztett naplót juttat. A 20 korona beiratási díj örök időkre szól (részletekben is törleszthető) és mint tőke szerepel. — A szent Ágoston egyesület alapszabályai értelmében alapító tag az lehet, aki egyszer s mindenkorra 1000 koronát ad az egyesület céljaira. — A szent Pál irodalmi szövetség, mint a szent Ágoston egyesület önálló szakosztálya megszervezte az ország íróit és őket a kat. akció szolgálatába állította. Célul tűzte ki azt, hogy az eddig sajnosan nélkülözött kat. irodalmi termékeket alapos bírálat után kiadja. Ez évente 3—4 kötetet tenne ki, amelynek tagsági díja évi 60— korona, amely szintén részletekben is fizethető.

A kat. akció nagy szellemében felettünk van a nagyméltóságú kat. Püspöki kar védelme és tekintélye, mögöttünk legyen a felsorakozott kat. magyarság tömege és akkor biztosra vehetjük a történelmi szó nagy eredményét: »e jelben győzni fogsz«.

Már a németek nagy költője Goethe azt írta: a világtörténelem egyedüli és nagy kérdése, amelynek a többi csak alá van rendelve, a hit és a hitetlenség örökös mérkőzése«.

Sz. Ágostont, Hippo nagynevű és bölcseszű püspökét választotta Társulatunk az ő fővédnökévé. Benne is a hit és a hitetlenség vívta meg kétségbeesett harcát és az eredmény az lett, hogy a megtért Ágoston neve káprázatos színben ragyog a Szentek csillagos egén.

A híres »Vallomásban« a nagy szent maga írja meg édes anyja végtelenül nagy örömét, Fia megtérte után anyja ezt mondotta neki: »Fiam e világ nekem többé semmit sem adhat. Egyetlen egy dolog miatt kívántam a földön időzni, hogy katolikus kereszténynek lássalak, mielőtt meghalok. Az Úr sokkal többet adott . . .«

Keresztény katolikus magyar testvéreink! Sz. Ágoston Társulatunknak is ez a célja. Katolikus magyaroknak megtartani azokat, akik eddig is annak vallják magukat és katolikus kereszténnyé tenni azokat, akik már ingadoztak vagy tőlünk elszakadtak. *Ebben a munkában segítse minden kat. magyar Társulatunkat* és lépjen be abba tagnak, hogy mi is örömmel mondhassuk Sz. Ágoston anyjával: Az Úr sokkal többet adott . . .«

Jelentkezni lehet akár egyenesen, akár a főtitelendő Plebániái hivatalok útján, a Sz. Ágoston Társulat Igazgatóságánál, Galánta, Plebániái hivatal. Telefon 38,

vagy a szent Pál irodalmi szövetségi szakosztályunk útján, melynek levelezési címe: Potocsny József orsz. igazgató Rožňava—Rozsnyó, Főter 4. Telefon 71.

* U. I. A Főtitelendő és Tagtárs úrakat kérjük, szíveskedjenek a szövetség céljait szószékéről és előadásokban ismertetni.

Szövetségünket csak fényképes igazolvánnyal rendelkezők képviselhetik. Aki ilyenrel nem rendelkezik, visszaélnek nevünkkel, kérjük őket leigazoltatni s ezt jelenteni az igazgatóságnak.

Belépési nyilatkozatforma
az 521. oldalon.

**Telkes színes A B C, az 1932. XII. 7-én,
148.389/32-I-1.**

számú miniszteri rendelettel kiadott egységes írással.

Fali olvasótáblák,

ingyen

vezérvény.

Telkes Módszeres Számolókönyv és Mértan 2-3. évfolyam

Telkes Módszeres Számolókönyv és Mértan 4-5. "

Telkes-Novák Módszeres Számolókönyv és Mértan 6-8. "

6% az építendő TANÍTÓK HÁZA javára.

Az összes könyvek a Róm. Kat. Egyházi Iskolatanács által a felekezeti iskolák számára engedélyezve.

A könyvek kaphatók az ACADEMIA könyvkiadónál Pozsonyban, Grössling u. 8., a Magyar Tanítók Szövetkezeti Könyvesboltjában Galántán, Sajó-Vidék és az összes könyvkereskedésekben.

Kölcsönök Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, községi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényelmes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezességekkel és anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan és előzékenyen folyósítatnak.

Kölcsönök államépítészeti sorsjegyekre és egyéb értékpapirokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb kurzus szerint. Azok vétele, eladása részletfizetésre is!

BUDAY VINCE Nové Zámky—Ěrsekújvár.

Hitel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbeli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsönfeltételek KČ. 3 válaszbélyeg ellenében.

Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok !

Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei :

1. A serdülő fiú a magyar regényben.

38 nagyobbbrészt újabb magyar regény értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú művészi és lélektani alapokon nyugvó ábrázolásaira.

Ára 18-20 KČ.

2. Fiú, légy férfi! 3. kiadás (8 ezer).

A 13-16 éves fiú önévelése élénk, változatos fejezetekben.

Ára 6-50 KČ.

3. Az új férfi. (3 ezer). Az Erdélyben két kiadást ért és 4500 példányban elfogyott „A mai férfi életútja“ c. munka lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21 éves fiúk részére készített önévelési tervek.

Ára 6-50 KČ.

Megrendelhetők a „Szent József“ könyvkereskedésben Bra'islava (Pozsony) Lőrincskapu utca 3. sz.

Szerkesztésért és kiadásért Dr. Suhaj Béla felel. — Nyomja és kiadja a Sajó-Vidék nyomdavállalat Rožňava-Rozsnyó, Fő tér 4. Telefonszám : 71.

„Új Élet” („Nova Vita”)
Annus II. Nr.: 19-20.

Folium periodicum a Soc. Stud. Cath. linguae Hung. Reipubl. Cechoslovaquiae editum.

Redactor: Elemér Rády Cassoviae (Košice) Cechoslovaquia, Mikes Kelemen u. 6. Redactor gerens: Phil. et Theol. Dr. Adalbertus Suhaj Cassoviae.

Argumentum Num. 19-20.

In hoc duplici numero ea traduntur, quae occasione secundi annualis congressus Circulorum ab episcopo Prohászka nuncupatorum Studentium Academicorum Catholicorum Hungarorum in Cechoslovaquia exposita fuerunt diebus 21 et 22. Julii anni 1933 in civitate Nové Zámky-Érsekújvár, praesentibus 200 congressoistis: Elemér Rády: Oratio introductoria

congressus. — Dr. Nicolaus Pfeiffer: Idea catholica. — Guillelmus Havas: Societas christina in futuro. — Ladislaus Pfeiffer: Corporationes sociales. — Aloysia Eszterházy: Catholicae actionis essentia, momentum et progressus in exteris regionibus. — Ladislaus Czvank: Actio catholica in Slovaquia. — Georgius Sztranyovszky: Labor noster culturalis. — Elemér Rády: Labor juristarum. — Emericus Siklóssy: Via novae generationis magistrorum scholarum mediarum. — Colomannus György: Quae ludimagistris juvenis incumbunt. — Josephus Major: Nova via studii historici. — Josephus Leotocha: Momentum associationum cooperativarum oeconomicarum pro nostra minoritate ethnica. — Gevza Iványfő: Hungari in Slovaquia et associationes cooperativae. — Interpellationes. — Propositiones. — Conclusiones.

Kegyártágyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, fall szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A. kegyártágy és kat. könyvek üzletében **Košice-Kassa. Mészáros u. 12.**

Figyelem

az Új Élet I. évfolyamához bekötési táblákat szállít

BULICZKA EDE könyvkötő

KOŠICE-KASSA, Sándor u. 14. sz. Tel. 2036.

X. Pius pápa: „Ne akármit imádkoztatok a szentmise alatt, hanem imádkoztatok a misét”. A vasárnapi misére menjünk „Együtt az Egyházzal” KIS MISESZÖVEGGEL!!!
Miért? Mert!

1. A misefüzettel megértem a szentmisét.
2. A misefüzetet azonnal használni tudom, mert nem kell benne ide-oda lapoznom.
3. A misefüzet nagyon olcsó, 50 fillér csupán.

Megjelenik minden vasár- és ünnepnapon.
Kapható az Új Élet kiadóhivatalánál.
Előfizetési ár: egész évre 35 Kč. (ingyen bekötési táblával) félfévre 17-50 Kč. *Előfizetessgyűjtőknek kedvezmény.*

Szervezzük meg a helyi templomok előtt a MISEFÜZETEK árusítását! Apostolkodjunk a liturgikus mozgalomért.

Utaltvány részletfizetési megrendelésre kizárólag az Új Élet előfizetőinek

Megrendelem Önöknél:

1 péld. Csáky Sándor:

A XX. század szakácsművészete

című közel 1000 oldalas modern szakácskönyvet, mely tartalmazza a legteljesebb magyar nyelven megjelent konyharecept gyűjteményt, ezenkívül a gyomor-, cukor-bajosok és betegek diétáját is,
Kč 180.— árban, havi 30.-ás részletfizetésre, az első részlet Kč 40.— utánvételezendő.

1933

(pontos aláírást kérünk)

Kérjük kivágni, postalevelezőlapra ráragasztani és feladni. JASCHKO és TSA könyvkereskedése, Košice Fő u. 63.

Ujságbélyeg használata a kassai pósta és távirtda igazgatóság által
85.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.

Az Új Élet szeretőivel várja mindenki levelét, kérdésekre válaszolunk! — Irjafók!